

5879

Ա. ԳԱԼՈՅԱՆ

ԿՎՀ-ԲԳՏ
ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ ՀԿ (Բ) Կ VIII ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐՈՒՄ

ՅԿՊԻԿ 7.925

9-20

ՂԵՏԿՐԱՏ

1932

ՅԵՐԵՎԱՆ

ՅԿՈՒ(47.925)

Գ-20

25 AUG 2005

14 NOV 2009

Ս. ԳԱԼՈՅԱՆ -

ԿՎՀ-ԲԳՏ
ՀԱՅՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԶԵՎՈՒՑՈՒՄ ՀՎ(Բ)Կ VIII ՀԱՍԱԳՈՒՍԱՐՈՒՄ

ԳԵՏԿԻՍ

1982

ՏԵԼԵՎԻԶ

13 MAR 2013

5879

ՊԵՏՏՐԱՏԻ ՏՊԱՐԱՆ
ՀՐԱՏԱՐԱԿ. № 1979
914468 7178 (P)
ՊԱՏՎԵՐ 960
ՏԻՐԱԺ 3000.

БИБЛИОТЕКА
АКАДЕМИИ
УРСР

59353 KH

24227-59

Արքայադպրոցի գրադարանի ԳՊՐ. ՀԱՅԿԱՅԵԱՆ ՈՒ. ԳԱՍՊԱՐՅԱՆ

Հանձնված և արտադրության 20 մարտի 1932 թ. Ս. Թ. Ա
Ստորագրված և տպելու 10 ապրիլի 1932 թ.

Ընկ. Խանջյանը կանգ առավ այն խոշոր սոցիալ-տնտեսական տեղաշարժերի վրա, վերոնք վերջին չըջանում կատարվել են մեր յերկրում: Արժատականորեն փոխվել է մեր եկոնոմիկայի դեմքը, կուսակցության գլխավոր գծի հիման վրա մենք վերջնականապես և անվերապարձ կերպով « ով ումը» խնդրը թե արդյունաբերության և թե գյուղատնտեսության ասպարիզում լուծել ենք սոցիալիզմի ողտին: Մենք ավաբտել ենք սոցիալիզմի հիմքի կառուցումը:

Սոցիալիստական ծավալուն հաղթարչալի շնորհիվ դասակարգային փոխհարաբերությունների մեջ առաջացել են արժատական տեղաշարժեր՝ կոլտնտեսական գյուղացիությունը դարձել է գյուղատնտեսության կենտրոնական դեմքը, բանվոր դասակարգի խիստական հենարանը գյուղում: Համատարած կոլեկտիվացման հիման վրա հետևողական կերպով և վերջնականապես լիկվիդացիայի յե յենթարկվում կուլակությունը, վորպես դասակարգ: Աճել, աճում ու ել ավելի ամրապնդվում է բանվոր դասակարգը, պրոլետարիատի դիկտատուրան և պրոլետարիատի ավանդարդ կոմունիստական կուսակցությունը: Ինդուստրացման քաղաքականության հետևողական կիրառման հիման վրա, համատարած կոլեկտիվացման բաղայի վրա անշեղ կիրառելով կուլակություն իբրե դասակարգ լիկվիդացիայի յենթարկելու քաղաքականությունը, խորտակելով դասակարգային թշնամու աճող դիմադրությունը, կոնդրատելականների, «արդյունաբերական կուսակցության» մենչեիկյան կենտրոնի, արոցկիստների հակահեղափոխական և վնասարարական ինտերվենցիոնիստական փոհմակը, մերկացնելով և ջախջախելով դասակարգային թշնամու ագենտուրա և գլխավոր վրտանդ հանդիսացող աջ ոպորտունիզմը, ինչպես նաև «ձախ» խոտորումները՝ մեր կուսակցությունը սոցիալիստական հաղթարչավով բոլոր հակառակորդ դասակարգային ուժերի ներքին փոխհարաբերության տեսակետից ապահովեց սոցիալիզմի հաղթանակը մեր յերկրում:

Սոցիալիզմի կառուցման հաղթական պայքարում Համկոմկուսն իր բայլելիկյան կենտկոմի ղեկավարությամբ հետին դիրքերում չի յեղել: Այն ցուցանիչերը, վոր թվեց ընկ. Խանջյանը արդյունաբերության աճման և գյուղատնտեսության սոցիալիստական վերակառուցման վերաբերյալ, կուսակցության գլխավոր գծի հաղթանակի փայլուն ապացույցն են:

Հայաստանի Կոմկուսի կենտրոնական կոմիտեի լենինյան ղեկավարությամբ հաշվետու ժամանակամիջոցում մենք ձեռք ենք բերել այդ նվաճումները՝ անհաշտ, ջախջախիչ պայքար մղելով ընդդեմ գլխավոր վտանդ հանդիսացող աջ թեքման, «ձախ» խոտորումների, ջարդ ու փշուր անելով դաշնակցական-կուլակային վտանդությունները և հակահեղափոխական արոցկիզմը:

Հայաստանի կուսակազմակերպություններն այդ պայքարում կոմի

վել են դադարաւարտուհեա, և քաղաքականապէս աճել ու ամրացել են նրա շարքերը: Կուսակցութիւնը վճռական հարկած հասցրեց նաեւ բոլոր անսկզբունք խմբակային տարրերին, ատամանչէիսային, վորոնք խանդարում եյին մեր հաղթական արշավը:

ԿՎՀ աշխատանքները, բնականաբար, ուղղված եյին դեպի մեր կուսակցութեան շարքերի սրողաւոր միասնականութեան ապահովումը, նրա գլխավոր լինիլիսն դժի անաղարտ պահպանումն ու կիրառումը մի բան, վորը հնարավոր եր կուսակցութեան շարքերում տեղի ունեցած բոլոր տեսակի ուղորտունիստական թեքումները դեմ անհաշտ պայքար ծավալելու, դասակարգային թշնամու դիմադրութիւնը խորտակելու միջոցով:

Հայտնի յե ձեզ այն պայքարը, վոր մղել է Կոմկուսը, այսպէս կոչված, հին դեկաւարութեան դեմ: Այդ դեկաւարութիւնը, սահելով նացիոնալ ուղիւնիստական գիւրքերը, իզեղութեայի, անտեսութեայն և այլ խնդիրներէ բնադաւառում որչեկտիւորեն արտահայտում եր բուրժուական կուլակային տարրերի ցանկութիւնները: Պարզ ե, վոր այդ ամբողջն ուղղված եր կուսակցութեան գլխավոր դժի դեմ: Ահա թէ ինչու Հայաստանի բայլչեկիները մերկացրին ու ջախջախեցին այդ դեկաւարութիւնը և կուսակցութեան գլխավոր դժի անաղարտութիւնը պահպանելով, բայլչեկիսան Կենտկոմի դեկաւարութեամբ սոցիալիստական շինարարութիւնն առաջ մղեցին դեպի նորանոր հաղթանակներ:

Ձեզ բոլորիդ հայտնի յե այն դրութիւնը, վոր ստեղծվել եր Դ-րդ համադումարի նախորդակին: Մենք թույլ եյինք տվել կուսակցութեան դժի կողմիտ աղաւաղումներ կողեկտիւացման ասպարիզում: Հայտնի յե ձեզ այն նախադրուշացումը, վոր այդ առթիւ կատարեցին Համկոմկուսի Կենտկոմը և ընկ. Ստալինը: Յեւ մեր Կենտկոմը, յենելով ընկ Ստալինի այդ ցուցումներէ, ամբողջ կուսակցութեան հետ միասին լարեց իր ջանքերը՝ ուղղելու համար այդ աղաւաղումները, վորովհետեւ «այդ դեկաւարութեամբ դեպի կոլտնտեսական շարժման վարկարեկում, դեպի տարածաշրտութեան միջակի հետ, դեպի չքաւորութեան կազմաւորում, դեպի մեր շարքերի շիւթում, դեպի մեր ամբողջ սոցիալիստական շինարարութեան թուլացում, դեպի կուլակութեան վերականգնում»: Այդ եյին մի կէտ նպատակի և փաստորեն միենուշն գործն եյին կատարում: «Ձախ» շեղվողներն որչեկտիւորեն աջ ուկոնիստներէ դաշնակիցներն են, այս պատճառով «աջ ուկոնիստները դեմ հաջողութեամբ պայքարելու համար հարկաւոր ե հաղթահարել «ձախ» ուկոնիստական սխալները»: Հայկոմկուսի Կենտկոմը, վճռական հարկած հասցնելով «ձախներն», ուղղեց այդ սխալները: «Ձախ» քայլաւորողներէ վրմանք, վորոնք յերեկ ուռա արշավ եյին գործում, համակիցին պատսխովութեամբ, պայքարի ասպարեղը զիջեցին աջ ուկոնիստներին և այսպիսով բռնեցին իրական նահանջի ճանապարհը՝ կուլակութեան առաջ: Այդ ժամանակին են վերաբերում նաեւ հին դեկաւարութեան կողմնակից մի շարք ուկոնիստներին (Մելիք-Հովսեփիսան և այլն) ուսմանչիստական փոքր ձեւեր, վորոնք փաստորեն հանդում եյին կոլտնտէրութեան հրաժարովիւն: Հայկոմկուսի Կենտկոմի դեկաւարութեամբ Հայաստանի բայլչեկիները վճռական պայքար ծավալեցին գլխավոր վտանգ հանդիսա-

ցող աջ ուկոնիստներէ և «ձախ» խտրութեաների դեմ և, վճռականապէս ուղղելով սխալները, իսկական պայքար մղեցին յուրաքանչյուր կողմնտեսականի, կոլտնտէրարարութեան հետագա ամրացման և հաղթական վերելքի համար: Դրանով պետք ե բացատրել մեր այսօրվա հաջողութիւնները, յերբ 10%-ի փոխարեն կոլտնտէրութեան մեջ ընդգրկված ե 40-45%:

Ձեզ հայտնի յե նաեւ այն դրութիւնը, վոր ստեղծվել եր կուսակցութեան Դ-րդ համադումարից հետո: Կուսակցութեան Կենտկոմը և ԿՎՀ կուսակցութեան բոլոր կազմակերպութիւններէ հետ միասին զբաղված եյին վերեւ հիշված սխալներն ուղղելով, անհաշտ պայքար մղելով աջերի և «ձախներէ» դեմ՝ ստեղծված դժվարութիւնները վերացնելու համար, իսկ հենց այդ ժամանակամիջոցում կուսակցութեան վորոշ ողակներում վորոշ մարդիկ զբաղված եյին անսկզբունք խմբականութեամբ: Բաճնալիսանք, և նրա նման անսկզբունք խմբակայիններ պայքարում եյին Կենտկոմի բայլչեկիսան դեկաւարութեան դեմ, դեմադրում եյին սխալների վճռական ուղղմանը՝ փաստորեն ուսմանչիստութեամբ այն պայքարին, վոր ծավալում եյին աջ և «ձախ» ուկոնիստները Կենտկոմի դեկաւարութեան դեմ, կուսակցութեան գլխավոր դժի դեմ: Անհրաժեշտ եր շտապ կարգով վերահատում կատարել, և, իրոք՝ Կենտկոմը և ԿՎՀ-ն ձեռք առան կտրուկ միջոցներ անսկզբունք խմբականութիւնն արմատախիւ անելու համար, հեռացնելով վրմանց Կենտկոմի կազմից, կուսակցական տուժի յենթարկելով միւսներին և այլն: Այդ անսկզբունք խմբակայնութիւնը վերացնելուց հետո Կենտկոմը, ԿՎՀ և կուսակցական կազմակերպութիւնները գլխովին իրենց յերեւը դարձրին դեպի այն մարտական խնդիրները, վորոնք կանգնած եյին մեր առաջ՝ սոցիալիստական շինարարութեան բնադաւառում:

Յեւ հիմա կհիշատակեմ որինակներ և փաստեր, վորոնք կտան լրիւ պատկերն այն պայքարի, վոր մղել է ԿՎՀ հանուն կուսակցութեան գլխավոր դժի անաղարտութեան, ընդդեմ ամեն տեսակի ու գոյնի ուկոնիստներէ:

1. Սկսենք աջերից՝ հիմնական վտանգ հանդիսացող այդ կուլակային ագենտուրայից մեր կուսակցութեան մեջ:

Պայքարը աջ ուկոնիստներէ դեմ խոշոր չափով բնորշում ե այն միջոցներով, վորոնք ձեռք են առնված ԿՎՀ և տեղական կազմակերպութիւններէ կողմից աջ պրակտիկայի, ուկոնիստական ինքնահոսի դեմ: Ինձ մոտ յեղած տվյալները վկայում են, վոր այդ աշխատանքը կատարվել և ընդհանուր առմամբ բավարար: Միայն Կուսկոլեզիայի կողմից կուսակցութեան վտարվածների 37,6% հեռացված են աջ պրակտիկայի համար: Ել չեմ խոսում նման հեռացումների մասին տեղական վճանների կողմից: Պարզ ե, վոր միայն հեռացումներով չի յերաւիակվել պայքարը աջ պրակտիկայի դեմ: ԿՎՀ և տեղական վճանները հայտարարելով և կուսակցութեան շարքերից վտարելով աջ պրակտիկա կողմներին, հայտարարել և ոգնել են կուսակցակերպութիւններին՝ ուղղելու սխալները և անցնելու կուսակցութեան վերադաս որդանների դիրեկտիւներէ կենսագործման: Այդ իմաստով յես մի շարք որինակներ կրեւմ այն մատերիալներէ և հետադոտումներից, վոր կատարել ենք մենք: Վաղարշապատի չրջանում Սամաղար գյուղի բլի-

Ջի օտուգումը պարզեց, վոր բՆԻՋը չի գլխավորել զարնանացանի աշխատանքներն ու աշխատանքները և ուղարկում են ինքնահասի յե մատնել բոլոր աշխատանքները: Այդ ինքնահասի շնորհիվ, կոլտնտեսության աշխատանքները փչացել են 35%-ով և առաջացել են այլ վնասներ: Կոտայքի շրջանի Ալավարտ գյուղում զարնանացանի կամպանիան մատնելով և յեղել ինքնահասի, կոլտնտեսության իր հերթի պլանը թերահատարել և 29 հեկտարով, կոլտնտեսության ուղարկված արակտորները լրվել չեն ողտադրածից արակտորներին՝ հերկելու համար՝ դիտավորյալ կերպով հատկացվել են վատ հողամասեր, վորպեսզի արակտորները փչանան, կոմունիստներից մի քանիսի մեջ արամադրություն և յեղել կոլտնտեսության ամբողջ սերմացուն չցանել, այլ բաժանել ուտելու համար: Նույնիսկ կոլտնտեսության վարչությունը վորոշում է հանել այդ մասին (սերմացվել 150 փութ բաժանել ուտելու համար): Մի քանի կոմունիստներ պայքարել են սխիսի կամպանիայի դեմ, ինքնահասի յեն մատնել միջերումները: 650 կելո բրդից կուլակներից դանձվել և ընդամենը 5 կելո: 1455 ո. դրամ չի դանձվել բոլորովին:

Մի ուրիշ որինակ. սա արդեն քաղաքից: 1928 թ. Պանիրյուզկենտրոնը Յերենտում կազմակերպել և «Արարատ» անունով արտել, վորն սմբողջապես կազմված է յեղել նեպոմանական-կուլակային տարրերից, մեծ մասամբ ձայնագրողներից, վորոնք յերեք տարի շարունակ արտելի անվան տակ ստացել են բոլոր արտոնությունները՝ անասունների կեր, վարկեր և այլն: Պանիրյուզկենտրոնի վարչությունը, յալ իրազեկ լինելով արտելի անդամների և ղեկավարների սոցիալական կազմին ու նրանց խարեբայություններին, վոչ միայն չի ձեռնարկում հիշյալ արտելի դտում, սոց. կազմի կարգավորում և արտելի վերակառուցում, այլ և հանցագործ կերպով ռմանդակում և կուլակային-նեպոմանական արտելի անդամներին՝ վարկավորելով և տալով արտոնյալ վկայականներ Ռոտաստանից անասուններ գնելու, բերելու և այստեղ՝ Յերենտում՝ մասնավոր շուկայում սպեկուլյացիայի առարկա դարձնելու: Այդպիսով, Պանիրյուզկենտրոնի վարչությունը խեղաթյուրել և կուսակցության դիժը բացահայտորեն պաշտպանելով և հովանավորելով կուլակ-նեպոմանական տարրերին: Նշանակալիցն այս գործում այն է, վոր այս ադադակող ուղարկումների ղեկավարները, փոխանակ բալչեիկորեն ընդունելու կատարած սխալները, խոստանալով ուղղել դրանք, դեռ բարբաջում են յին կուսակցության հասցեյին, աշխատելով սխալների մեղքը՝ բարդել կուսակցության վերադաս մարմինների վրա:

Ընկ. Խանջյանը կանգ առավ Դարալագյաղի վրա: Այդ շրջանում կուսակցության և դասակարգային դժի խեղթյուրման մի շարք փաստեր տեղի ունեցան: Թե կուսակցական և թե խորհրդային ղեկավարություններ յերեան հանցին իրենց խայտառակ անանկությունն ու անկարողությունը կուսակցության դժի անչեղ կիրառման գործում: Կուսակցության շարքերն էյին խցկվել դասակարգայնորեն խորթ, ալյատելված տարրեր, ալ և «ձախ» անուղղելի ուղարկումներ: Այս պատճառով և կուսակցական մի շարք բՆԻՋներ (Արփա, Խաչիկ, Ռինդ և մի շարք այլ գյուղեր) կորցրել էյին իրենց կուսակցական դեմքը և վոչ միայն անընդունակ էյին դարձել պայքար կազմակերպելու ալ և «ձախ» թեքումների հակահեղափոխական Դաշնակցության և տրոցկիզմի դեմ, այլ և

յնդհանրապես, աջակցել էյին դասակարգային թշնամուն: Դարալագյաղի կազմակերպության այս վիճակը մեղ կանգնեցրեց նոր, շուտափուլ թտուգում ու դտում կատարելու անհրաժեշտության առաջ: Հարկավոր էր դիմել շուտափուլ թտուգական միջոցների՝ կազմակերպությունն առողջացնելու համար:

Դարալագյաղի կուսակցական կազմակերպության դտումը տվեց հետևյալ արդյունքները: Ձտման և ստուգման յենթաթիվեցին 27 բՆԻՋ, վորոնցից յերկուսը ցրվեցին բոլորովին (Արփա և Խաչիկ): Ձտման և ստուգման են յենթաթիվել 189 կուսակցական, 134 թեկնածու, ընդամենը 323 հոգի: Կուսակցության վտարվել են 101 հոգի, դրանցից 49 անդամ, 52 թեկնածու: Այլ տուժեր ստացել են 116 հոգի: Ձտումը յերեան հանց նույնպես և այն, վոր Դարալագյաղի մի շարք կուսակցներ կատարել են միանդամայն կղզիացած աշխատանք, կտրված են յեղել մասսայից: Զբաղորդատրակային մասսայի մեջ վոչ մի աշխատանք չեն կատարել, այս պատճառով և կուսակցական կազմակերպությունը չի աճել:

ԲՆԻՋներում բացակայել և կուսակցիկալիսան, խոշոր տեղ են բռնել խառնակությունը, թաքիարապությունը, կենցաղային ալյատելումը: Բալչեիկային ինքնաբնագատությունը բացակայել է միանդամայն, իսկ տեղ-տեղ՝ նույնիսկ խեղդվել: Դարալագյաղի դեպքերի կապակցությամբ կուս-խորհրդային ղեկավար աշխատողները (Կուսաշրջկոմի քարտուղար Մարկոսյանը և Շրջգործկոմի նախագահ Համբիկյանը) հեռացվեցին կուսաշարքերից, իսկ մնացած ղեկավար աշխատողները հանվեցին աշխատանքից և պատասխանատվություն յենթաթիվեցին: Դարալագյաղը նոր, կարող ուժերով ամրապնդվեց և կարճ ժամանակում, ձեռք առած միջոցների շնորհիվ, այնտեղ ստեղծվեց նոր հոսանք դեպի կոլտնտեսությունները:

Կուսակցական կազմակերպությունը դեպիորեն աճեց ի հաշիվ լավագույն կոլտնտեսականների, բատրակների և չբավորների:

Դարալագյաղի դեպքերի շարունակողներ յեղան Ապարանում: 1931 թ. ոգոստոս ամսից սկսած՝ Ապարանի շրջանի Բուժական և Դարալագյաղ գյուղերի 7 կոմունիստներ և կոմյերիտականներ կապվելով միմյանց հետ, կուսակցության դիժը փոխարինում են ալ ուղարկումներ տակալն պրակտիկայով:

Ահա ձեզ ադադակող փաստեր այն մասին, թե ինչքան թույլ և լնթացել պայքարը ալ և «ձախ» թեքումների պրակտիկայի դեմ՝ վորոչ տեղերում, շրջանային կուսակցական կազմակերպությունների կողմից: Պատերը շատ են, բայց ինձ թվում է, վոր քերածներն և լավակահաչափ բնութագրում են ԿՎՀ պայքարն ալերի դեմ, պայքար, վորը հարկավոր է հետագայում ել ալելի ծավալել, հայտարարելով և կործանիչ հարված հասցնելով ալերին, դասակարգային թշնամու ալ աղենտուրային մեր շարքերում:

2. Հիմա անցնենք «ձախերին»: Յեռ արդեն ստացել, վոր ալերը և «ձախերը» միևնույն գործն էյին կատարում:

Շատ հաճախ ալ և «ձախ» գործը միաժամանակ մարմնանում էր միևնույն անձնավորության մեջ: Այդ են վկայում Դարալագյաղի, Աշտարակի, Ապարանի և մի շարք ուրիշ փաստեր, յերբ հատկապես կուստոչինարարության և քաղաքական-տնտեսական աշխատանքների մյուս բնագավառներում քաղաքական ալ պրակտիկայի և ուղարկումներ

առկան ինքնահոսի կողքին տեղ եր դառնում նաև վարչարարութիւնը, «ձախ» քայլաքայլութիւնը: Յետ կաշխատեմ միջանկի փաստերով ապացուցել ասածս:

Այս տխուր աղավաղումների ցայտուն որինակը տրեւել է Աշտարակը: Այնտեղ, փոխանակ բայլչեւիկյան համառ ու անդուշ աշխատանքով ամբացնելու կոլտնտեսութիւնները, փոխանակ աշխատանքի ճիշտ կազմակերպումով, դործավարձի լրիւ կիրառումով, չքավորութիւն մեջ աշխատանքն ուժեղացնելով ու ընդհանրապես լայն բացատրական աշխատանքներով ստեղծելու կոլտնտէրութեան նոր վերելք, Աշտարակի Շրջկամը, մասնավորապես նրա Կալմբաթի վարիչ Մարքիվա Գրիգորյանը թեքվում է դեպի կոլտնտէրութեան «ձախ» դեկրետավորումը: Գործը հասնում է այնտեղ, վոր շրջանի ակտիվի նիստում կայուն պլան ու ժամկետ եւ տրվում բոլոր կոմունիստներին, կոմյերիտականներին՝ կոլտնտեսութիւնը բերելու նոր տնտեսութիւններ: «Պլանը չկատարող կոմունիստը, կամ կոմյերիտականը պետք է հանձնի իր տոմսը»: «Ձախ» դերբավորումից հետո ծավալում են «ձախ» քայլաքայլութիւնները. այն է՝ կարմիր խնամախոսների կազմակերպումը և նրանց միջոցով դիմումներ հաւաքելը դուրսացնելութիւնից, սոցմըքման կարգով, հարսանիքներում, քեֆի ժամանակ սպառնալով միջակներին ուռնացածներին շարքը հասել, յերեսաներին դպրոցից հանել, վատ հողամասերն առանձնացնում են վոչ կոլտնտեսականների համար: Նույնիակ մի շարք դուրսդուրողներ հանում են խորհրդի վոչ հուրդներին Եւրո համագումարի վորոշումների սխալ լուսարարում եւ կոլտնտեսութիւն մեջ, կուլակի դեմ, թե կոլտնտեսութիւնից դուրս, կուլակի հետ»:

«Ձախութիւններ» են կատարվում նաև աշնանացանի դծով: Բատկաղմովում, անգամ ստորագրութիւններ համար կայուն ցուցակներ են վոր պլանը չկատարողները դատի պետք ե յենթարկվեն (Շրջգործկոմի քին ոպորտունիստական ինքնահոսի յեն մատնվում կոլտնտեսութիւնների ամբացումը, անասնապահութիւն զարգացման խնդիրները և այլն:

Այս «ձախութիւններ» հետ դուրսբաց տեղի յե ունեցել և աջ ման գործում: Այն ժամանակ, յեր կոլտնտեսութիւնները և անհատական սեկտորը (չքավոր, միջակ) հացի մթերման պլանը կատարել են Ահա աշտորինակ սխալներ տեղի յեն ունեցել Աշտարակի շրջանում և ԿՎՀ քննութիւնն ու միջոցառումները:

Մի ուրիշ փաստ Ապարանի շրջանից: Այստեղ ևս թույլ են տրվել վճռական բեկում կուսկազմակերպութիւնների աշխատանքներում՝ յենսը դարձնելու դեպի շրջանի կոնկրետ տնտեսական խնդիրները: Կուլտրնտէրութեան, մթերումների ընթացքում թույլ են տրվել կուսակցու-

թիւն դծի աղավաղումներ, «ձախ» վարչարարութիւն (Թաքյառու, Կոլտնտեսութիւն, Կիւլակներ և այլն): Կոլտնտեսութիւն են խցկվել դասակարգայնորեն խորթ տարրեր (Գիրաչու, Նորաչեն, Հաջիխալի, Ջառնալիսի յենթաշրջան), աչքաթող են արվել կոլտնտեսութիւնների քաղաքական, տնտեսական ամբացման խնդիրները, չեն ամբացվել անասնապահական տարանջայն Փեքմաները, մինչդեռ այդ շրջանի անասնապահութիւնը խոշոր հեռանկարներ ունի: Այստեղ թուլացրել են պայքարը կուլակութիւն (Իջեցնելով կայուն առաջադրանքը) և դաշնակցութիւն դեմ: Յետ չեմ ցանկանում ծանրաբեռնել ձեր ուշադրութիւնն այլ փաստերի շարաններով, մանավանդ, վոր ընկ. Սանջյանն այս հարցերի վրա բավական կանգ առավ: Բերածն ել բավական ե հանելու համար հետեյալ կարեւոր յեզրակացութիւնները.

ա) «ձախերը» կատարում են նույն գործը, ինչ վոր աջերը, վորովհետեւ յերկուսն ել միենույն սոցիալական արմատն ունեն,

բ) աջերի դեմ հաջող պայքարելու համար անհրաժեշտ ե շեշտակի հարվածել «ձախ» աղավաղողներին:

3. Այդ յեզրակացութիւնները մի ավելորդ անգամ կհիմնավորվեն, յեթե մենք վերհիշենք Սիւրցով-Լոմինաձեյի աջ—«ձախ» բլոկի աշխատանքները մեզ մոտ: Այդ աշխատանքների մասին ընկ. Սանջյանն արդեն ասաց: Յետ միայն միջանկի խոսքով կանգ կառնեմ այդ բլոկի աշխատանքների և արտահայտութիւնների վրա՝ մեղադրում: Այդ խմբակը ցայտուն որինակն եր այն բանի, թե ինչպես աջերը և «ձախերը» քաղաքականապես և կազմակերպորեն դրկախառնվեցին իրենց պայքարում՝ ընդդէմ կուսակցութիւն գլխավոր դծի: Ջախջախված լինելով պայքարի բաց ճակատում, նրանք դիմեցին պայքարի ստոր միջոցի՝ յերկերեսանութիւն:

Համկոմկուսի (բ) Կենտկոմի դեկավարութիւնը—Հայկոմկուսի Կենտկոմը, հենվելով կուսակցական ամբողջ կազմակերպութիւն վրա՝ մերկացրեց յերկերեսանիւնների աշխատանքը մեզ մոտ, անողոր հարված հասցրեց այդ ձեռով կուսակցութիւն գլխավոր դծի ունկղիտնիստներին, արմատախիլ արեց լոմինաձեյականութիւնը, Հայաստանի բայլչեւիկների շարքերը կոմիւնիզմ և միաձուլելով այդ պայքարում: Այդ պայքարի հիմնական դասը պետք ե լինի այն, վոր մենք անհաշտ կերպով մերկացնենք և ջախջախենք բոլոր նրանց, ովքեր ձեռակառնեն խոստանում են կատարել և կիրառել կուսակցութիւն գլխավոր դիմը, քվեարկում են այդ դծի համար, սակայն գործնականում կատարում են հակակուսակցական աշխատանք: Պետք ե մերկացնել այդպիսիներին մինչև վերջ, թույլ չտալով վոչ մի դիմողականութիւն և հաշտվողականութիւն նրանց հանդեպ:

4. Միջանկի խոսք ել տրոցկիստների և տրոցկիզմի մասին: Տրոցկիզմը մերկացված ե և ջախջախված վերջնականապես: Այժմ նա բացահայտ կանգնած ե իմպերիալիստական բանակում, պրոլետարիատի դիկտատուրայի թշնամիների շարքերում, հանդիսանալով հակահեղափոխական բուրժուազիայի առաջավոր ջոկատը: Նրա դեմ պայքարը հիմնականում մղվում ե կուսակցութիւն շրջաններից դուրս: Բայց չպետք ե մոռանալ յերկու հանգամանք. առաջինը, վոր մեր շարքերում կան նախկին տրոցկիստներ, վորոնց մի մասը խաբել և կուսակցութիւնը՝ ձեռահանող են հրաժարվելով տրոցկիզմից և համաձայնելով կուսակցութիւն գլխ-

խալութիւնը հետ, դործնականում պայքար չծախելով տրոցիկէզմի դեմ, այլ՝ ընդհակառակն, մեկ-մեկ ցուց տալով իր բացահայտ տրոցիկիստական դեմքը և յերկրորդ՝ տրոցիկէզմի կոնտրարանդիստական զոդարկված արտահայտութիւնները:

Առաջին ցայտուն ուրիշակը տալիս է Յերեանի կադմակերպութեան անդամ Վաղարշակ Այվազյանի դործը: Նա 1928 թ. սկզբին տալիս է դեկլարացիա, վերոյ հրաժարվում է տրոցիկիստական ուղղակի աշխատանքներից, սակայն փաստորեն շարունակում է ֆրակցիոն աշխատանքները (անլեզու դրահանութիւնը թարգմանելով և տարածելով այն): Նա այդ բոլորը խոստովանեց բանտարկւելուց հետո: 1929 թվի ոգոստոս ամսին նա դիմում է ԿՎՀ, խնդրելով վերականգնել իրեն կուսակցութեան շարքերում—նա սլատնադարանում է, թե ինչպէս մինչև 15-րդ համադրումա-այի բռնած դերքին՝ հանդես կուսակցութեան չի սկիզբ ուղղակիութեան: Իբր թե վերոյ որչեւիտի պայմաններ, այն է՝ իրեն անձնական վերափոխման հասցնելը, նրա մեջ առաջ են բերել դադարաբանական սալ-ԿՎՀ-ն նրան վերականգնում է կուսաշարքերում, սակայն վերականգնողական քայլերից միջ հետո Այվազյանը վնաս միայն չի ուղղվում, այլ, ընդհակառակն՝ մերկացնելու գոյութիւն ունեցող ընդհատակայա տրոցիկիստական կադմակերպութիւնը, չի կատարում իր խոստումները շարունակում է սերտ կապ պահպանել տրոցիկիստների հետ, հանդիսանում է նրանց գործարանի անց ու դարձին: Պարզ է, վոր այդ բոլորը հայտարարվելուց հետո թիւնից:

Նախկին տրոցիկիստների նկատմամբ ԿՎՀ ղեկավարվել է 16-րդ կուսահամադրումի պահանջով՝ «վորպեսդի իրենց սխալները խոստովանողները կուսակցութեան դժի ախտի պաշտպանութեամբ ապացուցեն իր հրահանգը պետք է զննվի մեր վերաբերմունքի հիմքում» հանդես բոլոր քիւնարկում կուսակցութեան վորոնք ընդունում են իրենց սխալները և մամբ պետք է հսկողութիւն ղլխավոր դժի ոգոսին: Այդպիսիների նկատ-իրենց աշխատանքների ընթացքում այդ խոստումները գործի վերածեն, դեմ ամեն տեսակ ուղղորտանքի:

Յերկրորդ հանգամանքը, վորի վրա յես ուղում էյի ձեր ուշադրութիւնը հրավիրել, այդ տրոցիկիզմի մարտնենդ արտահայտութիւնն է և, այդ կապակցութեամբ, այն նեխած լիբերալիզմը, վորի վրա մանրամասն կանգ առավ ընկ. ԽԱՆՁՅԱՆԸ: Այդ կարգի հարձակումները կուսակցութեան դեմ մինչև վերջ պետք է մերկացվեն: Մեզ մոտ յեղել են այնպիսիները, վորոնք իրենց բայլելիկյան դրոնութիւնը և աշխարհութիւնը կորցնելով, արտահայտել են հակահեղափոխական կոնդրատե-վականութեան, տրոցիկիզմի և Դաշնակցութեան դադարաբանականութիւնը և մարտնենդութեան կարգով դադարաբանական աղբ հրամցրել մասնաձեւերին: ԿՎՀ-ն պայքար է մղել և այդ ուղղութեամբ:

Հոգեփոխման դիտական աշխատող պրոֆեսոր Պ. ՔԱԼԱՆԹԱ-ՐՅԱՆԸ Հոգեփոխման մասնագետներից մեկի բրոշյուրը խմբագրել է հանձնել է տպագրութեան, ուշադրութեան չդարձնելով կոնդրատե-կան այն դիրքավորման վրա, վոր ունեցել է այդ մասնագետը բամբակի վերաբերմամբ: Խորհրդային ապարատի գտման ժամանակ նույն Քալանթարյանը մեկ մասնագետի հարցի աթիւլ ունեցած իր յեղութիւն հայտարարում է, վոր «այդ մասնագետը ձեռնակեցված կոնդրատե-կան չէ և միանգամայն ուղղելի չէ»: Հետագայում նա իր թույլ տված սխալների աթիւլ հրապարակ չի յեղել մամուլի եջերում և չի մերկաց-րել Հոգեփոխման կոնդրատեական մասնագետներին:

Մեկ ուրիշը՝ ՂԱՅԱՐՅԱՆ Մանուկ, վորը 1919 թվին իր հրատա-րակած բրոշյուրում՝ «Մարտական կոնիները Ղարաբախում» գո-վարանել է դաշնակ խմբագրություն, հետագայում «Կոնդրատեական և դաշնակցութիւնը» բրոշյուրում թույլ է տվել մի շարք կոպիտ քաղա-քական սխալներ: Նա այնտեղ հայտարարում է, վոր Դաշնակցութիւնը հանդիսացել է աշխատավորական կոպերացիայի հիմնադրվող: Հակա-ռակ կուսակցութեան կողմից Դաշնակցութեան տրված վերջնական դնահատականի, Դաշնակցութեանը նա վորակում է վորպես մանր բուր-ժուական կուսակցութիւն, վոր պաշտպանել է Հայաստանի աշխատա-վորութեան շահերը: Անհրաժեշտ է նշել, վոր Ղազարյանի սխալները հանդիսանում են նրա անցյալի դադարաբանական դիրքավորման ուղի-ղվել: Այդ բոլորն ապացուցում են, վոր Ղազարյան Մանուկը կոմկուսի շարքերում յեղած ժամանակամիջոցում չի ազատվել դաշնակցական դա-դարաբանականութեան աղբեցութիւնից և որեւիտիւրեն ոգնել է դաշ-նակներին:

Նման թաղնված կոնտրարանդիստներ և Փալսիֆիկատորներ մեր կուսակցութեան կադմակերպութիւնների վորոչ ողակներում աղբեն հայտարարվել և մերկացվում են:

Վերջին որերս, ժողկոմխորհի կոմբլիզում ընկ. Ստալինի պատմա-կան նամակը քննարկելիս, մերկացվեց տրոցիկիստական աղենտ Սուրեն ՏՈՂՈՒՄՅԱՆԻ հակակուսակցական յեղութիւն: Տոհումյանը գտնում է, վոր մինչև 1914 թ. Կոնցեկին և Պլեխանովն են յեղել միջադպիսի պրոլե-տարական շարժման, հեղափոխական շարժման ախանափոր դեմքերն ու ղեկավարները, մարքսիզմ քարոզողներն ու տարածողները, վոր Լենինը մինչև 1917 թ. հայտնի չի յեղել միջադպիսի բանվորական շարժ-մանը, վոր բայլելիզմը հատուկ ուսական յերեույթ է, վոր արտա-սահմանի կադմակերպութիւններն այժմ էլ դեռ բայլելիկյան չեն, վոր նրանք իրենց շարքերն են ընդունում բոլոր նրանց, ուրքեր ցանկութիւն են հայտնում: Տոհումյանի այդ հակահեղափոխական-տրոցիկիստական-մենչելիկյան դրոնարութիւնը կուսակցութեան, կոմիտեների, Լենինի, միջադպիսի բայլելիզմի, պրոլետարական հեղափոխութեան հասցելին ամբողջովին մերկացրեց նրա մինչև այժմ թաղնված հակահեղափոխա-կան դեմքը: «Կուսակցութիւնը ջանջախեց տրոցիկիզմը, պատուեց նրա դրոնները, մինչև վերջ մերկացրեց ալ թեքումը: Ուստի այժմ, կուսակ-ցութեան հիմնական դժի աղբիւրի փալլուն հաղթանակներից հետո տրոցիկիստներ և ալ ուղղորտանքների համար դժվար է բացելուց հանդես գալ հին լողուններով, հին դրոնակի տակ: Այդ պատճառով

այժմ ուղարկուելիստները փորձ են անում թափանցել մեր շարքերը դադարադդի կերպով, արտաքուստ փոխելով իրենց դուշը, սողալով թափանցել ճեղքերից և մանավանդ՝ մեր կուսակցության պատմության դռներին» (Կազանովի)։ «Պրոլետարական «Խեղուկացի» ժուռնալի խմբագրությանը գրած՝ ընկ. Ստալինի վերջին նամակը մերկացրեց դասակարգային թշնամիների այդ մաքսանենդ գործելակերպը, խթան հանդիսացավ ե՛լ ավելի ուժեղացնելու կուսակցական ղեկավարությունը, վճռաբար հարվածելու նեխած լիբերալիզմը։

Լիբերալիզմը խորթ է բայլելիկյան կուսակցությանը։ Կոմկուսակցության ամբողջ պատմությունը ընթացքում բայլելիկները Լենինի դեկավարությանը անհաշտորեն պաշտպանում էին մարքսիզմի, լենինիզմի հասակությունը, պայքար էին մղում սոսկ տեսակ ուղորդողներին, տեղի ունեցողների և նրանց հանդեպ ցույց տվող հաշտողական այդ լենինյան անհաշտությանը ջախջախիչ հակահարված տվեց մաքսական տրոցկիստ զրպարտիչներին, բայլելիզմի պատմության Փայլաֆիկատորներին, մերկացնելով նրանց հակահեղափոխական դեմքը։

Մեր կուսկազմակերպությունները մեծ աշխատանք են ծավալել ընկ. Մալինի նամակը քննարկելու համար, ուժեղացնելով իրենց ղեկավարությունը։ Հետագայում անհրաժեշտ է, յեղնելով ընկ. Ստալինի նամակում նշված ցուցումներից, աշխատանք ծավալել Հայաստանի Կոմկուսի պատմության ու Հայաստանի հեղափոխական շարժման մարքս-լենինյան լուսաբանման շուրջը, կոմկուսի այդպիսով աղբյուրով բայլելիկյան դեմք՝ կուսակցական նոր կադրերի դաստիարակություն համար։

6. Կուսակցության գլխավոր դժի հատկություն և անադարտություն համար մղվող պայքարի ընթացքում մենք հայտարարել ենք նաև կուսակցության շարքերում, հատկապես նրա գլուղական վորոշ ողակվածների 16 %-ը վերաանրված խորթ տարրեր են (բացի Դարալադյանցից), վորոնք իրենց գործունեությամբ վոչ այլ ինչ են, յեթե վոչ բացառապես հակահեղափոխականներ։ Իհրեմ մի բնորոշ փաստ։ Քավթալի գուրո են գալիս կորսնտեսությունից և ադիտացիա յեն մղում կոլտրումար։ Նրանք ծեծում են կոլտնտեսության նախագահին և հրդեհում անել մեր դասակարգային թշնամին։

Թեքումների դեմ պայքարի պատկերը լրիվ չի լինի, յեթե չխոսենք աղգայնական թեքումների դեմ մղված պայքարի մասին։ Հիմնական վտանգը, ինչպես նեց Համկոմկուսի 16-րդ համագումարը, մեյերիս փաստ։ Դրանք Լանգայի և Անտոնովի գործն են։ Յերկուսն է, մյուսը՝ Ալադյալով։ Մեծապետական շովինիզմը նրանց կողմից արտաբերված արհամարում էլին և հալվի չէլին նստում տեղական կուսակցական և խորհրդային մարմիններին հետ և կադրեր չէլին պատրաստում տեղական աղգություններից։ Կենտկոմը և ԿՎՀ վճռակա-

նորեն հարվածեցին մեծապետական շովինիզմի այդ արտահայտությունները և հեռացրին նրանց աշխատանքից։ Անհրաժեշտ է այստեղ կանգ առնել նաև տեղական նացիոնալիզմի՝ նացիոնալ ուկրոնիզմի վրա։ Նացիոնալ ուկրոնիստական դժեր են ցուցաբերվել մասնագետներին և գրողներին վորոշ մասի կողմից, վորոնք իրենց աշխատանքներին թեքում դեկավարվել են և ցանկացել են անցկացնել աղգայնական ինքնամոխիման գիծը, խուսափելով ընդհանուր սոց. չինարտությունից հոսանքից և ժխտելով «հայ աղգի» մեջ դասակարգային հակասությունների գոյությունը։ Պարզ է, վոր այդպիսիները նույնպես մերկացվել և ջախջախվել են։ Անհրաժեշտ է այստեղ կանգ առնել նաև աղգայնական ուկրոնիզմի այնպիսի արտահայտություններին վրա, յերբ մեր համարյա բոլոր կենտրոնական մարմինները թուրքական շրջաններին հասցեագրված գրություններն ուղարկում էլին հայերեն լեզվով, յերբ անհրաժեշտ չափով չեն ծավալում թուրքական և լուրդական դպրոցների և կուլտուրական հաստատությունների ցանցը, անհրաժեշտ չափով առաջ չէլին քաշվում կադրեր աղգային փոքրամասնություններից և այլն։ Մեր աշխատանքների ընթացքում հայտարարվել, մերկացվել և անխնա հարվածվել են այդ տիպի թեքումները, վորովհետև նրանք սերմանելով բուրժուական նացիոնալիզմ, թուլացնում էլին յեղբայրական ժողովուրդների միասնությունը, փաստորեն կատարելով դաշնակցականների, ինտերվենցիոնիստների գործը։

Մեր խնդիրը հետագայում այդ ասպարիզում այն է, վոր մենք ուժեղացնենք մեր պայքարը տեղական նացիոնալիզմի դեմ և ապահովենք պայմաններ մասսաների ինտերնացիոնալ դաստիարակության համար։

Հալվեաու շրջանը բնորոշ է ինքնաքննադատություն ուղղված եր հիմնականում կուսակցության դժի բոլոր խեղաթյուրումների դեմ՝ ընդդեմ ալ և «ձախ» թեքումների՝ հնգամյակի 3-րդ վճռական տարվա պլանների բայլելիկյան կատարման շուրջը։ Ինքնաքննադատության ծավալման շնորհիվ, աննախընթաց չափերով բարձրացավ նաև մասսաների արտադրական ակտիվությունը, նրանց գործնական մասնակցությունը քաղաքի և գյուղի սոցիալիստական վերակառուցման բոլոր աշխատանքներին։ Ինքնաքննադատությունը բարձրացրեց մասսաների դասակարգային ղեկավարությունը ու նրանց մարտունակությունը։

Սակայն մեր մի շարք կուսակցական ողակներում տեղի յեն ունեցել ինքնաքննադատության ճնշման աղաղակող դեպքեր։ Որինակ՝ Դադյանի կուսաշրջկոմը «Բանվոր» թերթի ակտիվ թղթակից Սուրեն Հաբուբյանյանին հարածել է վերջինիս մերկացրած թերթականների համար, մասնավորապես պլանների կատարման հարցում։ Կուսաշրջկոմը միլյետ Ստեփանյանի միջոցով սպառնալիք է տալիս թղթակից ընկ. Հարությունյանին և նրանից ստորագրություն վերցնում, վոր այլևս չքննադատի շրջանի դեկավար ակտիվին։ ԿՎՀ, քննելով ինքնաքննադատության ճնշման աղաղակող այս փաստը, շրջկոմի քարտուղար ընկ. Սոխիկյանին ու ՇՎՀ նախագահ ընկ. Կնյադյանին վորոշեց աղատել աշխատանքներից։

Ինքնաքննադատության ճնշման մյուս կուպիտ փաստը տեղի յն ունեցել Ալտարակում։ Ինչպես ասացինք, կուսաշրջկոմը հանձնի իր ադիտաբաժնար ընկ. Մաթեվոս Գրիգորյանի, տալիս է կայուն պլան ու ժամ-

կետ չըջանի բոլոր կոմունիստներին ու կոմյերիտականներին կոլտնտես-
ություն բերելու նոր անտեսություններ, այնտեղ ծախարում է «ձախ»
բայառաջողական պրակտիկա և դեկրետավորման ամենախախտողական
ձևեր: Յերբ այդ «ձախ» պրակտիկան քննադատում է ԼԿՅԵՄ չըջանի
դեկավար ակտիվը, ազիտացիայի ընկ. Լիպարիտ վարդապետն ու
չըջանի քարտուղար Հովհաննես Թովմասյանը կուսըջանում նրանց
ամենակողմնակա ձեռք սկսում է հարածել: Աշտարակի Պետրոսյանի ղեկավարչու-
թյան լիազոր ընկ. Գրիգորյանը կանչում է Լիպարիտին ՊԲՎ ու ա-
հաբեկում նրանում, վորպեսզի նա չհամարձակվի չըջանի սխալների
մասին զրեղու կենտրոնում ու ԿՎՀ: Այնուհետև կուսըջանի բյուրոյի վո-
րչամբ հանվում են աշխատանքից այդ յերկու ընկերները և մեքենա-
դրուհին, վորը սպել էր ընկ. Խանջյանին ու Գալստյանին ուղարկված
նամակը: ԿՎՀ, քննելով այդ խնդիրը, մի շարք կազմակերպական յեր-
բակացությունների ղեկաց այդ չըջանի հանդեպ:

Ինքնաքննադատություն ճնշման աղաղակով բաղմամբով փաստեր
կան գյուղական վայրերում: Ջրաչեն գյուղի մի խումբ թղթակիցներ
ահաբեկման են յենթարկվել գյուղի ակտիվի բաղմիցս կատարած
պառնալիքներով: Վերջիններս զանազան հակահեղափոխական յար-
կիներով աշխատանքից հանել են գրանց: Այս մեթոդներով ցրել են
թղթակիցների մի մասին, իսկ Համբարձում Գրիգորյանին (ուսուցիչ),
վորն ամենակալով թղթակիցն է, գյուղիցուպի նախագահը հայտարա-
րում է. «Համբարձում, լավ կանես, վոր մեր գործին չխառնվես, մե-
նակ մարդ ես, քեզ վտանգ է սպառնում»:

Ավազարում հարածել են թղթակցին, Թույլ չեն տվել ժողովում
խոսելու, հաչոյել ու սպառնացել են նրան: Այդատանում բջիջի բյու-
րոն վորոշում է հեռացնել կուսակցությունից ակտիվ թղթակից ընկ.
Կարապետ Աբրահամյանին, նույնիսկ ձեռում է նրան: Ծաթղան
գյուղում ինքնաքննադատություն հետևանքով բջիջի քարտուղար Պո-
նատում է թղթակցի 30 աշխուրդը ու զրկում նրան աշխատանքից: ԿՎՀ
գործերում կան բաղմամբով այլ փաստեր ինքնաքննադատություն ճնշ-
ման վերաբերյալ, կան իհարկե նաև կեղծ թղթակցությունների փա-
սեր, վորոնց դեմ ԿՎՀ-ն անողոք է յեղել: Հնգամյակի 4-րդ յերարակ-
ման տարին պահանջում է ել ակելի ծավալել բայլչեկիյան ինքնաքննա-
դատությունը, ուժեղ հակահարված տալով նրա խեղաթյուրման ու
ճնշման ամեն մի վործի:

Ասածիցս յերբեք չպետք է յեղրակացնել, վոր դադավարական պայ-
քարի բնագավառում ամեն ինչ տրված է և վոր մենք այդ ասպարիզում
մենք ել ժամանակին չենք կարողացել նկատել կուսակցության դժի ա-
տեղներում և այլն: Դարալազյաղի, Աշտարակի, Վեդիի և մյուս վայ-
րերի աղավաղումների համար մենք նույնպես մեղք ունենք, վոր չենք
դալկան ՎՀ-ները հաճախ չեն կարողանում հարկ յեղած չափով հսկել,
նախատեսել և կանխել թե՛ զանազան թեքումները և մեր շարքերում և թե՛
դասակարգային թշնամու, կուլակության, դաշնակների աշխատանք-
ները: Նրանք (ՇՎՀ-ները) յերենց աշխատանքների ընթացքում մանրա-

նում են և շատ հաճախ չեն կարողանում ընդգրկել խոշոր սկզբունքային
խնդիրները, հատկապես դասակարգային պայքարի ձևերը և այլն: Յես
ժխայն մի քանի որինակ կերբեմ:

Ահա մի փաստաթուղթ.

ԻՆՖՈՐՄԱՅԻՈՆ ՏԵՂԵԿԱՆԻ

ՀԿՎՀ-ԲԳՏ Ժողկոմատին—Սիսիանի չըջանի ՎՀ-ԲԳՏ-ից.

Կուս-դրուքյունը շրջանում

Բջիջներում անկախ յերենցից աշխատանքի ընթացքում առա-
ջանում է տենդենցիաներ «ձախ», աջ և հաշտվողականություն.
աջ և հաշտվողականությունը առաջ է դալիս աղգային փորա-
մանություն մեջ, իսկ «ձախ» տենդենցիան հայ բջիջներում մեր
զանազան կամպանիաների ընթացքում, ինչպիսին է՝ (միջոցների
մոթելիզացիա, մսի մթերում, կաթի, բրդի և այլ աշխատանքնե-
րում), այդ առթիվ Ռայկոմը լուրջ ուշադրություն է դարձրել
բջիջներում պատրաստականությունից վրա:

ՇՎՀ-ԲԳՏ նախագահ՝ ՄԱՆՈՒԶՄԱՐՅԱՆ

Սա յել Թալինից.

Բ Ա Ղ Վ Ա Ծ Գ

Թալինի չըջանի ՇՎՀ-ԲԳՏ 3-րդ կլարատի գեկուցումից.

Կուս-գծով

Հալվետու չըջանում ՇՎՀ-ԲԳՏ ունեցել է 9 նիստ, քննվել են
այդ նիստերին 15 խնդիրներ. կուսգծի անասելի ձախու-
թյուններ է տեղի ունեցել չըջանում, Փին տեսուչը բռնադրավ-
ված ողին ծախել է Շըջանի Աղիտմասվարին:

ՇՎՀ-ԽԱՌԱՂՅԱՆ

Յեզ, վերջապես, Ն. Ախտայից: Այստեղ ՇՎՀ նախագահություն
դոնրաց նիստը, լսելով գեկուցումներ (հետադրությունից արդյունքները)
Որդաբլի և Դոմաձորի բջիջների դրուքյան մասին՝ հանում է հետևյալ
վորոշումները.

ա) Առաջարկել կոմբջիջին ամենակարճ ժամանակամիջոցում ու-
ժեղացնել դասակարգային պայքարը կուլակ-դաշնակցական տարրերի
դեմ, մերկացնել նրանց բոլոր վտանգությունները և զանազան պրովո-
կացիաները, վորոնցով նրանք կցանկանան խանդարել գյուղի սոցիալիս-
տական աշխատանքները:

գ) Առաջարկել բջիջին ծախարել դադավարական պայքար Դաշնակ-
ցության, նրա պրովոկացիաների և հակահեղափոխական քաղաքակա-
նությունից դեմ, վորոնք ուղղված են ընդդեմ մեր կուսակցության գլխա-
վոր գծի՝ առանձնապես կաթնատնտեսական ֆերմաների կազմակերպման
և մյուս կամպանիաների խնդրում:

Այսպիսով, ՇՎՀ և կուսըջանի բյուրոյին անտեսում են դասա-
կարգային թշնամու՝ կուլակի, դաշնակի կազմակերպված կատաղի պայ-
քարը գյուղի կոլտնտիստարությունից, մթերումների և այլ ասպարեզ-
ներում, և այդ այն ժամանակ, յերբ Որդաբլու գյուղում, Հորհիվ դաշ-

նախնիների ակտիվ հակահեղափոխական աշխատանքի, կոլտնտեսությունը 7 ամսվա ընթացքում բոլորովին չի աճել: Կուլակների կայուն առաջադրանքները մթերումների բոլոր դժեբով մնացել են թերակատարված: Ինքնահոսի յե մատնվել հացի կոնտրակտացիան աշխատավորական տընտեսությունների մեջ: 561 ցենտների դիմաց մթերված է 353 ցենտներ, 21 ցենտներ յուղի դիմաց մթերված է 11 ցենտներ, 6 ցենտ. բրդի դիմաց մթերված է 3 ցենտ.: Նույն դրությունն է տիրում նաև Գոմաձոր գյուղում: ԾՎՀ և Կուլաքջիումը փոխանակ կադմակերպելու մասսաներին անողոր պայքարի դաշնակների և նրանց աղենատուրայի դեմ, այդ վերոհիշյալ վորոշումներով թուլացնում են պայքարը նրանց դեմ:

Ընկերներ, ահա մոտավորապես ԿՎՀ աշխատանքն այս ասպարիզում: Հետագայում ԿՎՀ և ԾՎՀ հանձնաժողովները պետք է ավելի ուժեղացնեն իրենց հսկողությունը և աշխատանքներն այս ուղղությամբ: Ավելի պետք է ծավալեն պայքարը լենինյան միասնականության համար, ջանքերից հարված հասցնելով բոլոր տեսակի և գույնի ոպորտունիստներին և ոգնեն կենտրոնիս ու կուսկադմակերպությանը՝ և՛ ավելի առաջ մղելու մեր հաղթանակները:

ԱՐԴՅՈՒՆԱՐԵՐՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՎ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ընկ. Խանյանն իր զեկուցման մեջ մանրամասն տվեց մեր արդյունաբերության զարգացման ընդհանուր դրությունը և գնահատականը:

Հնդամյակի նախորդ յերեք տարիներն արդյունաբերության ճակատում բանվոր դասակարգի խոշորագույն հաղթանակները տարիններ եյին: Մեծ աշխատանքների պլանի կատարման նախորդ յերեք տարիները մեզ համար հանդիսացան սոցիալ-տնտեսական խոշորագույն տեղաշարժերի տարիններ, վորի ընթացքում արագ թափով զարգացավ ու աճեց արդյունաբերության առաջատար դերն ու տեսակարար կշիռը ժողովրդական ամբողջ տնտեսության մեջ, գյուղատնտեսության սոցիալիստական վերակառուցման և նրա արտադրանքի բարձրացման հետ միասին: Այս տարիներն արդյունաբերության բուռն աճման տարիններ եյին: Այս ամբողջ շափաղանց պարզ կերպով գծագրում է ժողովրդական տնտեսության զարգացման դինամիկան, ըստ վորի արդյունաբերության արտադրում աճել է 40,9 % -ով, 1930 թ. համեմատությամբ տալով 57.178.000 խորդ յերեք տարիների ընթացքում աճեցին մոտ յերեք անգամ, տալով արտվա ընթացքում) մենք ներդրել ենք 22.282.000 խորդ: (Հինգ բերության տեսակարար կշիռն աճման դինամիկան ժողովրդական ամբողջ տնտեսության մեջ հետևյալ պատկերն է ներկայացնում 1928/29 թ. 25,8%, 1931 թ. արդեն 42,4%, իսկ 1932 թ. պետք է հասնի 50% -ի յերկիրն ինդուստրիալ-ագրարային յերկիր զարձանելու վճռական տարիներ, յերբ միաժամանակ մեզ մոտ հիմնականում ապահովվել է վճռական չբնագրաճը դեպի գյուղատնտեսության սոցիալիստական ձևերը, յերբ մենք վճռական քայլերով առաջ ենք դնում դեպի համատարած կուլեկտիվացում և նրա հիման վրա՝ կուլակության, վորպես դասակարգի, վերա-

ցում: Այդ ինդուստրացման հաջողությունները մենք ձեռք բերինք անխնա պայքարելով ընդդեմ ամեն տեսակ ոպորտունիստների, վորոնք րացաում էյին Խորհրդային Հայաստանի արդյունաբերության արագ զարգացումը: Նախկին ուկրոնիստների, ալ ոպորտունիստների դիքափորումն արդյունաբերության զարգացման և հատկապես ծանր արդյունաբերության հանդեպ, հարակցում է դաշնակցականների դիրքավորմանը:

Դաշնակցական Ադրայանին է պատկանում այն միտքը, թե «մենք պետք է արտադրենք հումք և թող Յեվրոպան մշակի այդ: Յեվ քանի հումքի շուկա լինի, միշտ ել կլինենք քաղաքակիրթ պետությունները հետ և դա արդեն իսկ պատիվ է մեզ»:

Զախճախելով ոպորտունիստական դիրքավորումը, յերեկով ԽՍՀՄ և Մեքսիկոյի արդյունաբերության զարգացման միասնական պլանից, մենք ձեռնարկեցինք յերկրի հանքային և բնական հարստությունների ավելի մեծ, չտեսնված չափով ոգտագործելուն: Մենք կադմակերպեցինք արդյունաբերական նորանոր ճյուղեր, վորոնք առաջ հայտնի չեյին մեր իրականությանը, ինչպիսին է՝ քիմիան, եներգետիկան, թեթև մեքենաշինությունը, շինանյութերի արդյունաբերությունը և այլն: Մենք վճռական քայլեր կատարեցինք այդ արտադրությունների արագ գործանցման ուղղությամբ: Այս տարվա առաջին կիսամյակում գործի յեն անցնելու Քիմիան, Յեմենտի գործարանը և Ձորաղեսը: Արդյունաբերության մի շարք ասպարեղների համար (Տպարան, Մետաքսի գործարան և այլն) 1931 թ. հանդիսացավ 5-ամյա պլանի ավարտման տարի:

Այդպիսով, 5-ամյակի նշումները ժողտնտեսության մի շարք ասպարեղներում մենք կատարել և դերակատարել ենք:

Այժմ արդեն մենք վոչ միայն խոսում ենք 2-րդ հնդամյակի մասին, այլև սոցիալիստական շինարարության ամբողջ ընթացքով նախապատրաստում ենք 2-րդ հնդամյակը: 5-ամյակի յերեք տարիները ցույց տվին, վոր մեր յերկրի բանվոր դասակարգը բայլեկյան կուսակցության ղեկավարությամբ վոչ միայն իրագործում է 5-ամյա պլանը, այլև սոցիալիստական շինարարության այդ մեծագույն ծրագիրն ավարտում է յորս տարվա ընթացքում: Այդպիսով 1931 թիվը մի անգամ ել ցույց տվեց, վոր «Տնտեսության կապիտալիստական սիստեմը հանդիսանում է սնանկացած սիստեմ, վոր տնտեսության խորհրդային սիստեմը պարունակում է առավելություններ, վորի մասին յերաղել անդամ չի կարող վոչ մի բուրժուական, թեկուզ «ամենադեմոկրատիկ», «ամենաժողովրդական» և այլ պետություն (ՍՍՄԻՆ):

Մեր իրականությունը, կյանքը ջարդ ու փշուր արին ոպորտունիստական բոյոր բարբառանքները պլանների վոչ ուեալ լինելու մասին, մեր աւժերից վեր տեմպերի մասին և այլն և այլն:

Ոպորտունիստները վայնատուն էյին բարձրացրել պղնձի պաշարի օղուման մասին: Նրանք թերադնահատում էյին հետախուղական աշխատանքներն այդ ասպարիզում: Հիշեցեք այն պայքարը, վոր մենք ծավալեցինք Յեմաշինում. Կոնսերվի գործարանում, Մեխգործարանում, վորտեղից դուրս չպրտեցինք ոպորտունիստական այն լեմենտներին, վորոնք խանդարում էյին մեր արդյունաբերական հաջող առաջխաղացումը: Հիշեցեք Լ. Ղազարյանի յելույթը (Ալազվերդում) մեր պղնձի պլանի ուեալ չլինելու մասին և այն հախճախվածքը, վոր տվին Ալազ-

2422-59

վերջու բալլեիկները: Բալլեիկն է բերել Ղափանի բանվորների շտաբի ժխմայակի արդյունքները, վորի ընթացքում նրանք գերակատարեցին հանդիպական պլանները, վորպեսզի ջուրն ընկնեն ոպորտունիստական բոլոր հալիվները:

Արդյունաբերության զարգացման հետ միասին աճել ու ամրացել է մեղ մոտ բանվոր դատակարգը: Միայն մեր արդյունաբերության մեջ աշխատում են 44.612 բանվոր: Վորոնք են մեր այդ հաղթանակները պատճառները:

Դրանք արժատավորված են մեր եկոնոմիկայի բնույթի, տնտեսության պլանային սխառմի մեջ: Բանվոր դատակարգը ցուցահանեց աշխատանքային խանդավառության չտեսնված որինակներ, սոցիալիստական վերաբերմունքը դեպի աշխատանքը: Դրանով պետք է բացատրել այն հանգամանքը, վոր սոցմրցակցության, հարվածայնության և անհաշվարկի ընթացքում ընդգրկված է բանվորների 60,7% և քիչ քանք ձեռնարկության թվերներում 90%: Մեր այդ հաջողությունները ձեռք են բերվել վոչ թե ինքնահոսով, այլ անհաշտ պայքար ծավալելով ինքուստրիայի բարձր տեմպերի համար, կուսակցության դիսկոլոր գծի անշղի իրադրման համար բալլեիկյան անհաշտ պայքար մղելով դաւակարգային թշնամու և նրա աղետաբեր աջ թեքման, վորպես ներկուտապի դիսկոլոր վտանգի և «ձախ» ոպորտունիզմի դեմ ու դեպի ոպորտունիզմը ցուցաբերված ամեն տեսակ հաշտվողականության դեմ:

Մեր կուսակցությունը Հայաստանում, հնդամյակի այս յերեք տարիների ընթացքում, արդյունաբերության զարգացման գիծը վարել է, անշղ կերպով դեկավալելով կուսակցության 16-րդ Համագումարի դեկավար ցուցմունքով՝ աղգային հարցի վերաբերմամբ, ըստ վորի «կուսակցությունը պիտի ամենաառաջնակարգ խնդիրը հանդիսանում է ազգային անկախության բոլոր մնացորդների հետևողական լիկվիդացիան հասարակական տնտեսական բոլոր բնագավառներում և, ամենից առաջ, արտադրության մեջ արդյունաբերությունը ստեղծելը հետամնաց վայրերում, ֆաբրիկաները եււմ նյութի աղբյուրների մոտ փոխադրելու նպատակով»:

Ինդուստրացման լենինյան քաղաքականության կիրառման հիման վրա յե, վոր մենք վճռական հաջողություններ ենք ձեռք բերել մեր արդյունաբերության զարգացման տեմպերի համար մղվող մարտերում: Մեր արդյունաբերության զարգացման ու ծավալմանը կատարելի դիմադրություն եյին ցույց տալիս կուլակ ու դաշնակային տարրերը, տարածելով ամեն տեսակ սուտ, կեղծիք, պրովակացիա և այն:

Յեւ ինչքան վոր Վրացյանը բարբաջի «անհավասարության, հարկադրական աշխատանքի» մասին, նա չի կարող ջնջել հետեյալ պարզ փաստերը՝ դաշնակցական կուսակցության որոք 1919-20 թ.թ. նրանց ամբողջ արդյունաբերական արտադրանքը հավասար էր 2.072.000 ո.: Իսկ միայն 1931 թ. մեր արդյունաբերական արտադրանքը հավասար էր 57.178.000 ո.: Դաշնակցությունը Հայաստանը դարձնում էր դադուլի խմպերիախտական պետությունների համար: Պրոլետարիատի դիկտատուրան, Սորհրդային Իշխանությունը, մեր կուսակցության ճիշտ աղգային քաղաքականությունն անսահման հորիզոններ բացեցին մեր յերկրի սոցիալիստական բարգավաճման, մեր սոցիալիստական արդյունաբերության զարգացման առաջ: Յեւ ինչքան մեր հաջողություններն ապի-

ստում են, այնքան էլ մեր թշնամին ապիլի յե դադադում, ապիլի ուժեղացնում իր դիմադրությունը: Հետեյալս՝ ապիլի բարձր տեմպեր կուսակցության դիսկոլոր գծի հիման վրա, ապիլի չեչտակի հարված դատապարդային թշնամու վտանգություններին՝ ահա մեր խնդիրը, վորը յերեք չալետք է վրիպի Հայաստանի բալլեիկիների, բանվոր դատակարգի ու աշխատավորության ուղադրությունից: Մեր տնտեսության զարգացման նոր պայմանների համեմատ, նախընթաց տարում մեր առաջ ծառացավ դեկավարության նոր ձեւերի և մեթոդների իրադրման անհրաժեշտությունը:

Ընկ. Ստալինի պատմական 6 ցուցումները լայն արձագանք դտան մեր գործարաններում, ֆաբրիկաներում, հանքերում, շինարարության մեջ, գուղատնտեսության մեջ, վճռական բեկումն մտցրին պլանների կատարման խնդրում յերկրորդ կիսամյակում: Մենք ապիլի բարձրացրինք արտադրությունը (1931 թ.) դեկտեմբեր ամսվա շտուրմը): Կվ.Հ-ԲԳՏ նախաձեռնությանը մեղ մոտ դեկտ. ամսում այդ վեց պայմանների կատարման ստուգման նշանաբանի տակ անցկացված ռեյդ շտուրմը հայտարարեց, վոր այդ ուղղությամբ մի շարք նվաճումներ ունենք մեր ձեռնարկությունների աշխատանքների համարյա բոլոր ցուցանիշների ասպարիզում: Այսպես՝ դեկտեմբերի պլանները, ընդհանուր առմամբ, նախորդ ամսվա հետ համեմատած՝ 36% -ով գերակատարում են սոյել (նոյեմբերին 100, իսկ դեկտեմբերին՝ 136%): Ըստ առանձին ձեռնարկությունների, մենք ունենք պլանների կատարման որեցոր աճում: Այսպես՝ Տեքստիլ կոմբինատում դեկտեմբերի 2-ին 75%, 9-ին 89%: Արթիկում յեթե մինչև դեկտեմբեր պլանի կատարումը հավասար է յեղել 89%, ապա դեկտեմբեր ամսին պլանը կատարվել ու գերակատարվել, կազմելով 150%, Կաշվարդում՝ 116%, Ալլահվերդում՝ 77,4% -ի դիմաց դեկտեմբերի առաջին տասնորյակում՝ 97,4%, և այլն: Նման ցուցանիշներ մենք ունենք նաև աշխատանքի արտադրողականության բարձրացման ասպարիզում (աճում 16,6%), տնտեսակարակին նոր բրիգադների կազմակերպման դրոմում, սոցհարվածայնության ու սոցմրցակցության ծավալման մեջ: Որինակ՝ Կաշվարդում արտադրողականությունը դեկտեմբեր ամսին՝ համեմատած նոյեմբերի հետ՝ աճել է 160%, Անի-Պեմդայում՝ 68%: Տնտեսակարակային նոր բրիգադներ են կազմակերպվել՝ «Արարատում» 4, Ալլահվերդում՝ 31, Մեխգործարանում՝ 2 նոր բրիգադ 17 հոդուց, Կոնսերվի գործարանում՝ յերկու բախդադ 35 հոդուց և այլն:

Տեխնիկական ինտելիգենցիայի պատրաստման գործում մենք նույնպես ունենք խոշոր նվաճումներ: Լայնացված է մասնագիտական ուսումնական հիմնարկների և դասնական կուրսերի ցանցը թե ամբողջ հանրապետության մեջ և թե արդյունաբերական առանձին ճյուղերի ուղղությամբ: Որինակ՝ Ալլահվերդում բացված են բրիգ բանվորների կուրսեր, 10 հոդի գործուղված են Սորհրդային Միության դասնական քաղաքների բարձրագույն տեխնիստիստներ՝ կատարյալագործվելու համար: Մի շարք ձեռնարկություններում (Տեքստիլ, Ալլահվերդի, Ֆեմչին) կազմակերպված են տեխնիկայի տիրապետման խմբակներ և այլն: Սա կայն այսպիսի ցուցանիշների կողքին մենք դեռևս ունենք բացեր ու թեկություններ, վորանք վիկայում են, վոր մեր արդյունաբերական ձեռնար-

կուլթուրները դեռևս հիմնականում չեն վերականգնել իրենց աշխատանքները նոր ձևերով, վոր ընկ. Ստալինի 6 ցուցումները դեռևս չեն գարձել գործունեություն մարտական ծրագիր մեր ձեռնարկություններին մեծ մասի համար:

Բանուծի հավաքարկման գործում տեղական պետական հասարակական կազմակերպությունները, ինչպես նաև մի շարք արտադրական ձեռնարկություններ աշխատանքները դրել են անրավարար հիմքերի վրա, համապատասխան բացատրական աշխատանք չեն կատարել, կատարված խոշոր ծախսերը շատ դեպքերում տվել են չնչին հետևանքներ: Որինակ՝ Ջրային տնտեսությունը, ծախսելով 48-000 ուրբլի, Հյուսիսային կովկասից հավաքարկում է 250 հոգի, վորոնցից արտադրության մեջ մնում են միասուրեն միայն 48-50 հոգի:

Սրա հետ միասին պետք է նշել, վոր տնտեսական կազմակերպություններն ի վիճակի չեն յեղել, բանուծի հավաքարկման աշխատանքներին զուգընթաց, ամրացնել հավաքարկված և ներգրավված բանվորներին արտադրությունը, չեն ստեղծել բնակարանա-կենցաղային թանկի պայմաններ: Շատ դեպքերում ընդունված բանվորներն որևոր մնացել են բացթողյա, առանց կանոնավոր սննդի, վորի հետևանքով տեղի չեն ունեցել բանուծի խոշոր հոսունություն:

Այսպես, որինակ, Ժողովրդավարական յենթակա ձեռնարկություններում 1931 թ. ընդունված են 15-101 բանվոր: Այդ թվից մաղվել է 12,784 հոգի, վորը կաղմում է ընդունվածների 85%: Ժողովրդավարական ցանցից զուրո, որինակ՝ Ղոբրում ընդունված են 9545 հոգի, մաղվել են 8851 հոգի, կամ 92,6%: Բանաբուգետում 1802 բանվորից մաղվել են 1576 հոգի, կամ 87,5%: Սա ապացուցում է մեր տնտեսավարների և պրոֆիգորմակերպությունների միանգամայն անբավարար աշխատանքն այս առաջարկում:

Բավական ժամանակ է անցել այն օրից, յերբ ընկ. Ստալինը տվել է իր պատմական 6 ցուցումները, սակայն մեր տնտեսավարները և պրոֆիգորմակերպություններն անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք չեն առել մինչև վերջ լիկվիդացիայի յենթարկելու աշխատավարձի ձախ հավասարեցման դեպքերը: Մի շարք ձեռնարկություններում լրիվ չի կիրառվում գործավարձը: Ամբողջ արդյունաբերության մեջ միջին հաշվով գործավարձով ընդգրկված է բանվորների 56%-ը, իսկ մի շարք դեպքերում ել կիրառվում է գործավարձը, բայց չեն վերանայված նորմաները, չի կիրառված աշխատավարձի պրոգրեսիվ պրեմիալ սխեման, չնայած դրա համար կան անհրաժեշտ բոլոր նախապայմանները: Տեխնիկական չափավորումը (նորմիլրովկան) մասամբ բացակայում է, մասամբ ել չի դրված անհրաժեշտ բարձրություն վրա: Որինակ, Մեխգործարանում 5-րդ կատեգորիայի ձուլիչն օրական ստանում է 7 ո. 98 կ., իսկ 4-րդ կատեգորիայի ձուլիչը՝ 9 ո. 47 կ., կամ թե 4-րդ կատեգորիայի յեուցիչն ստանում է 11 ո. 47 կ., իսկ 5-րդ կատեգորիայի վարպետն ստանում է 175 ո., իսկ նոր յեկած անիորձ վարպետն ել նույն չափ: Այսպիսի դեպքերում, Շամուղի հանքերում 6-րդ կատեգորիայի բրիչ բանվորը ստանում է այնպես, վորքան ստանում է 9-րդ կատեգորիայի

բանվորը: Մանեսում 5-րդ կատեգորիայի գործիքավորը ստանում է ավելի քիչ, քան 4-րդ կատեգորիայի մանտյորը և այլն: Նման հավասարեցման պատճառներն են, մի կողմից, տարիֆային տեղեկատվի սխալ կառուցվածքը, մյուս կողմից՝ աշխատանքի դնահատման չափադանց անբավարար ու սխալ նորմաները: Այս վերջին հանգամանքը հնարավորություն է տալիս ցածր վորակի բանվորին ունենալու ավելի շատ գերարտադրում, քան վորակյալ բանվորը: Շատ հաճախ մեր գործարաններում բանվորներն ամրացված չեն առանձին դադդյահաների, վորի հետևանքով շարունակվում է դիմադրությունը, բացակայում է պատասխանատվությունը սարքավորման համար, ժամանակին չեն կատարվում վերանորոգումները, իսկ այդ պայմանները չեն կարող չանդրադառնալ արդյալանների կատարման և արտադրանքի վորակի վրա:

Որինակ՝ Տեքստիլի Տրիկոտաժի գործարանում մասնակցները գործվածքային գործարանից ժամանակին չեն տեղափոխվել, քանի վոր հայտնի չի յեղել, թե ով է պատասխանատու այդ գործի համար: Մեխանիկական գործարանում կորցրել են բանվոր գյուտարարներ Երրոյանի և Վարդանյանի կառուցած «Երվարդ» մեքենայի թե դժգոհները և թե արդեն իսկ պատրաստած մասերից մեքենիսը: Նույն գործարանում կորսվել է նաև վերանորոգման համար ընդունված մի նասոսը (միլիչ) և այլն:

Ինժեներա-տեխնիկական պերսոնալի նյութական դրուժյան բարեյալման գործում վերջերս, չնորհիվ կուսակցության դիրեկտիվների կատարման, զգալի նվաճումներ կան: Ինչ վերաբերում է այդ ուժերի լրիվ և նպատակահարմար ոգտագործման, այստեղ մենք ունենք դեռևս խոշոր թերություններ: Որինակ՝ Մեխգործարանն ունենալով բավարար չափով ինժեներներ (9 հոգի), նրանց աշխատանքի սխալ դասավորման և պարտականությունների վոր պարզ սահմանագծման պատճառով նրանք լրիվ չափով չեն ոգտագործվում արտադրության մեջ: Նույն դրությունն է և Այսպիսիբոլո գործարանում:

Մեր ձեռնարկությունների ճնշող մեծամասնության մեջ դեռևս դեկավարները լրիվին չեն ոգտագործում իրենց վերապահված իրավունքները միանձնյա դեկավարության դժով: Սովորաբար պատասխանատվությունից խուսափելու համար, նույնիսկ մանր խնդիրների լուծումը նրանք վերապահում են վերադաս մարմինների հայեցողությանը: Որինակ՝ Մեխգործարանի դիրեկտորը գործարանի ներսում յեղած ինտրիզների նկատմամբ խուսափել է կտրուկ միջոցների դիմելուց: Մի ուրիշ դեպք՝ Մետաքսի գործարանի դիրեկտորը կարգադրում է հրահանգչին չըջան մեկնել, իսկ բլիժի բյուրոն վորոշում է թույլ չտալ այդ հրահանգչին չըջան մեկնելու տվյալ ժամանակամիջոցում, վորովհետև նա բլիժի բարտուղարն է: Այս վերջին որինակը ցույց է տալիս և այն, վոր դեռևս տեղական կազմակերպությունները լրիվ կերպով չեն ըմբռնել միանձնյա դեկավարության լուծումը:

Տնտեսավարի գրական դերը մեր արդյունաբերության համար անլրկանի յե: Գործնականում մենք ունենք փաստեր, վորոնք ցույց են տալիս պլանների կատարման քանակական ու վորակական ցուցանիշների դրալի բարելավումը: Տեքստիլ գործարանում բրիչագներից մեկը, նախքան անտահալարկը, պլանը կատարում եր 52,2%-ով և անալիտում եր 17,3%: Տնտեսավարի նշանակուց հետո այդ նույն բրիչագը պլանի

կատարումը հասցրեց 75,8%-ի, իսկ անպիտումն իջեցրեց 4,5%-ի: Սրա հետ մեկ տեղ պետք է մատնանշել նաև այն, վոր հաճախ աշխատանքի վատ կազմակերպման հետևանքով տեղի յեն ունեցել տնտեսա-վարկի սկզբունքի աղավաղումներ, յերբ քանակական ցուցանիշներն զոհարեցվել են վորակի: Որինակ՝ նույն այդ Տեքստիլ կոմբինատում մի ուրիշ բրիգադ, վորը նախ քան տնտեսաշարիկը պլանը կատարում էր 51,3% ու անպիտում էր 4,7%, տնտեսաշարիկից հետո, թեև պլանի կատարումը հասցրեց 90,9%-ի, սակայն բարձրացրեց նաև անպիտման տոկոսը, հասցնելով այն 12,5%-ի:

Տնտեսաշարիկը շատ տեղերում կիրառվում է ձևականորեն: Այնտեղ զեռուս իսկական տնտեսաշարիկ չկա, այնպիսի տնտեսաշարիկ, վորը վերջ գնի անտնտեսավարության, իջեցնի ինքնարժեքը և ուժեղացնի ներադրուշնաբերական կուտակումները: Տնտեսաշարիկով դեռ ընդգրկված չեն ցեխերը, դեռևս չի սահմանված ուղղու իրական կոնտրոլը: Այսպես, որինակ, Ալյաշվերդու կոմբինատում 3-րդ յեռամայակի ընթացքում մի շարք ցեխեր մինչև 165 հազար ուղղի գերաժախս են ունեցել, և կոմբինատը չի հետաքրքրվել ու չի դբաղվել այն խնդրով, թե ինչ պատճառների հետևանք է այդ գերաժախսը, վորպեսզի համապատասխան միջոցներով հետադարձ վերացնի գերաժախսերը: Նման դրուժյուն դուրս յուժյուն է ունեցել նաև Մեխանիկական գործարանում, վորը Ֆինանսական դժվարին վիճակ է ապրել գեկտեմբեր ամսին, յերբ չի կարողացել նույնիսկ իր բանվորների աշխատավարձը ժամանակին վճարել: Ինչից է ստեղծվել այսպիսի վիճակ: Մեխ. գործարանի ղերեկցիան չի հետևել գեկտեմբերի իր արդժիքայններով ստացված պատվերները ժամանակին կատարելուն, իսկ մյուս կողմից՝ սպառել է բանկում ունեցած իր լիմիտները: Բանին ել լիմիտներից դուրս, պարզ է, դրամ բաց թողնել չեր կարող: Ահա ձեզ ուղղու ներդրածական ուժը: Ով է մեղավոր բանվորների աշխատավարձի և առհասարակ Ֆինանսական այսպիսի ճեղքվածքների համար: Ի հարկե՝ գործարանի ղերեկցիան, վորը տնտեսաշարիկի կիրառումը չի դրել պատշաճ բարձրության վրա:

Այս բոլորին պետք է ավելացնենք նաև հաշվառման ու հաշվառվու-թյան չափադանց վատ դրվածքը և համապատասխան հաշվային կադրերի բացակայությունը:

Ընկ Ստալինի ցուցումների չկիրառման հետևանքով մենք ունեցել ենք մի շարք քանակական և վորակական ճեղքվածքներ: Ինքնարժեքի մասին մեզ մոտ յեղած տվյալները խոսում են հենց դրա մասին:

Արդյունաբերության մեջ մենք այս տարի արտադրանքի ինքնարժեքը միջին թվով պետք է իջեցնեյինք մոտ 8%-ով:

Իսկ ինչ ունենք մենք դրա դիմաց: Իջեցնելու փոխարեն մեր ձեռնարկությունների զգալի մասն ինքնարժեքի բարձրացում է տալիս, այն ել խոշոր չափերով: Այսպես, որինակ՝ կարբիտի ինքնարժեքը բարձրացել է 13%, կաշվին՝ 16%, պղնձին՝ 18% և այլն:

Չափադանց վատթար է դրությունը առանձնապես շինարարության ապարիդում:

Այստեղ մենք ընթացիկ տարում խոշոր ճեղքվածքներ ունենք: Շինարարական պլանները կատարվել են միայն 40-50%-ով: Ավելի խա-տառակ է վիճակն Անդրանուշարարչի գծով, վորն իր շինարարական

պլանները կատարել է միայն 20-25%-ով, իսկ ըստ մի քանի ռեյեկաների՝ 3%-ով:

Հետ է մնում նաև շինարարության վորակը և չեն կատարվել կու-տակության հրահանգները՝ ինքնարժեքի իջեցման և վարչա-տնտեսական ծախսերի կրճատման մասին: Վոչ միայն չի կատարված շինարարության ինքնարժեքը 12 %-ով իջեցնելու մասին հրահանգը, այլև, ընդհակառա-կըն՝ մենք համարյա բոլոր շինարարական կազմակերպությունների գծով շինարարության ինքնարժեքի բարձրացում ունենք: (Բնակչինկոտվի գծով՝ 3,5 %-ով, Հայպետչինի՝ 1,8 % և գյուղատնտեսի՝ 13 %-ով):

Սրա կողքին մենք տեսնում ենք չափադանց խոշոր չափերի համառո-վարչական ծախսեր: Պարզ է, թե վորն է այն «չարիքը», վոր ինքնար-ժեքի աղավաղի բարձրացում է տալիս:

Շինարարության այդ խոշոր ճեղքվածքները հետևանք են նաև նրան, վոր ժամանակին է անհրաժեշտ չափով չեն ստացվել դրսից ներ-մուծվող շինանյութեր (փայտեղեն, ցեմենտ և յերկաթ): Բայց սա միայն հարցի մի կողմն է, այն ել անշանչ: Գլխավորն այստեղ կայա-նում է նրանում, վոր շինարարության ասպարիդում աշխատող մեր ըն-դերները դեռ չարունակում են աշխատել և գեկավարել «ընդհանրա-պես»՝ չեն մտածել ժամանակին ապահովելու շինարարությունը մշակ-ված և հաստատված պրոյեկտներով, չեն կարողացել լրիվ չափով լուծել տեղական շինանյութերի ողտադործման խնդիրը, չեն լուծել բանվորա-կան ուժի խնդիրը (պատրաստում և հավաքակում), անհրաժեշտ ու-չադրություն չեն դարձնում մեխանիզացիայի վրա, չեն վերացրել գի-մադրկությունը, չեն կիրառում տնտեսաշարիկը մի խոսքով՝ ընկ. Ստա-լինի ցուցումները չեն դարձրել իրենց աշխատանքների մարտական ծրա-գիր:

Այսպիսով, ընկերներ, մեր հետագա անելիքն է՝ հետևողական ու-անչեղ կիրառել ընկ. Ստալինի ցուցումները, վորոնք պետք է հանդիսա-նան պլանների կատարման ու գերակատարման հիմնական լծակը 5-ա-մյակի այս 4-րդ յեղրալիակման տարվա ընթացքում:

ՏՐԱՆՍՊՈՐՏԸ ՅԵՎ ԿԱՊԸ

ՅԵՐԿԱԹՈՒՂԱՅԻՆ ՏՐԱՆՍՊՈՐՏ.—Ընկերներ, ինչպես ձեզ հայտնի է, արանապորտը հանդիսանում է մեր «նեղ» տեղերից մեկը: Տրանս-պորտի թերի աշխատանքները հարվածում են ժողտնտեսության կյանքի նորմալ ընթացքը, և այս պատճառով ել Համ. ԿԿ (բ) Կենտկոմն իր հու-լիսյան և հոկտեմբերյան պլենումների վորոշումների մեջ հատկապես բոլորի ուշադրությունը բեռնել եր արանապորտի աշխատանքների վրա: ԿԿ 2-ԲԳՏ չեր կարող իր աշխատանքներում հիմնական տեղ չառլ նաև այդ վոր արանապորտի աշխատանքներում դուրս յուժն տակավին չվե-րացված թերություններ՝ պլանային տեղափոխումները սխտեմատիկ կերպով չեն կատարվում: Միայն հոկտեմբեր և նոյեմբեր ամիսներին հիմնական ապրանքների տեղափոխման համար 703 փաղոն պակաս է արված: Չեն կատարվում նաև շահագործման ցուցանիշները: Յեթ 20 ցուցանիշներից սեպտեմբեր և հոկտեմբեր ամիսներին լրիվ կատարվում էին միայն 7-8-ը, նոյեմբեր, դեկտեմբեր ամիսներին կատարվել է

միայն 2-3 ցուցանիշ: Պլանները և չահագործման ցուցանիշները չկատարելու հիմնական պատճառները շրջանի ապարատի վուչ հատակ աշխատանքներն են, գծային պերսոնալի անպատասխանատվությունը, ԴԻՍ-ՊԵՉԵ-ների խմբակները թույլ աշխատանքները և կլինետուրայի, տրնտեսավարների վատ աշխատանքը: Պլանների չկատարման պատճառներից մեկն էլ վագոնների վուչ ուացիոնայ, անբարեկարգ ոգտագործումն է: Ընկ. Անդրյեվի կարգադրության համաձայն, 24 ժամվա ընթացքում մի վագոնը պետք է աշխատի 8 ժամ, մեզ մոտ մի վագոնն աշխատել է վուչ ալի, քան 5.5 ժամ: Յերկու և կես ժամ չաշխատելու հետևանքով, ամեն մի 24 ժամվա ընթացքում առաջ է գալիս 100-120 վագոնի պակասը:

Ձուգերքի վերաբերյալ գոյություն ունեցող դիրեկտիվների կատարման գործում պարզված է, վոր շոգեմեքենաների պարկի աշխատանքների բարելավման այդ կարևոր պայմաններից մեկը նույնպես չի կատարվել:

Աշխատանքների կատարման վերաբերյալ հաղորդվել են իրականության միանգամայն չհամապատասխանող հաշվետու տեղեկություններ: Միայն Լենինականի Դեպոյում սեպտեմբեր, հոկտեմբեր ամիսներին ըստ Դեպոյի տեղեկությունների, գուգերքի վիժեցման 31 դեպք է յեղել, այն-ինչ փաստորեն միայն սեպտեմբեր ամսին մեքենավարների գծով յեղել է 597, իսկ նարև ոգնականների գծով՝ 594, հոկտեմբեր ամսին մեքենավարների գծով—308, իսկ ոգնականների գծով—410 դեպք: Սեպտեմբեր ամսին 51 շոգեմեքենաներից միայն մեկն է աշխատել առանց վիժեցման և յերեքն էլ հոկտեմբեր ամսին: Այսպիսով, մինչև վերջին ժամանակներս շրջանում գոյություն է ունեցել դիմագրկություն, վորը Համկոմիտայի Կենտկոմը և Հաղորդակցության Ժողկոմատը դեռ 1930 թ. փետրվարին եյին առաջարկել վերացնել: Կուսակցության այս կարևոր դիրեկտիվի այսպիսի «կատարումը», անշուշտ, պիտի անդրադառնար և շոգեմեքենաների պարկի աշխատանքների նորմալ ընթացքի վրա: Հիվանդ շոգեմեքենաների տոկոսը մինչև վերջին ժամանակներս հասնում էր 30-32-ի, պլանով նախատեսված 17,3%-ի փոխարեն: Այս և ուրիշ թերություններ տեղի յեն ունեցել անբավարար ղեկավարության հետևանքով: Նման ղեկավարությունը դարձել էր անհանդուրժելի: Կենտկոմի ու ԿՀՎ ղեկավարների 22-ի վորոշման հիման վրա և Լենդադկոմի վորոշմամբ, դեպոյի ամբողջ ղեկավարությունը փոխված է և մասամբ էլ թարմացած և յեռանկյունին: Տուժի յե յենթարկված նաև շրջանի պետը:

Շինարարության աշխատանքների հետադուրությունից պարզվել է, վոր 8-9 ամսվա ընթացքում բոլոր շինաշխատանքները կատարվել են միայն 42%-ով, աշան և ձմեռային տեղափոխության հետ կապված շինաշխատանքները կատարված են 30-35%-ով, վորի համար և չեն շրջանի ղեկավարությունը փոխվել է:

Տնտեսավարները, կլինետուրայի անբավարար աշխատանքները նույնպես զգալիորեն ազդում են յերկաթուղու տրանսպորտի աշխատանքների վրա: Այդ թերությունները հիմնականում հետևյալներն են.

ա) Մի շարք տնահիմնարկների և Սայուզտրանսի անփութ ղեկավարմանը ղեկի շարժական կազմը, վագոնների սխառնատիկ պարապուրդը՝ սահմանված 4 ժամից ավելի բեռնաշրջման և բեռնաթափման

համար պահելով: Հոկտեմբերի 29-ին միայն Սայուզտրանսի պատճառով Յերևանի կայարանում պարապուրդ են ունեցել 42 վագոն, կամ մեկ ամբողջ մարշրուտային դնացք 24 ժամ պահված է յեղել: Հունվարի 1-ից մինչև 7-ը Յերևանի կայարանում 24 ժամից ավելի պարապուրդ են ունեցել 79 վագոն զանազան ձևանարկությունների պատճառով: Մի շարք աշխատակիցներ յենթարկվել են պատասխանատվության, վագոնների վուչ-ուացիոնայ ոգտագործման համար:

բ) Վագոնների վուչ-ուացիոնայ ոգտագործումը հայտարարում է անտեսավարների միանգամայն թույլ աշխատանքը. որինակ՝ Զիթագործարանն ստացած բամբակի սերմը լցնում է պարկերի մեջ հենց վագոններում, վորի հետևանքով ամեն մի վագոնը պարապուրդ է ունենում 3-4 ժամ, փոխանակ այդ աշխատանքները հետո՝ կայարանում կատարվող յերկաթուղու կամ ալլ տեղ կատարելու:

գ) Կայարանի պահեստներից ապրանքների վուչ-ժամանակին առաքումը նույնպես անտեսավարների պատճառով խանգարում է յերկաթուղու տրանսպորտի աշխատանքները այն չափով, ինչ չափով, վոր պահեստներից իր ժամանակին ապրանքներ չառաքելն արգելում է պահեստի ղառարկմանը: Այդ ստիպում է հետո ստացվող ապրանքները վագոններում պահել, քանի վոր Յերևանի կայարանը չի հարմարեցված և հարապորտություն չի լինում անգամ բացթողա ապրանքները պահելու: Այս բոլորի հետևանքով ղեկավարների 21-ից մինչև 23-ը պարապուրդ են ունեցել 40-50 վագոն:

Վերջերս յերկաթուղու չահագործման 4-րդ շրջանի, ինչպես և շինշրջանի աշխատանքների մեջ նկատվում է վորոշ բեկում: Պետք է այդ բեկումն ամրացնել՝ մորիլիդացիայի յենթարկելով արանսպորտի ամբողջ բանվորական և յենթաներ-տեխնիկական կազմը:

ՍԱՅՈՒԶՏՐԱՆՍ.—Սայուզտրանսի յերկու հիմնական տպերացիաները, այն է՝ անուշա ճանապարհներով ապրանքների, յերթեկներին տեղափոխումը և տրանսպորտ-եքսպեդիցիոն տպերացիաները 1931 թ. լրիվ չափով չեն իրագործվել: Սայուզտրանսի ամբողջ աշխատանքներում կան մի շարք հիմնական թերություններ, վորոնք բացասական կերպով են անդրադառնում մյուս կազմակերպությունների նորմալ աշխատանքի ընթացքի վրա և վորոնց հետևանքով կլինետուրի և յերթեկների կողմից առաջ են գալիս արդարացի բողոքներ: Յերթեկների համար չեն պահպանված նորմալ և նախագույն պայմանները (ավտո-մեքենաների չափադանք բեռնաշրջումը յերթեկներով և ապրանքներով, հերթերում պարապուրդ 10-12 ժամ և յերթեկություն պահին խառնաշրթունությունն ու հրճումը):

Ապրանքների տեղափոխման համար ավտոները ժամանակին չեն տրամադրում, ապրանքները մաս-մաս են տեղափոխում, չփոխում են հասցեները և այն: Հայկաշինի հասցեյով 9/XII 31 թ. № 1250/90 բեռնագրով 200 զույգ կոշիկները հանձնվել են հայմանդամների կոնսպրացիայի պահեստին, իսկ վերջինս անհայտղ ուղարկացիայի յե յենթարկել: Վորով Հայկաշինի հարվածային շինարարության բանվորները զրկվել են մասնագիտական կոշիկոցներից: Բացի դրանից, Սայուզտրանսը 25.12.1931 թ. իր հասցեյով ստացած հատուկ հագուստները հանձնում է Հայ-Ջրանախություն և վերջինս ապրանքի կես մասը բաժանում է իր բանվորներին: Երբ հետ միտախն պետք է չեղանել, վոր Սայուզտրանսի կլ-

հնաուրան իր հերթին, չառ համար, տրամադրած մեքենաները յերկար
ժամանակ պահում է անդործ, վորով խանդարում է Սայուդտրանսի
նորմալ աշխատանքները: Այդ թերութիւնները վերցանելու համար
ԿՎՀ-ԲԳՏ մի շարք կոնկրետ միջոցառումների դիմեց:

ՍԱՅԼԻ ՏՐԱՆՍՊՈՐՏ.—Նկատի ունենալով, վոր Հայաստանում
յերկաթուղային տրանսպորտը բավարար չափով չի զարգացած և թույլ
է ավտոներով ապրանք տեղափոխելու գործը, սայլերի տրանսպորտը,
ինչպես ուսանողական միջոցների մի ձև, շինարարութեան մեջ
պահանջում է իր անհրաժեշտութիւնը, մասնաւորապէս հետաւոր շրջան-
ներից տեղափոխութիւններ կատարելու համար: Մինչև այժմ այդ աշ-
խատանքների վրա բավարար ուղարկութիւն չի դարձվել: ԿՎՀ- ԲԳՏ
հետազոտութիւններից և սայլերի տրանսպորտի ղեկավարութիւնը փոխ-
ուց հետո այդ աշխատանքներն աշխուժացել են և վորոշ բեկում և առաջ
յեկել:

ՃԱՆԱՊԱՐՀԱՅԻՆ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ.— Մեր ժողովնախորհրդան
մեջ նեղ տեղերից մեկը հանդիսանում է անուշա ճանապարհների շինա-
րարութիւնը: Ճանապարհային շինարարութեան թափը չի համապա-
ասխանում բուն թափով աճող մեր ժողովնախորհրդան պահանջներին:
Տեղական նշանակութիւն ունեցող ճանապարհների շինարարութեան և
կապիտալ շինարարութեան պլանը Հայկական տարածքը կատարել է 72 և
60%: Պլանը չկատարելու պատասխանատվութիւնն ընկնում է նաև շրջ-
անային կապակերպութիւնների վրա, վորոնց աշխատանքներն այդ
աշխատանքներում թույլ է: Նպատակային գումարները լրիվ չեն ծախս-
վում, և թույլ է ընդգրկված այդ աշխատանքներում աշխատողների
չբնութանը 40%): Այդ կարևոր աշխատանքների մեջ չի ընդգրկված
աշխատավոր մասսան: Մի շարք շրջադրած կոմիտե՝ Վեդի, Աղբարա, Ի-
ջևան, Մեղրի և մյուսները մինչև այժմ նույնիսկ չեն ներկայացրել
նպատակային գումարների ծախսման տեղեկութիւնները:

ԿԱՊԸ.—Ժողովրդական տնտեսութեան, եկոնոմիկայի բնագաւա-
ռում նվազ կարեւորութիւն ունի նաև կապի հստակ աշխատանքը: Սա-
կայն այս բնագաւառում ունենք մի շարք թերութիւններ: Տակալին կա-
նոնավորված չէ հեռագրերի արագումը ժամանակին: Մի կարևոր հե-
ռագրի՝ ուղարկված թիֆլիսից Կենտկոմի և «Խ. Հ.»-ի անունով առա-
ջին անգամ բոլորովին անհայտացել է, իսկ յերկրորդ անգամ այդ նույն
հեռագիրը կրկնվելուց հետո հասցեագրներին «Խ. Հ.» ստացել է 3 ժամ
ուշացումով, իսկ Կենտկոմը՝ 12 ժամ ուշացումով: Վատ դրութեան մեջ
են նաև գծային թելերը, վորոնց վատ վորակի պատճառով վնասված-
քները դառնում են հաճախակի, մասնաւորապէս Աշտարակ-Արարան, Գորիս-
Քելիչքենդ-Նորաշեն գծերի վրա: Սեպտեմբեր ամսին ընդհատում է յե-
ղել 452 ժամ, իսկ դեկտեմբերի 15 օրվա ընթացքում՝ 374 ժամ: Պլանա-
յին հանձնարարութիւնները 1931 թ. կատարվել են 47%, իսկ արտադ-
րանային հանձնարարութիւնները՝ 20%: Կապի տան կառուցումը, վորն
արգանական կերպով կապված է ավտոմատ հեռախոսացանցի կառուց-
ման հետ, Հայկական շինարարութեան հանցանքով բաւական ուշացվում է, վորովհետև
չինկադմակերպութիւնները սեզոնային յեռուն աշխատանքների ժամա-
նակ այդ շինարարութիւնը դադարեցրել են: Կապի աշխատանքի թե-
րութիւնների ու անհատական բնույթի հիմնական պատճառը ղեկավարու-
թեան, կուս. պրոֆ. կադմակերպութիւնների թույլ աշխատանքն է,

միտոտ-հեռագրային աշխատանքների աշխատանքի դիտարկման թու-
րութիւնը, վորի համար և փոխվել է նրա ամբողջ կուսակալութիւն-
նը, իսկ մի քանի անգամների գործը հանձնվել է կուսակալութիւն:

Պետք է նշել, վոր մեր Շրջանային ՎՀ-ԲԳՏ-ները բավարար ու-
շագրութիւն չեն դարձրել կապի և տրանսպորտի աշխատանքներին:

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐՈՒՄ, ՊԵՏԱԿԱՆ ՅԵՎ ԿՈՈՊԵՐԱՏԻՎ ԱՌԵՎՏՈՒՐ

Բանվոր դասակարգի կանոնավոր մատակարարման, կուսակալ-
կենցաղային դրութեան բարելավման գործը սերտ կերպով կապված է
մեր արդ. ֆինանսների կատարման և գերակատարման, ապա ուրեմն և
մեր արդ. յունարեութեան և դրուշտանտեսութեան վերելքի ուժեղացման
և ծաղկման հետ:

Այս հիմնական խնդիրներից յեկնելով է, վոր կուսակցութեան Կենա-
կոմն իր մի շարք պատմական և ակդրուշային-քաղաքական խոշոր
նշանակութեան ունեցող վորոշումներով մատնանել է կոոպերացիայի
վերակառուցման հիմնական խնդիրները (մայիսյան, հոկտեմբերյան
վորոշումները):

Մատակարարման, կոոպերատիվ և պետական առևտրի ցանցի ծա-
վալման, գների ճիշտ քաղաքականութեան կիրառման ասպարիզում մենք
ունենք մի շարք նվաճումներ և հաջողութիւններ: Սակայն ԿՎՀ-ԲԳՏ
հետազոտութիւնները և ուսումնասիրութիւնները գալիս են ասելու,
վոր այդ բնագաւառում մենք ունենք գեռ զգալի բացեր և թերութիւն-
ներ, վորոնք անկասկած չեն կարող չանդարաւունալ մեր պլանների կա-
տարման և գերակատարման խնդիրների վրա:

Սպառնալի վերակառուցման աշխատանքներն ընթանում են չա-
փազանց դանդաղ: Ինչպես Մատոնդկումատը, նույնպես և Հայկոպը
ցուցաբերել են ուղորտունիստական անշնորհութիւն՝ կտրուկ և վճա-
կան միջոցներ ձեռք չառնելով վերակառուցման աշխատանքները ժա-
մանակին վերջացնելու համար: Ճյուղային միավորումներում, սպառ-
կոպերացիայի ստորին ողակներում տնտ. հաշվարկի ճիշտ սկզբունքը
չի կիրաւորվում, վորը հիմնականում կազմում է վերակառուցման կա-
րեւորագոյն խնդիրներից մեկը:

Բանվորական մատակարարման գործում մենք ունենք մի շարք
նվաճումներ՝ վորոշ ողակներում կարգավորելով և բարելավելով մա-
տակարարման և ժողանդի գործը (Քանաքեռուգես, Զորագես, Անի-Պեմ-
զա և այլն): Սակայն այս ասպարիզում մենք գեռ շատ անելիքներ ու-
նենք: Հայկոպն իր բոլոր ճյուղային միավորումներով, Հայառը և
մյուս առևտրական կազմակերպութիւնները գեռևս չեն կարողա-
ցել ոգտագործել այն բոլոր հնարավորութեանները, վոր ունենք՝ իրենց
աշխատանքներն արժանի բարձրութեան հասցնելու համար:

Կուսակալութիւնները կոպիտ կերպով խախտելու հանգամանքը բնո-
րաշխում է նրանով, վոր պատասխանատվութեան ղեկավար աշխատողների մեջ
և կոոպերատիվ և պետական առևտրի ղեկավար աշխատողների մեջ
Յերբ ձկնեղենի բանմատակարարման պլանը կատարված է յեղել 42,3
առկոսով, այդ ժամանակ Հայկոպը շուկա յե հանել աղատ վաճառքի
60-988 կիլո ձկնեղեն:

Կան մի շարք գետքեր, յերբ հացը ժամանակին չի տրվել և հացի
մատակարարումը կատարվել է խոշոր ձգձգումներով (Բայաղես, Խիջեվան,

Ալլահվերդի, Յերեան, Ղոնք և այլն): Յեղեղ են դեպքեր, յերբ հացի նորմաներն ինքնակամ պակասեցրել են. Ալլահվերդում 800 դրամի փոխարեն տվել են 600-700 դրամ, Ղոնքի առաջին մասում մի դեպքում տվել են 800 դրամ, իսկ մյուս դեպքում՝ 600 դրամ: Այս տարբեր նորմաները կիրառվել են նույնանման փորակի բանվորների նկատմամբ:

ԿՎՀ-ԲԳՏ բաղմից հետադրուություններ և մասսայական ստուգումներ կատարելու հետևանքով հայտարարել է մի շարք կոպիտ խախտումներ զինների քաղաքականության ասպարիզում:

Թեպետ այդ ուղղությամբ ունենք վորոշ բեկում, այնուամենայնիվ, դեռ շարունակում է գոյություն ունենալ չարչիական և նեպոտիստական վոգին կոոպերատիվ խորհրդային առևտրի մի շարք ողակներում: Ֆեդակի չեն այն դեպքերը, յերբ մեծաքանակ առևտրի, կոոպերացիայի պահեստներում ապրանքները տրվել են մանրածախ առևտրի համար առանձնապես զինքով:

Գնների իջեցման ուղղությամբ դեռևս չունենք վճռական չրջադարձ: Դեռ մի շարք առևտրակոոպերատիվ միավորներ չեն յուրացրել զինների քաղաքականության քաղաքական իմաստը և չեն կենսադործում կենսատարված ալ և «ձախ» կարգի սխալները:

Սպառնալիցայի դժով զինների քաղաքականության կիրառման ուղղությամբ կատարվում են խեղաթյուրումներ, մանավանդ գյուղական վերգիրների և վերագրումների միջոցով: Այսպես, որինակ, Ախտայի չրջմիությունը կոչվեցրել վաճառում է 17 ա. 25 կ., փոխանակ առևտրական 1 ա. 99 կ., կոտայումը՝ 71 ա. 32 կ., փոխանակ 59 ա. 09 կոպ.: Ճառը՝ 70 կ. — 66-ի փոխարեն, կոնսերվները (ձկան)՝ 2 ա. 50 կ., 2 ա. 24 կոպեկի փոխարեն:

Վեղի չրջմիությունը չստերը՝ 18 ա., փոխանակ 11 ա. , ձեռքի ա. կ. փոխարեն, կանֆետը 9 ա., փոխանակ 7 ա. 55 կ., նավթը 20 կ., 17 կոպեկի փոխարեն:

Վաղպատի չրջմիությունը լվացքի սապոնը՝ 40 կ., փոխանակ 50 կ., կրկնակոչիկը՝ 8 ա. 44 կ. — 8 ա. 88 կ. , փոխանակ 13 ա. 15 կ. փոխանակ 14 ա. 50 կ., չիթը 63 կ., — 68 կ.:

Ալլահվերդիի «Գարնյակ» կոոպերատիվը բրինձը ծախել է 60 կ., փոխանակ 50 կ., կրկնակոչիկները՝ 6-20 — 5 ա. 52 կ., մակարոնը՝ 60 կ., փոխանակ 40 կոպեկի և այլն: Լենինականի փակ բաշխիչը թուղթը մեկ ուլերի ծախելու փոխարեն՝ ծախել է 5 ա., Հաջմկոոպում հայրենիք, վոր արժի 5 կ. ծախել են 1 ա. 5 կ. և այլն: Հաջմկոոպում հայրենիքը, յերբ նույն խանութում նույնանման ապրանքները վաճառվել են տարբեր գներով: Նման փաստեր կարելի չեն թվել տաանյակներով և հարյուրներով, սակայն որանք ել բաշխական պարզ են և դայիտ են ապացուցելու այն հանգամանքը, վոր այդ ուղղությամբ կոոպերատիվ առևտրական կազմակերպությունները յեղել են անրարևիդ և իրենց բոլորովին պատասխանատու չեն գրաչել այդ թեուրությունների և խեղաթյուրումների համար: Բիչ չեն այն դեպքերը, յերբ ինքնարժեքի վրա մահրները և այդ կատարվել է 100-ից 200, 300 և այլ անառանձնապես տոկոսներով, ըստ իրենց հայեցողության:

Պայքարը զինների բարձրացման դեմ ուժեղանելու համար, մի կողմից՝ և մյուս կողմից՝ զինների նորմալ դրությունն ամենուրեք ապահովելու համար ԿՎՀ-ԲԳՏ կից կազմակերպված և զինների պետական տեսչություն, վորին հանձնարարված է կարգավորել զինքը, հայտարարելով այդ ուղղությամբ կատարվող բոլոր չեղումները, այդպիսինների նկատմամբ ձեռք առնելով կտրուկ միջոցներ: ՎՀ-ԲԳՏ-ները պետք է ախտվ կերպով մասնակցեն խորհրդային մասնադիտացված առևտրի (կոոպերատիվ և պետական) ծավալման միջոցառումները կիրառելուն, այնտեղ իսկական տնտեսական հաշվարկ իրագործելու և մատակարարումն արտադրական պլանների հետ չաղկապելու գործում (բանվորական բյուջեի ընդգրկում, զինների ճիշտ կաղմում, հարվածայինների գերադանց մատակարարում և այլն), ընդ վորում ՎՀ-ԲԳՏ-ների տեղական մարմինները չպետք է թույլ տան դիմադրելի դեկավարություն մատակարարման գործում, տնտեսական հաշվարկի խեղաթյուրումները, վորոնք արտահայտվում են նրանով, վոր անտեսում են հասութարբության հիմունքները կամ զինների լարումով չհանույթի հետեից են ընկնում և այլն:

ՎՀ-ԲԳՏ-ների մարմինները պետք է խիստ պատիժ սահմանեն ամեն մի թափվածության համար կոոպերատիվ-մատակարարման ապարատի այն աշխատողների նկատմամբ, վորոնք անթույլատրելի անուշադրություն են ցույց տալիս սպառողի հանդեպ և անփութ են վերաբերվում կորուստների դեմ պայքարելու, մատակարարման յեղած ռեսուրսները յուրին ողտադործելու խնդրում:

Չնայած այն հանգամանքին, վոր թե կուսակցական և թե խորհրդային բարձրագույն մարմիններն առաջարկել են բոլոր պետական տնտեսական, կոոպերատիվ և այլ կազմակերպություններին վոչ մի գեղքում թույլ չտալ ապրանքների և մթերքների քողարկված փոխանակություն, սակայն փաստերը գալիս են ասելու, վոր այդ անթույլատրելի օլրակտիկան մեր մի շարք կազմակերպություններ կիրառում են, ինչպես Լենտեքստիկոպը, վորը 20.000 մետր բյաղը փոխանակել և մանուֆակտուրայի հետ, Հայրատառը մեկ վաղոն ծխախոտը փոխանակել է յերկաթի հետ և այլն: Այս բոլորը վկայում են, թե ինչպես մի շարք կազմակերպություններ կոպիտ կերպով խախտել են կուսակցության դիրեկտիվները և կուսակցության քաղաքականությունը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ իր մատակարարման բաժնի վարիչ Մաթևոսյանի օտոգրադավթյամբ առաջարկում է Ղարաքիլիսայի բաժանմունքին 40 տոնն կարտոֆիլ ուղարկել Լենինական, մինչդեռ Ղարաքիլիսայի բաժանմունքը կարտոֆիլի խնդիրներով և մատակարարմամբ չի դրաղվում: Ղարաքիլիսայի բաժանմունքը ստանալով կենտրոնում նստած Մաթևոսյանի այդ կարգադրությունը, խնդրում է Ստեփանավանի բաժանմունքին ուղարկել 40 տոնն կարտոֆիլ (քանի վոր կարտոֆիլ մատակարարում է Ստեփանավանի բաժանմունքը) և միաժամանակ հեռագրում Մաթևոսյանին՝ «задавшим вопросом обращаться Степану в его отделение»: Ահա, թե ինչպես և ախտում Հայտարար հանձնարում արվում և արժան պետ Ստեփանյանի վորը գալիսով իր վրա հիմնական բաժնիները մեկը, ինչպես և թե վոր բաժանմունքն և գրաղվում կարտոֆիլի խնդրով և տեղերից է ցուցումներ ստանում:

Հայաղը մեկ ու կես ամիս առաջ Ղարաքիլիսայի իր բաժանմունք

քին № 747 հաշվով 373 ուղբի գումարով ուղարկում և դանադան տար-
րանք (պատրաստի վերարկու, յերեխայի կոշիկներ, կոճի թել և այլն) և
և գաղտնի գրութամբ հայտնում և, վոր այս ուղարկվելիք ապրանքը
նախատեսված և հատուկ անձնավորության համար: Բայց այդ անձ-
նավորությունը մինչև որս չի յերևացել, չնայած Ղարաքիլիսայի Հա-
յառի բաժանմունքն աշխատել և համապատասխան մարմինների միջո-
ցով հայտարարել այդ «նախատեսված» ընկերոջը: Մի քանի անգամ հարց
և հարցված Հայաստան, բայց Հայաստանը դեռ պատասխանում և:

Հայկոսպր Փամբակի մեղվարուծական խորհանտեսության բան-
վորության համար (թվով 5-6 հոգի) ուղարկում և 50 զույգ չուստ,
իսկ Ղարաքիլիսայի խողարուծարանին, վորն ունի 70 բանվոր, ուղար-
կում և ընդամենը 5 զույգ չուստ: Ահա, թե ի՞նչպես բյուրոկրատներն ու
մեխանիկոներն և աշխատում Հայկոսպր ապրարտը:

ԿՎՀ-ԲԳՏ առաջիկայում ե՛լ ավելի ուժեղացնելով պայքարն այդ-
պիսիների նկատմամբ, ձեռք պիտի առնի ամենախիստ և կտրուկ
միջոցներ՝ կուսակցական և դատական խիստ պատասխանատու-
թյան կանչելով այդպիսիներին: Այս աշխատանքները պիտի կատա-
րել պրոֆմիտությունների, կոմյերիամիտության և բանվորական լայն
մասսաների հետ միասին, այս խնդիրների վրա բեմեկելով ամբողջ պրո-
լետարական հասարակության ուղադրությունն ու նախաձեռնությունը:

Բանգյուղտեսչության և պրոֆմիտության կազմած 80 բրիգադներն
իրենց ստուգումներով հայտարարել են մի շարք աղաղակող փաստեր,
վորոնք ցույց են տալիս, վոր կոոպերացիան և պետական առևտրական
կազմակերպությունները չեն կարողացել կենսագործել ապրանքաշրջա-
նառության վերաբերյալ կուսակցական և կառավարական դիրեկտիվ-
ները:

Այն ժամանակ, յերբ կուսակցությունը հրահանգում եր մաքսիմալ
չափով կրճատել ապրանքների մնացորդները պահեստներում, իրակա-
նում մենք ունենք հետևյալ գրությունը. — 1931 թ. հունվարի 1-ին
ապրանքների մնացորդն անցնում եր սահմանված լիմիտից 65 տոկոսով:

Փետրվարի 1-ին	64 տոկ.
Մարտի	67 տոկ.
Ապրիլի	53 «
Մայիսի	68 «
Հունիսի	59 «
Նոյեմբերի	110 «
Դեկտեմբ.	100 «

Այս հետևանք և այն բանի, վոր կոոպերացիան և պետառևտուրն
տարանջաշրջանառության արագացումը, ապրանքային մնացորդների
կրճատումը, տրանզիտային ուղերգիաները դեռևս իրենց հերթական
խնդիրը չեն դարձրել՝ խայտառակ կերպով թերադնահատելով կուսակ-
ցության մարտական դիրեկտիվները և վորոշումները:

Այս հաստատվում և մի շարք աղաղակող փաստերով, վորոնք հայ-
տարերված են Բանգյուղտեսչության հետադատումների և մասսայական
ստուգումների միջոցով: Որինակ՝

1. Հայկոսպր պահեստներում հայտարարված և 5 վագոն սելյուդկա,
վորը 3 ամիս մնացել և առանց բաշխելու կոոպերատիվի անդամներին:

2. Նույն պահեստներում 28 տակառ սևանի ձուկ պահվել և մոտ
յերկու ամիս:

3. 20 արկղ լուսամուտի ապակիներ, վոր ստացված են դեռ մի տա-
րի առաջ, և այս այն ժամանակ, յերբ կոոպերատիվությունները և շինա-
բարությունն ապակու սաստիկ պակասություն են յին դրում:

4. 18 արկղ կոֆեն՝ ստացված 4 ամիս առաջ:

5. Հայաստի պահեստներում կա մեծ քանակությամբ կուտակված
ապրանք (բաժակ, ամանեղեն և այլն):

6. Հայաստի Սևանի սառցարանում 4 ամիս պահել և 10 տոնն ձուկ,
առանց ռեալիզացիայի յենթարկելու:

7. Ձեթ-ոճառ գործարանի պահեստում 2-3 ամիս մնացել և 190.000
ռ. յուղ, պետական և կոոպերատիվ որգանների անփութության հե-
տևանքով (ժամանակին չեն վերցրել):

8. Կոնսերվի գործարանի պահեստներում առ 1/10. Գառկած և
1. 048.000 ռ. արտադրանք, Ձաղկոններվորեստի անփութության հե-
տևանքով և այլն: Կան նաև տալիսի փաստեր. Հայկոսպր Ղափան և ու-
ղարկում 90.000 ռ., չոկուրդ-կանֆետ, վորը պահվում և այնտեղ 5
ամիս և մեծ մասը փչանում և: ուղարկում և Գորիս հսկայական քա-
նակությամբ կանացի գլխարկներ, վորոնք յերկար ամիսներ պառկել են
այնտեղ: Ուղարկված և Լենինական 240 արկղ լեզակ (7000 կիլո) և 25
արկղ գրասենյակային քրոց, վորը կազմում և յերկու տարվա պաշար:
Մարտունի (Բասարդեշար) այնքան լուցիկ յե ուղարկված, վոր չըջանին
կրավարարի 1 1/2—2 տարի և այլն:

Այս փաստերը ցույց են տալիս, վոր ոչնչացնել և ուժեղացնել բժիշկների
պատասխանատվությունը և աշարջությունը, մասսայական կոոպերա-
տիվում, վորոշումների կատարման ստուգումը, միաժամանակ խիստ
պատասխանատվության յենթարկելով բոլոր նրանց, ովքեր անտես են
առնում կուսակցության մարտական վորոշումները՝ պրավալի յենթա-
կելով առաջադրած սլանների ժամանակին կատարումը, վորակելով
այդպիսիներին ակնհայտ ուղորտունիստներ:

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

Գյուղատնտեսության մասին խոսելիս չի կարելի մոռացության
ժառանգել այն պայքարը, վոր մղել են Հայաստանի բայլեիկները Հայ-
կոմկուսի Կենտկոմի և ԿՎՀ ղեկավարությամբ՝ ընդդեմ աջ ուղորտու-
նիստների, չակերտավոր ձախերի, ընդդեմ նացիոնալ ուկրոնիստների և
դանազան ախլի վնասարարների, կոնդրատյակականների, դաշնակցա-
կան-կուլախային տարրերի: Պայքարը նախ և առաջ մղվում եր գյուղա-
տնտեսության դարգացման ուղիների շուրջը: Ողորտագործելով 1930 թվի
ախլաները, աջ ուղորտունիստները, նացիոնալ ուկրոնիստները փաստա-

բեն պահանջում էին հրաժարվել գյուղատնտեսությունից և Կոլեկտիվացումից, խորհրդատեսությունների կառուցումից: Հայտնի չեն ձևի այն զրույթները, վոր զարգացում էին այդ ուղղությամբ Հայկ Մկրտչյանների պես մարդիկ: Խոսում էին մեր առանձնահատկությունների մասին վոչ թե այն իմաստով, վորպեսզի նրանց հաղթահարեն, հաշվի առնելով այդ առանձնահատկություններն, անդուլ, համառ պայքար մղեն գյուղատնտեսությունից սոցիալիստական ռեկոնստրուկցիայի համար, այլ, ընդհակառակն՝ պահանջում էին ծունկի դալ դրանց առաջ, հրաժարվել Կոլեկտիվացման քաղաքականությունից: Խոսում էին Կոլեկտիվացման մասին մեղանում, պահանջում էին 1930 թվի սխալներն ուղղել աջ սլոակտիկայով:

Թերթեցեք մեր մի շարք ամսագրերը (վորոնք հանդիսանում էին Պետական, Հողօգտագործության որդաններ), վորտեղ մի շարք հողավածներով բացարձակ կերպով հանդես յեկան կոնդրատյակական տարրերը՝ ընդդեմ գյուղատնտեսության սոցիալիստական զարգացման: Վերցրեք այն հողաշինարարական աշխատանքները, վորոնք կատարվում էին առողում ընդդեմ Կոլեկտիվացման: Ովքեր վործում են այստեղ արդարանալ հողային որենքներով, նրանք փաստորեն ցանակահում են ոգոգել այդ կոնդրատյակականների արարքը: Խնդիրը հենց այն է, վոր յեկնելով այն ընդհանուր բեկումից, վոր ստեղծվել էր գյուղատնտեսության մեջ կոլտնտեսական շինարարության հանդեպ, անհրաժեշտ չրթարաձմտցնել հողաշինարարական աշխատանքների մեջ: Բայց Ավգարեկյանների պես մարդիկ Կոլեկտիվացման հակառակ աշխատանք էին կատարում, իսկ մեր կոմունիստներից վոմանք լուծության էին մատնում և մատների արանքով նայում նրանց գործունեությանը:

Վերցրեք մեր ջրաշինարարական աշխատանքը: Մի՞թե դժվար էր նախատեսել այնպիսի ցանց, վորը թեկուզ մինիմալ չափով հարմարեցված լիներ մեքենացված, նոր, խոշոր տնտեսության: Սակայն այստեղ թեկուզվեցին կոպիտ սխալներ: Մեր մի շարք ընկերների լիբերալ վերաբերմունքն ոգոտագործում էին դանդաղ տիպի կոնդրատյակականներ, վորոնք խցկվելով մեր ապարատները, ստացել էին տրիբունալ մեր ամսագրերում (Գոչարյան և այլն) և այդ տրիբունայից հակառակ տեսակետներ էին զարգացնում: Նրանք վոչ միայն գրում, այլև սլոակտիկա կերպով խանդարում էին սոցիալիստականության գլուխում: Ահա, ինչով է բացատրվում այն անողոք պայքարը, վոր մղեցին Կենտկոմը և ԿԿՄԿ՝ ընդդեմ այդ տեսակետների և գործի: Մենք մինչև վերջ մերկացրինք և ջախջախեցինք կոնդրատյակական նացիոնալիստական այդ սալորերին, դուրս չարտելով մեր պետական-տնտեսական հիմնարկություններին: Մենք ջախջախեցինք հարված հասցրինք աջերին, «ձախերին», նացիոնալիստական տարրերին, ապահովելով գյուղի սոցիալիստական վերակառուցման ուղին: Մենք ջախջախեցինք հարված հասցրինք բոլոր նրանց, ովքեր թերազնահատում էին խորհրդատեսական շինարարությունը:

Այս ասպարիզում մենք արդեն կարող ենք այստեղ, այս համադրումսին ընդհանուր հաշվեհարդար տալ ակտիվ բալանսով: Այդ են վկայում մեր բոլոր թվերը: Գյուղատնտեսության ընդհանուր արտադրանքը 2928 թ. 102 միլիոն ուտրլու դիմաց 1931 թ. աճել է 108 միլիոն ուտրլով: 1931 թ. մենք ունեյինք 45 խորհրդատեսություն: Յեթե 1929 թ. կոլտնտեսություններն ընդգրկում էին գույաղցիություն 2,6 %, այժմ

ընդգրկված է 40,2 %: Դրանք մենք ձեռք ենք բերել մեր անդուլ աշխարհով ընդդեմ վերև հիշված թեքումների, ջախջախիչ հարված հասցնելով կոլեկտիվացման և դաշնակների պրոպագանդաներին ու արարքներին: Յեկնելով կոլեկտիվացման իրրե դասակարգ լիկվիդացիայի յեկնաթարկելու քաղաքականությունից՝ համատարած Կոլեկտիվացման հիման վրա, դասակարգային սրված պայքարի այս ժամանակամիջոցում մենք ջախջախիչ հարված հասցրինք կոլեկտիվացմանը:

Այդ պայքարը գյուղատնտեսության զարգացման սոցիալիստական աղբյուրների համար մենք շողկապում էինք գյուղատնտեսության այս կամ այն ճյուղի զարգացման հետ: Հիմնական ճյուղերը, վորոնք զեղակոչող տեղ են գրավում մեր գյուղատնտեսության մեջ, անասնապահությունն ու տեխնիկական կուլտուրաներն են: Այս ուղղությամբ ել մենք դասավորում ենք մեր աշխատանքը: Մենք ջախջախիչ հակահարված հասցրինք և կհասցնենք այն տեսակետներին, վորոնք հացահատիկային և մնացած կուլտուրաների զարգացումը հակադրում են այդ յերկու ճյուղերի զարգացմանը, առաջին հերթին դարկ տալով այդ յերկու ճյուղերի զարգացմանը, վորից անասնապահությունը հանդիսանում է մեր գյուղատնտեսության զարգացման կենտրոնական խնդիրը: Այս հարցում մենք ձեռք ենք առել մի շարք միջոցներ, վորոնք նդաստում են յին նաև այնպիսի ճյուղերի զարգացման, ինչպիսիք են՝ շերամը, այգեգործությունը և այլն:

ԲԱՄԲԱՆԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆ. — Կուսկենտկոմի հետ միասին վճռական պայքար ծավալելով բամբակի ցանքի լայնացման համար, մենք մերկացրինք և ջախջախեցինք այն տեսակետները, վորոնք Հայաստանի բամբակի ցանքերի տարածությունը սահմանափակում էին 15-000 հեկտարով: ԿԿՄԿ աշխատանքներն ուղղված էին այնպես, վոր ապահովեն 25-000 հեկտար ցանքի պլանը: Այդ ուղղությամբ մենք մեր հսկողության տակ առանք այդ կամուրջի և սխտեմատիկ ստուգման միջոցով ժամանակին յերևան հանեցինք բացեր, ահադանդ տալով՝ կարգադրությունների ուղադրությունը հրավիրեցինք գյուղացուն ունեցող թերությունների վրա: Նախ և առաջ մենք հսկողության տակ առանք զարնանացանի կամպանիան և պետք է հայտարարենք, վոր զարնանացանը, չնայած մի շարք թերությունների, ընդհանուր առմամբ ավարտեցինք բավարար: Գլխավոր թերությունն այն է, վոր հետադաշում, չնայած Կենտկոմի և ԿԿՄԿ մի շարք կոնկրետ վորոշումներին, տեղերը չկարողացան զլխավորել աշխահանքները, ապահովելու իսկական պայքարը բերքատվության համար: Մենք հաճախակի մատնանք ենք, վոր բամբակի մշակման հերթական ձեռնարկումներն ուշանում են, մեքենատրակտորային կայանների աշխատանքներն այդ ուղղությամբ բավարար չեն: Կոլտնտեսություններում աշխատանքի կազմակերպումը զրկված է վատ հիմքերի վրա, վորը յերբեք չի կարող ապահովել պլանների կատարումը մի կողմից և բամբակի բերքատվությունը՝ մյուս կողմից, թեև բամբակի մասագյական ցանքն ուշացավ 10-15 որով: Բերքատվության իջնելու գլխավոր պատճառը բամբակի մշակման, քաղհանի աշխատանքների ուշացումն է: Բամբակի առաջին քաղհանն ուշացավ 15-20 որով, համեմատաբար՝ նաև 2-րդ քաղհանը, ոգոտուսի 1-ին, 3-րդ քաղհանը կատարված է միմիայն 61 %-ով: Սայտառակ կերպով հետ մնաց Ղուրդուղուլու շրջանը, վորը կատարեց պլանի միմիայն 41

տողութիւնը, այն ժամանակ, յերբ ժամկետով լրիվ չափով պէտք է ալլարա-
ված լինէր 4-րդ քաղհանը:

Իսկ այդ ժամանակ Ղուրդուղուլու մեր ԾՎՀ-ն տալիս է հետեւյալ
խնդրամագիւր:

Պորհուրդներն 6-րդ համագումարի և Կենտկոմի վորոշումնե-
րի կիրառումով Ղուրդուղուլին իր լենինյան մարտական ջոկատի
ղեկավարութեամբ՝ ճիշտ ժամանակին, հաղարավոր բանվորներին,
կոլտնտեսականներին և անհատական աշխատավոր գյուղացիներին
միջոցով կարողացաւ կատարել և գերակատարել 1931 թվի բամ-
բակի ցանքի պլանները, չնայած քաղհանի ընթացքում վորոշ կու-
տնտեսութեաններում ուշացման դեպքեր չեղան, բայց հակառակ
դրան քաղհանը ևս կատարվեց բայլլեկիկան տեմպերով:

Այս ցույց է տալիս, թե ինչպէս կտրված և անտեղյակ են տեղերի
մեր ՎՀ մարմինները: Դրա հետեւանքով վորոշ բամբակադաշտեր ուղղակի
մատնվեցին անուշադրութեան: Ղուրդուղուլու շրջանի Աղջարի գյուղի
այս դեպքում զբաղւում է առաջին տեղը, սխտեմատիկաբար քաղհանն
ուշացնելու և քաղհանի վատ վորակի պատճառով: Այս դուրդում մինչեւ
100 հեկտար բամբակի ցանք թողնվել է անիշակ, իսկ պլանը կատարվել
է 4-8 %-ով: Ղուրդուղուլի գյուղում անհողութեան հետեւանքով 150
հեկտարի պլանը կատարված է 2 %-ով: Ղամարվի մեկ յենթաշրջանում,
չմշակելու հետեւանքով, փչացել է 64 հեկտար:

Սրանք յեղակի դեպքեր չեն: Ղամարվի Նարեմանլի յենթաշրջ-
անի 7 գյուղում բամբակի մշակումը մատնված է յեղել սովորու-
թեանների, կուլակային աղիտացիայի և «կեսորյակի» իշխանութեանը:
Բամբակի վատ մշակման հետեւանքով Նեջրվի 30 հեկտ. տարածութեան
բամբակի բերքը պակասել է 50 %-ով: Պարզ է, վոր նման կուսակցական
և կոլտնտեսական զեկավարութեանը չեւ կարելի հանդուրժել: Հայտա-
բերված փաստերը, վորոնք վկայում են ուրորտունիստական զեկավա-
րութեան ակներեութեան մասին, ցնցեցին շրջանային կազմակերպու-
թեաններին և ՄՏԿ-ներին՝ «կեսորյա» այդ պայմանական սովորութեանը
մերկացնելու ուղղութեամբ: Բամբակի բերքահաւաքման պլանը կազմած
են յեղել յերեք կազմակերպութեան (Հողթողկոմատ, Անդրտրակտոր-
կենտրոն և Անդրբամբակիութեան) և սեղարկել շրջաններին տարբեր
ժամանակ և տարրեր ձեւերով:

Հողթողկոմատն իր պլանը հասցրել է տեղերին հուլիսի 23-ին, իսկ
Անդրտրակտորկենտրոնը և Անդրբամբակիութեանը՝ ոգոստոսի վերջե-
րին: Կոլտնտեսութեանների պլանը կազմելու բլանկները տեղերն ու-
ղարկվել են սեպտեմբերի 8-ին, վորի հետեւանքով և մնացել են անող-
տադորձելի: Բերքահաւաքի տարածութեանը որինակ՝ Ղուրդուղուլու
շրջանի համար այդ յերեք կազմակերպութեանները վորոշել են տարրեր
քանակութեամբ. մեկ՝ 7823 հեկտար, մեկ էլ՝ 7691 հեկտ. Պլաններն ի-
րենցից ներկայացնում են ին միայն աղուսակներ՝ զուրկ կազմակերպա-
կան և տեխնիկական կարգի ցուցումներից: Ղուրդուղուլու կոլտնտե-
սութեան մեկ բերքահաւաքի տաք շրջանում իրադեկ չեն յեղել բերքա-
հաւաքի աշխատանքային պլանի մասին, այնինչ պլանը ՄՏԿ-ն վաղուց
կազմած և ուղարկված է յեղել: Սարգարաբատի աղուկայանում 520 հեկ-
տար բերքահաւաքի տարածութեանը մտցված չի յեղել պլանի մեկ, վո-
րովհետեւ բմբակն այստեղ փչացել է կարկտի հետեւանքով: Հուլիսի
13-ին զեւ մի շարք կոլտնտեսութեաններում բերքահաւաքի պլաններ

չեն յեղել: Ղամարվի շրջանում բերքահաւաքի հետ կապված աշխա-
տանքի բլանսը կազմելիս հայտարարվել են բանվորական ալլեորդ
ձեւեր, մուտցութեան տալով խաղողի, ծխախոտի և այլ կուլտուրա-
ների բերքահաւաքի աշխատանքները: Բերքահաւաքի հենց սկզբից, յերբ
տոանձին կոլտնտեսականներ փաստորեն հավաքում են յիսն որական
45—57 և Նույնիսկ 62 կիլո, Ղուրդուղուլու և Ղամարվի շրջաններն ըստ
պլանների ընդունել են բացահայտ ուրորտունիստական նորմաներ, սահ-
մանելով 32 կիլո, իսկ Ղամարվի շրջանում տեղ-տեղ՝ 25 կիլո— 40—50
կիլոյի փոխարեն: Շրջանային ՎՀ միջամտութեամբ այդ «թուրիմացու-
թեանն» իսկույն ուղղվել է: Յեթե մենք վճռական պայքար մղեցինք
ցանքի տոտածութեան համար և ձեռք բերինք զգալի նվաճումներ, Նույ-
նը չենք կարող ասել բերքահաւաքի մասին: Յեւ այդ վոչ թե բացա-
տրվում է նրանով, վոր տարածութեանը շատ եւ յիսկ բերքատվութեանը
ցածր, ինչպէս ցանկանում են բացատրել ուրորտունիստները: Բոլոր ու-
րիկտիվ տվյալները գոյութեան ունեյին պլանները կատարելու համար:
Այդ ճեղքվածքի հիմնական պատճառն այն է, վոր մեր բամբակացան
կազմակերպութեանները չկարողացան, ինչպէս հարկն է, իրենց աշխա-
տանքի հիմքը դարձնել ընկ. Ստալինի 6 պատմական հարկն է, իրենց
հրաժեշտ պայքար մղել կոլտնտեսութեանների քաղաքական, կազմա-
կերպական, տնտեսական ամբացման համար, աղրոտեխնիկան ու մեքե-
նացումն ուղտադորձել անհրաժեշտ չափով բամբակացան կամպանիայի
ընթացքում, ուժգին հակահաւաքված տալ կուլակային դաշնակցակն տար-
րերի վորտնձգութեաններին:

ԾնԱՅՈՒՏԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՎ ՄՅՈՒՍ ՏԵՆՆԻՆԻԱՅԱՆ ԿՈՒՆՏՈՒ-
ՔԱՆԵՐ. — Ծխախոտի ցանքի մշակման ընթացքը և Զրային Տնտեսու-
թեան աշխատանքները, տոանձնապէս ծխախոտի չորանոցների կառու-
ցումը մեծ տեղ են գրավել ԿՎՀ—ԲԳՏ աշխատանքներում: Դեռ ապրիլի
սկզբներին ԿՎՀ—ԲԳՏ հաղանդեց այն մասին, վոր համապատասխան
կազմակերպութեանները պատրաստ չեն ծխախոտի ցանքին անյնելու,
վոր նրանք դանդաղում են կատարել Համկոմկուսի ԿՎՀ և ԲԳՏ վորո-
շումները: Հետագայում ստուգումների ընթացքում մատնանլվել են կան-
կրետ սխալները՝ ոգնութեան ցույց տալով ծխախոտադորձութեանը հա-
վառում աշխատանքը գրանով չի սահմանափակվել: ԿՎՀ—ԲԳՏ ստու-
գել է այդ կուլտուրաների (ճակնդեղ, կանեփ) մշակման և բերքահա-
վաքի աշխատանքները, տոանձնակի ուշադրութեան և բերքահա-
կարտօքի ցանքի վրա: Վոչ պակաս ուշադրութեան
և դարձվել բավական հետամնաց, սակայն կարևոր մի այնպիսի բնա-
գալափոխ վրա, ինչպիսին է չերամադահութեանը: Հողթողկոմատին
տրված 5000 կոկոնի կերակրման առաջադրանքի փոխարեն նա սահմա-
նափակում է 1835 կոկոնով: Կոկոնի մթերումը տապալվել է: Նույնպէս
բի բաղան: Կոլտնտեկենտրոնն անուշադրութեան և մատնել մետաքսա-
գործութեան կուլտուրաների դարդացման խնդիրները, վորի հետեւան-
քով այդ կարևոր բնագալափոխ հեռանկարները չեն ուսումնասիրվի:
Խնդիրներով (բացի նրանից, վոր հրամցրել են իջեցված, կրճատված
պլաններ): Մյուս կողմից՝ անհրաժեշտ է նշել Հայմետաքսի անկալմա-

կերպ աշխատանքներից բոլորած անբավարար ղեկավարութիւնը: Այդ-
ղինկոպը նույնպէս չկարողացաւ բավարար չափով կազմակերպել իր
աշխատանքներն այդ ուղղութեամբ: Կոկոնի կոնտրակտացիայի պլան-
ները թերակատարումն առանձնապէս աչքի յե ընկնում Ալլահվերդու-
չըջանում— 40 %, Դուրդուղուլում՝ 36 %, Աշտարակում՝ 70 %, իսկ
Վեդիբասարը և Յերեւանը բոլորովին չեն կատարել իրենց տրված պլան-
ները: Այս խնդիրն իր ամբողջ մեծութեամբ վերջերս դրվեց Կենտկոմի
և ԿՎՀ առաջ: Այդ ուղղութեամբ հրապարակվեց Կենտկոմի մանրամասն
վորոշումը: Անհրաժեշտ և համառ պայքար ծավալել ունակողացիք յին-
թարկելու Հայկոմկուսի Կենտկոմի վորոշումն այդ մասին:

ԱՆԱՍՆԱԳԱՆՈՒԹՅՈՒՆ.— Յեւ մանրամասն կանգ չեմ առնելու
անասնապահութեան խնդիրները վրա, վորովհետեւ այդ մասին մենք
պետք է լսենք հատուկ ղեկուցում: Ցանկանում եմ կանգ առնել այդ
Փրոնտի միայն մի քանի խնդիրների վրա: Անասնապահութեան զարգաց-
ման խնդիրը կենտրոնական խնդիր է դուրդանտեսութեան համար: Լու-
ծել այդ վորոշումը հնարավոր է միայն խորհանտեսութեանները, կո-
տեսնութեանները վարդացման միջոցով: Յեւ այդ ուղղութեամբ, հա-
կառակ ալ ուղղորդողներին թերահամար վերաբերմունքի, մենք ար-
դեն ձեռք ենք բերել գլխի նվաճումներ: Այսպէս, յետքէ 1929 թվին
ունեցինք 15 խորհանտեսութեան, 1931 թվին—45, վորից 2 վոչխարա-
բուծական՝ 23.000 անասնով, 1 խոզարուծական՝ 200 անասնով,
5 խոզոր անասնապահական խորհանտեսութեան 10.600 անասնով: Գնեք
1929 թվին ունեցինք 178 կուլտեսնութեան 10.100 խոզոր յեղծ. անաս-
նով, 16.200 վոչխ. և այծով, 1931 թվին ունեցինք 889 կուլտեսնութե-
ան 63.400 անասնով և 139.100 վոչխ. և այծով: ԿՎՀ ամբողջ աշա-
դուլութեանը կենտրոնացված էր Համկոմկուսի Կենտկոմի հայտնի գլխու-
ծով նախատեսված դիրեկտիւաների, ինչպէս և Հայկոմկուսի Կենտկոմի
վորոշումների իրացման վրա: ԿՎՀ—ԲԳՏ անհրաժեշտ դառաւ, վոր խոր-
հանտեսութեաններին թեքում տրվի դեպի կաթնամսային մասնաշրտա-
ցումը, բոլոր անասնապահական խորհանտեսութեանները հանձնելով
կաթտրեստի սիստեմին: Չնայած կոմպլեկտավորման դրալի նվաճում-
ներին, այդ ուղղութեամբ դեռ կան բացարձակ ուղղորդողներ ար-
դենակներ վորոնք յերեւան հանեց ԲԳՏ: Վերջները թեկուղ Այազյազի
խորհանտեսութեանը: Չնայած Կենտկոմի վորոշման՝ վոչխարների քա-
նակն աւելացնելու մասին, Անդրավայելուի դիրեկտոր Ս. Տեր-Սարգ-
սյանը փաստորեն ցուցարբեց ալ վերաբերմունք դեպի Հայկոմկուսի
համաձայն կոնտրոլ թվերը և ամեն տեսակ արգելակներ եր հարուցում
այդ խնդրի իրականացման առաջ: Մենք այդ հարցը փոխադրեցինք Ան-
դր. ԿՎՀ:

Անասնապահութեան զարգացման կարևորագույն խնդիրն է՝ կերի,
ցանքերի տարածութեան աւելացումը: Այդ ուղղութեամբ հետևյալ փո-
փոխութեաններն ունենք: 1929 թվին խոտարույսերի ցանքի տարածու-
թեանը հասնում էր 5.100 հեկտարի, 1931 թ. 9.100 հեկտ., իսկ 1932
թվին պետք է հասցնենք 20.000 հեկտարի: Յերբ այս տարի մենք հա-
տառեցինք խոտհարքի պլանը, կային մարդիկ վորոնք այդ պլանը հա-
մարում էին Փանտաստիկ, սակայն փաստորեն ապացուցեցին Կենտկոմի
ճիշտ դիրքավորումը, և այդ ուղղութեամբ մենք կատարեցինք խոզոր աշ-
խատանք՝ կերով ապահովելով անասուններին, և խոտհարքի պլանը

կատարվեց: Սակայն, չնայած դրան, մի շարք տեղերում մենք հանդի-
պում ենք բացարձակ խայտառակ փաստերի: Աղբաբայի խորհանտեսու-
թեանը փաստորեն չկատարելով խոտհարքի պլանը, թշուրիմացութեան
մեջ գցեց վերադաս մարմիններին, տալով միանգամայն ուղեցրած թվեր:
ԲԳՏ հետապնդումից պարզվեց, վոր ունեն 22.000 ցենտ. խոտի պա-
կաս, վորովհետեւ պլանը կատարել են մոտ 50%: Խոտի մեծ մասը դի-
րեկցիայի անփութ և հանցագործ վերաբերմունքի պատճառով փչա-
ցաւ, և մենք ստիպված յեղանք այդ շրջանում մթերված ամբողջ խոտը
հատկացնել խորհանտեսութեանը՝ անասուններին կերով ապահովելու
համար: Սեմյոնովկայի խորհանտեսութեանն ստացել և վեց սիլոսային
աշտարակների կառուցման նախագիծը, բայց դրանք չի ապահովել հա-
մապատասխան և հաստուկ կուլտուրաների ցանքով: Հետեւանք յեղալ
այն, վոր հնարավոր յեղալ միմիայն կառուցել մեկ աշտարակ և լցնել
միմիայն մեկ աշտարակ: Գեռ ողոստոսի վերջերին ԿՎՀ—ԲԳՏ հիշեց-
րին, վոր խորհանտեսութեանները չունեն կերի ճիշտ բալասներ, վոր
յեղած խոտը չի ապահովում հոտերի կերը:

Յեւ կարող եյի մի շարք այդպիսի փաստեր թվել թե մթերող և թե
ուրիշ կազմակերպութեանների աշխատանքներից, սակայն բավական է:
Բերած փաստերը ցույց են տալիս, թե ինչպէս մարդիկ իրենց ուղղորդու-
նիւտական վերաբերմունքով անհաջողութեան են մատնում մեր պլան-
ների կատարումը:

Առաջին և չորրորդ յեռամսյակում առանձնապէս ուշադրութեան և
զարգովել անասնապահական խորհանտեսութեանները վրա: Այդ աշխա-
տանքներով զբաղվեցին նաեւ շրջանային ՎՀ ԲԳՏ-ները (Աղբաբայի, Դի-
չիջանի, Մարտունու և Լոռու): Խորհանտեսութեանների կազմակերպա-
կան տեսնական դրծունելութեան ծավալման, կոմպլեկտավորման
պլանների կատարման աշխատանքներին ղուղընթաց, մենք ստիպված
յեղանք ժամանակին հիշատակել հիմնական ձեռնարկումների տապալու-
մը (չինարարութեան, բեղմնավորման, սիլոսի և խոտքարհի կամպա-
նիաներ): Անասնապահական խորհանտեսութեանները 1931 թվին չկա-
րողացան վերակառուցել իրենց աշխատանքները Համկոմկուսի Կենտ-
կոմի, ՀՍՍՀ ԺԿԿՍ վորոշումների և ընկ. Ստալինի 6 ցուցումների հիման
վրա: Բանվորական ուժի հոտունութեանը, ձախ հալածարեցման վերա-
ցումը, աշխատավարձի ճիշտ կազմակերպումը, բանվորների կենցաղա-
յին պայմանների բարելավումը, դիմադրկութեան վերացումը, աշխա-
տանքի ճիշտ կազմակերպումը, տնտեսավարկի կիրառումը և ամրա-
ցումը՝ այս բոլոր խնդիրները մնացել են դեռ անլուծելի անասնապահա-
կան խորհանտեսութեաններում: ԿՎՀ—ԲԳՏ վորոշակի հիշատակելով
անդրկովկասյան և հանրապետական տրեստների և կզմակերպութեան-
ների թույլ ղեկավարութեան փաստերը, միաժամանակ մատնանշել և
հորժողկոմատի ղեկավարութեան և ողնութեան թուլութեանը: Սկստա-
վողի, Ավյելովի և հանրապետական կազմակերպութեանների աշխա-
տանքների միջև համագործակցութեան չի յեղել: Հայաստանի Կենտկոմի
վորոշումը, անասնապահական խորհանտեսութեանների վերաբերյալ,
վերջիններս չեն կիրառել, չնայած դրանցով հրահանգված և ժամանակին
ավարտել խորհանտեսութեանների հողաշինարարութեանը և ընդհան-
րապէս բնակարանների և գոմերի շինարարութեանը: Այդ բոլորը մնա-
ցել են թերավարտ վիճակում, վորովհետեւ Աշխտողկոմատը թույլ և աշ-
խատել խորհանտեսութեանները բանութով ապահովելու ապարիդում:

Պրոֆկադմակերպութիւնները որոշութեամբ յեղել եւ միանգամայն ան-
բաժարար, վորով եւ սխալ եւ բացատրել շատ ղեկավարում բանկոմներէ
անդործունեութեամբ, աշխարհային տնտեսութեամբ (Լոռու խորհու-
րանտ) : Լոռու խորհրդանտեսութեան բանկոմի եւ աղմինիստրացիայի ան-
գործունեութեամբ բնորոշվում եւ նրանով, վոր 50-ից ավելի բանկոր
ծառայողներ միութեան անդամ չեն յեղել : Ապրիլի 1-ից մինչեւ ոգոստոս-
ի 20-ը այդ սովորուն են յեղել 303 բանկոր եւ արձակվել՝ 159 : Յեղել
են ղեկավար, յերբ վաղուց հեռացված բանկորներին վճարել են աշխա-
տավարձ : Կան պաշտոններ, վորոնք բոլորովին անպետք են : որինակ՝
պահակ աթարները մոտ, պահակ խմելու ջրի մոտ եւ այլն : Իսկ խոտի
եւ ցանքերի պահպանութեան համար վոչինչ չի արված : Բազմիցս առիթ
եւ յեղել հիշատակելու, վոր բանկորները բնակարանային եւ կենցաղային
պայմանները վատ են եւ անբավարար, վոր նրանց մատակարարման եւ
անդիլի վործը չափազանց վատ եւ կադմակերպված : Շատ ղեկավարում գոր-
ծարքային չի կիրառվել : Կով կլթել Լոռու խորհրդանտեսութեան մեջ
կատարվել եւ հաշվարկներ միտնում : Դիմագրկութեամբ արանս-
պորտի աշխատանքներում լիկվիդացիայի չի յենթարկվել : Աշխատանքի
վորակի համար պարգևատրումներ չեն կատարվել : Մի շարք խորհուր-
տեսութեաններում գյուղատնտեսական խոշոր ուժը լրիվ չի ոգտագործ-
վել : որինակ՝ Սեմյոնովկայի 70 ձիերից խոտհարքի ընթացքում աշխա-
տել են միայն 41 : Բացակայել եւ գոտեսինիկական եւ անասնաբուժական
աշխատանքը, այն իմաստով, վոր այդպիսի աշխատանքներով ապահով-
ված չեն յեղել գոնե նվազագույն չափով : Հաղվադյուտ ղեկը չի, յերբ
խորհրդանտեսութեանները մնացել են առանց անասնաբուժի (Յանդիլի
սանիտարական հետախուզման գործից, մայիս ամսի սկզբներին կատար-
վել եւ ստուգում, թե ինչպես եւ կիրառվել Անդր. Ժիլի վորոշումը անաս-
նաբուժական գործի դրվածքի եւ եպիդոմիայի դեմ պայքարելու վերա-
բերյալ : Պարզվել եւ, վոր միանգամայն անբավարար չափով են կիրա-
ռել այդ վորոշումը ինչպես Հոգիսկոմատը, նույնպես եւ մյուս կադմա-
կերպութեանները : Հետադրումն ընթացքում պարզվել եւ, վոր Հոգիսկո-
կոմատի աշխատանքը բավական հետ եւ մնում եւ անասնապահութեան
նկատմամբ չի ապահովում սանիտարական սպասարկումը, առանձնա-
պես ղեկավարութեան եւ կոնտրոլի ուղղութեամբ : Բավական եւ ասել, վոր
դրանք անասնաբուժական պերսոնալով ապահովված են միայն 36 %-ով :
Հատուկ անասն. հիմնարկների աշխատանքները չեն բարելավված առան-
ձնապես անասնապահ. սերսոնալով կոմպլեկտավորելու գծով : Շնորհիվ
ձեռք առած կտրուկ միջոցների, հաջողից վորոշ չափով ուղղել Հոգ-
իսկոմատի աշխատանքները, ապահովելով Անդր. Ժիլի հուլիսի 11-ի
վորոշման կիրառումը : Անասնապահական եւ գոտեսինիկական պերսո-
նալի բացակայութեան պատճառով անասունները փչանում են, դառնել
եւ հորթերի սատկումը Լոռու խորհրդանտ. մեջ հասել եւ 25 %-ի, իսկ
Յանդիլի՝ 51,2 %-ի : Այս, իհարկե, չպետք եւ միմիայն բացատրել նրա-
նով, վոր նրանք համապատասխան անասն. կադրերով ապահովված չեն
յեղել, այլ նրանով, վոր խորհրդանտեսութեանների վարչութեանները
եւ կադմակերպութեաններն ունեցել են անպատասխանատու եւ անտարբեր
վերաբերմունք հորթերը խնամելու եւ պահպանելու գործում : Կամ թե
հենց վերցնել անտնտեսավարութեան խնդիրը Այադյալի խորհրդանտ. մեջ :
Այստեղ տնտեսավարի խնդիրը մոռացութեան եւ արված : Վերջերս մեր

տնտեսութեան պարզից, վոր նա կրել եւ 120.000 ոտքի վնաս : խորհրդան-
տեսութեան մեջ մինչեւ վերջ չեն իմանում, թե ինչքան եւ բրդի, կաթի
ինքնարժեքը : ԿվՀ-ն եւ գնացել եւ պարզել, վոր բրդի կիրոյի նախատես-
ված ինքնարժեքը 76 կոպեկից փաստորեն հասել եւ 1 ո. 90 կ., կաթի
մեկ կիրոյի արժեքը 15 կոպեկից՝ 31,1 կ. : Նրանք նույնպես կատարել
են խոշոր մսխումներ ըստ առանձին հոդվածների : խորհրդանտեսութեան
ղեկավարութեամբ՝ Աստուխովը, Ձիինգարյանը, աշխատանքների մեջ
ցուցաբերելով վեկիկոտեսական շովինիզմ, սխտեմատիկաբար աչքա-
կապութեամբ են յին դրադվում : ԿվՀ վճարական միջամտութեամբ եւ, վոր
փոխվեց այս ղեկավարութեանը : Այլի խայտառակ դրութեան մեջ եւ
Արադյալան : Այստեղ մենք դատի յենք հանձնել նրա ամբողջ ղեկա-
վարութեանը : Գոմերի շինարարութեան աշխատանքներն ընթացել են բա-
վական թույլ, վորի հետեանքով անասուններն ապահովված չեն դոմե-
քով (Արադյալանի խորհրդանտ.) : Լոռու խորհրդանտ. մեջ այսնը կատար-
ված եւ առ 20/VIII-- 31 թ. 35 %-ով, Սեմյոնովկայի՝ 36 %-ով, միմի-
այն Այադյալան եւ, վոր ապահովված եւ գոմերով : Այն խայտառակ ճեղ-
վածքը, վոր տեղի ունի բոլոր խորհրդանտեսութեանների պլաններում, թե
վածքը, վոր տեղի ունի բոլոր խորհրդանտեսութեանների պլաններում, չի կարե-
գոմերի եւ թե բնակարանային շինարարութեան ասպարիդում, չի կարե-
լի միայն բացատրել շինարարական նյութերի պակասով : Անհրաժեշտ եւ
չել, վոր միանգամայն անբավարար չափով են մթերվել տեղական չի-
նանյութերը՝ մի կողմից եւ մյուս կողմից՝ տնտեսվարները ժամանակին
հոգ չեն տարել շինարարութեան ապահովելու բանուժով : Մեզ անհրա-
ժեշտ եւ հիմնականից անցնել 1932 թվի շինարարական աշխատանքների
նախապատրաստմանը, վորպեսզի 1931 թվի խայտառակ փաստերը չվեր-
կենվեն : Դիւրեկտորների կադրերը ընտրութեան վրա պետք եւ ավելի ա-
շխարհութեան դարձնենք :

ՊԵՏԱՊԱՐԱՏԻ ԲԱՐԵԼԱՎՈՒՄԸ

ԿվՀ—ԲԳՏ աշխատանքների հետեյալ կարեւոր ճակատամարտից մե-
կըն եւ հանդիսացել են մեր պետապարատը եւ նրա բարելավման խնդիր-
ները :

Անկասկած, վերջին տարիներում մեր պետապարատը քանի դեռ
այնքան լավանում եւ, չնորհիվ այն մի շարք միջոցառումների, վոր գոր-
ծադրում եւ մեր կուսակցութեան այդ ուղղութեամբ : Պետապարատի
քանիւրականացումը, աւելի կոտնտեսականներ առաջ քաշելը նրա
աշխատանքների մեջ, ասպարտի ուժեղացումը խորհրդային նոր մասնա-
գետներով, անհարապատ տարրերի գոտում, բայց իհարկե ինքնաշնոր-
գատութեան ծավալումը եւ այլն, այս բոլորը չեն կարող չաղել մեր
պետապարատի բարելավման վրա՝ դրականապես : Վերջապես քաղաքա-
կան ու տնտեսական այն հսկա վերելքը, վոր ապրում եւ մեր յերկիրը
աշխատանքի այն տեմպերը, վոր գոյութեան ունեն մեղ մոտ, այն խոշոր
նստուկիդումը, վորով համակված եւ բանկոր դասակարգը, — արանք
նույնպես չեն կարող պետապարատի յերեսը չընկնել դեպի 5-ամյա
խնդիրները : Մեր պետապարատի մասին խոսելիս մենք չպետք եւ բովա-
բարվենք ձեռք բերած նվաճումներով, այլ ընդհանրապէս՝ պետք եւ կան-
առնենք նրա բոլոր բացերի ու թերութեանների վրա, վորպեսզի կար-
դանանք վճարականապես արմատախիլ անել դրանք, վորովհետեւ այդ բա-
ցերն ու թերութեանները դեռեւս հիմնականում արգելակ են հանդիսա-
նում կուսակցութեան ու կուսակարութեան դիւրեկտիւները կատարմանը :

Մեր խորհրդային ու տնտեսական ապարատն այն ժամանակ միայն կարող է համարվել լավ, յերբ նա կարողանա ժամանակին, արագ ու լավ կիրառել տնտեսական ու քաղաքական այն խնդիրները, վորոնք դրված են մեր կուսակցության առաջ տվյալ ժամանակահատվածում: Իսկ բոլորիս հայտնի չէ, վոր մեր պետապարատում դեռևս գոյություն ունեցող թափթիվածությունը, բյուրոկրատիզմը խանգարում են սոցիալիստական առաջընթացին, արգելակներ են ստեղծում նրա արագ տեմպերի առաջ:

Փաստեր՝ ինչքան կուղեք, թեկուզ հենց պետապարատի գոման նյութերից: Վերցնենք հենց մեր Պետպլանի անցյալ աշխատանքներն ու նրա ապարատի նախկին վիճակը: Չորսն հետևանքով պարզվեց, վոր ՀՍՍՀ Պետպլանը չի կարողացել ցուցաբերել իրեն, վորպես ժողովրդական տնտեսության սոցիալիստական պլանավորման շտաբ, բավականաչափ չի գիտակցել պլանավորման աննկրկներն այս ուղևորությունում: Երբ չի չարք կոնդրատեականներ և բանվոր դասակարգին անհարազատ տարբեր, վորոնք խցկվել են ինչ Պետպլանի ապարատը, վոր միայն չեյին ու ժանդակում մեր կուսակցության գծի անշեղ կիրառմանը, այլև, ընդհանրապես՝ արգելակներ են ինչ ստեղծում յերկրի սոցիալիստական դարգացման առաջ: Իսկ ինչ ենք անում Պետպլանի ղեկավարներն ու կուսբլիշը: Նրանք վոչ միայն ժամանակին չհաղանդեցին այս բոլորի մասին, այլև անգամ այն ժամանակ, յերբ մամուլում վեր հանվեցին մի շարք պատասխանատու աշխատողների կոնդրատեական ու հաշվողական վերաբերմունք ցուցաբերեցին վերոհիշյալ մասնագետների հանդեպ:

Մեր պետապարատում գոյություն ունեցող բյուրոկրատիզմի, վալակիտայի, խնամիություն և անփութության շատ փաստեր մենք կարող ենք բերել մեր բողոքների բյուրոյի գծով ստացված նյութերից (պետք է ասեմ, վոր միմիայն այդ ուղղությամբ Բ Բ մի տարում ստացել է 578 բողոք): Այսպես, որինակ.

1. Մեխանիկական գործարանը դեռ 1927 թ. պատվեր է ստացել պատրաստելու բանվոր գյուտարարներ Շիրոյանի և Վարդանյանի հնարած նոր մեքենան: Սակայն չորս տարվա ընթացքում վոչ միայն չի կատարել այդ պատվերը, այլև կորցրել է գծագրերի վորոչ մասերը և ստիպել գյուտարարներին նոր գծագրեր տալու, կորցրել է անգամ իր իսկ պատրաստած մեքենայի մասերից մի քանիսը և, այսպիսով, ձգձգել է այդ գործը տարիների ընթացքում ու մինչև այժմ: Մինչդեռ այդ մեքենան հոկայական չափով ավելացնելու յեր աշխատանքի արտադրողականությունը և խնայողությունն պետք է տար տեղափոխ արդյունաբերությունը, վորպիսի հանդամանքը հաստատել է Մոսկվայի գյուտարարական կոմիտեն և գյուտարարներին տվել է համապատասխան իրավագիւր (պատենտ):

2. Մի այլ դեպք ևս, յերբ փոստի միջոցով փոխադրված գումարը տեղ չհասնելու համար մի քաղաքացու տված դիմումը փոստի գրասենյակում ընկած է մնացել ամբողջ 10 ամիս, իսկ գրասենյակի համապատասխան աշխատակիցը դիմողի բաղմաթիվ գրավոր և բանավոր հարցումներին պատասխանել է ամեն անգամ, թե դիմումն ուղարկված է փոստի կենտրոն՝ Սոյու: Վերջին անգամ պաշտոնական գրությունը նա հայանել է, թե դրամը յետ ստանալու վերբերյալ դիմումը մերժված է

անդորարգրի №-ը չլինելու պատճառով, այնինչ քաղաքացու դիմումին կցված է յեղել հենց նույն փոստի տված անդորագիրը: Պարզվում է, վոր դիմումը և փաստաթղթերը բոլորովին չեն ուղարկված Սոյու, այնտեղից էլ բնականաբար վոչ մի պատասխան չի ստացված և այդ մասին քաղաքացուն տված բոլոր բանավոր և գրավոր պատասխանները յեղել են Ֆիլիտիվ, նպատակ ունենալով միայն մի կերպ գործը ղլխից հեռացնել:

3. Մի ուրիշ դեպք ևս, յերբ արտադրության կարևոր ֆրոնտներից մեկում՝ Յեմչինում դժբախտ պատահարից ծանր վիրավորվում են չորս բանվորներ, վորոնց մեծ դժվարությամբ փոխադրում են Յերևան: Սակայն, կենտրոնաբանի աշխատակցի և Չ-րդ հիվանդանոցի հերթապահ Բժշկի բյուրոկրատական վերաբերմունքի պատճառով, վիրավորները Բժշկի խիստ ցրտերին ձյան տակ սպասում են հիվանդանոցի դռան առաջ ամբողջ յերկու ժամ: Նրանց չեն ընդունում ներս թեկուզ ժամանակավոր առաքյալ, մինչև տեղի մասին մտածելը՝ վիրաբուժական բաժնում տեղ չունենալու պատճառաբանությամբ, այն ժամանակ, յերբ մյուս Բժշկիներում և սենյակներում յեղել են բաղմաթիվ ազատ տեղեր, վորտեղ հնարավոր էր թեկուզ ժամանակավորապես ընդունել վիրավոր քանվորներին և շտապ ոգնություն հասցնել նրանց, ինչպես արվել է վերջում՝ համարված մասսայի դայրույթի ճնշման տակ:

4. Մի որինակ ևս դատական ասպարեզից, յերբ մի թրքուհու քաղաքացիական հայցը ժողդատարանում ձգձգվում է ավելի քան փեկ տարի: Դատարանը մի ամբողջ տարի կողմերին և վկաներին տանել-բերելուց հետո միայն գլխի յե ընկնում, վոր գործում կա ինչ վոր քրեական հանցանք, վորի համար գործը հղում է ժողդենիչին քննելու: Վերջինս յերկու ամսից հետո կարճում է գործը և դրում արխիվ: Այնինչ քաղաքացին դեռ սպասում է իր հայցի լուծման, վորի համար անադին ծախսեցանք և կատարել է մեկ տարուց ավելի մաշել է դատարանի դռները: Նշանակալից է այն, վոր դատարանը յերկու անգամ գործը հետաձգել է պետական նոտարիատից ինչ վոր տեղեկանք ստանալու պատճառաբանությամբ բայց, այնուամենայնիվ, ամբողջ մեկ տարվա ընթացքում չի ուսանում այդ տեղեկանքը նոտարիատից, վորը դանվում է միևնույն դատարանի շենքում: Իսկ ավելի նշանակալից է այն, վոր նույն գործը ժողդատարանից մինչև ժողդենիչի կամերան, վորը մի քանի քայլի վրա յե միայն, հասնում է 21 որում:

Բյուրոկրատիզմի և վալակիտայի նման ցատուռ որինակներ կարելի յե շատ բերել նաև կոոպերատիվ ցանցից, արանսպորտից, ժողանդից և այլ հիմնարկներից, վոչ պակաս ցատուռ որինակներ կարելի յե բերել այլ թերությունների, անտնտեսավարության ճնշման վերաբերվածություն, խնամիության, ինքնաքննադատություն, քայլ և այլն, վորոնց հայտարարել է Բ Բ և խիստ միջոցների դիմել նրանց գեմ: Սակայն հիշված որինակներն էլ բավական են նրանց բնույթի մասին արդգ քաղախար կաղմելու համար:

Հետաքրքրական է նաև տուժի յենթարկվածների թիվը: 1931 թ. մարտ ամսից մինչև դեկտեմբեր յվ.Հ նախադահուլթյան և ԲԳՏ կոլեգիայի կողմից պատասխանատվության են յենթարկվել 113 հոգի՝ անկարող և թույլ ղեկավարություն, գործերին բյուրոկրատիկ և տնտեսախանաառ վերաբերմունք ցույց տալու, թափթիվածություն, մլտաբանաառ վերաբերմունք ցույց տալու, Սրանցից գործից հեռացված են թերումները վիժեցնելու համար և այլն: Սրանցից գործից հեռացված են

9 հոգի, նկատառված թյուն և դիտողություն և արված 31 հոգու, դատվ յն տրված 6 հոգի և 17 հոգու դործերը հանձնված են Կուսակոյնդիային ու Բողաքների բյուրոյին: Այս 113 ընդհանուր թվից 89 հոգի կոմունիստներ են, 24-ը՝ անկուսակցական:

«80» թիվը նույնպես բնորոշ և և ցույց և տալիս, թե ինչպե՞ս է աշխատում ու ղեկավարում մեր կոմունիստ ընկերներն իրենց հանձնված դործը: Բողաքների Բյուրոյի գծով տուժի յն թարկվածները 111 հոգի յն, վորոնցից դատի յն տրված 16-ը, հանված են 13-ը: Այս տուժերը, իհարկէ, վերջին միջոցներն են, յերբ մինչ այդ մի քանի անգամ մենք նրանց ցուցումներ ենք տվել, պրակտիկ աշխատանքներում կոնկրետ սփանազակություն ցույց տվել և վերջում միայն, յերբ այլևս ճար չի մնացել, ստիպված պատասխանատվության ենք յենթարկել, կամ դործից հանել և այլն:

Մեր պետապարտի կարեւորագույն ողակներից են տեղական մարմինները, խորհրդային ստորին ասարատը: Գավառների վերացումը՝ համաձայն 16-րդ կուսգամադումարի վորոշման, վորը դործնականում աղացուցեց այդ ունիորմի մեծ քաղաքական նշանակությունը, զգալի չափով ուժեղացրեց շրջանային ողակի դերը և խոշոր քայլ և շրջանը գյուղի սոցիալիստական շինարարության հանդուցային կեանքի վերածնունդը (Անդր. Կվշ-Վեյտովարի 11-ի վորոշումներից):

Մի շարք շրջանների (Ստեփանավան, Վաղարշապատ, Ղաթարշու, Վեդի, Մարտունի) հետադուրսության նյութերը ցույց են տալիս, վոր շրջանների ամրապնդման պրոցեսը և նրանց նոր փունկիցիաների ընձեռումը դեռևս չի ավարտված: Շրջանների մեծ մասում պլանավորման աշխատանքները չեն ծավալվել ու չեն կազմակերպվել: Մյուս կողմից՝ շրջան ուղարկվող պլանները դանադան մթերումների ու տնտեսական համապատասխան բնադալումներում շատ հաճախ կազմված են լինում առանց տեղի պայմանները նկատի առնելու և իրար հակասում են: Այսպե՛ս Ստեփանավանի շրջանին Հողօգտագործ 1931 թ. դարնանացանի պլան առաջին անգամ տվել և 15.878 հեկտար: Այդ պլանը գյուղ և անհատական տնտեսություն հասցնելուց հետո ստացվեց նոր կոնտրոլ թիվ՝ վերջապես, քիչ հետո ստացվեց դարնանացանի յերրորդ պլանը (11.828 հեկտար): Ղաթարշուի շրջանին առաջին անգամ տրված և բանջարեղենի ցանքի կոնտրոլ թիվ՝ 1830 հ., յերկրորդ անգամ այդ կրճատվել և մինչև 717 հեկտ., հետո՝ 460 հեկտ. և, վերջապես՝ 300 հեկտ.: Շրջանի ամրապնդման հիմնական պայմաններից և կադրերի խնդիրը, վորը թեև պղծի չափով լուծվել և դրական խմատով, գլխավորապես Կենտկոմի միջոցով, սակայն դեռևս հեռու յն բավար լինելուց, մանավանդ մտահոգային գծավարությունների հետ շրջաններում: Շրջանների կուլտուր-վեճադային ու պատարկումը դեռևս տառապում և թերություններով: Շրջանային հիմնարկները տեղավորված են անհարմար շենքերում, զբաղվար են բնակարանային պայմանները մի շարք շրջաններում, վորտեղ աշխատակիցները ստիպված են գիշերել հիմնարկություններում, կամ պարել մտառկա գյուղերում: Կոտայքի ժողդատարանն յորինակ, տեղավորված և մի սենյակում, վորը թե՛ դատական նիստերի դահլիճն և և թե՛ դրասենյակն ու խորհրդակցության սենյակը և հենց այդտեղ ել ապրում և դատարանի տեխնիկական աշխատակիցը: Անբավարար և շրջանների

Հատարակական անդի դործը, նրանք չեն ապահովված անհրաժեշտ մեք-թերքներով (սապոն, նալթ):

Գյուղխորհուրդներն իրենց աշխատանքներում, ըստ տնտեսական նյութերի, ճնշող մեծամասնությամբ կտրված են շրջգործկոմներից: Շատ դեպքերում թե շրջգործկոմների և թե գյուղխորհուրդների սեկցիաները վոչ մի աշխատանք չեն կատարում, և գյուղթյուն ունեն ստեղծվի վրա: Շատ թույլ և կազմակերպված չքալորական խմբերի աշխատանքը, վորոնք դործում են առանց վորեն ղեկավարության ու խաճեռության:

Շրջանի ամրապնդման դործում խոշոր նշանակություն ունի ճանապարհային շինարարությունը և կապը: Ղաթարշուի, Ղարաքիլիսայի և Ալլահվերդու շրջանների հետադուրսության նյութերը ցույց են տալիս, վոր նոր ճանապարհների կառուցման և հանրի վերանորոգման աշխատանքներն ընթանում են շատ դանդաղ: Այդ բացառվում և (բացի ալլահվիսի հիմնական պատճառներից, ինչպիսին և միջոցների բացակայությունը) աշխարհակության անկազմակերպ գործությամբ և նրա կատարման հաշվառման բացակայությամբ: Հեռախոսային կապը գյուղխորհուրդների հետ բացակայում և: Անբավարար չափով են ապահովված նաև շրջանները հեռագրային կապով:

Վերջապես, շրջանների և գյուղխորհուրդների ֆինանսական վիճակի մասին, Գավառների վերացումը և շրջանների ամրապնդումը անմիջականորեն կապված և շրջգործկոմների ու գյուղխորհուրդների նյութական բազայի հետ: Շրջանի բյուջեյի միջին ծավալը 1931 թ. համեմատած նախորդ տարվա բյուջեյի հետ, աճել և 425 տոկ., իհարկով վերացված դավառային բյուջեների: Առանձնապես ուժեղ կերպով աճել են շրջանային բյուջեյի վոչ հարկային յեկամութները (410,5 տոկ., վորը ցույց և տալիս, վոր գավառների յեկամտի աղբյուրները հանձնվել են շրջաններին: Ինչ վերաբերում և գյուղխորհուրդների բյուջեներին, նախ պետք և ասել, վոր շատ քիչ գյուղխորհուրդներ ունեն իրենց ինքնուրույն բյուջեները, իսկ յեղածների մեջ ել յեկամտային հիմնական աղբյուրներն են կազմում համամիութենական միջոցներից մասնատրվող հասցումները, վորոնք կազմում են բյուջեյի 54,4 տոկոսը, և գյուղական բյուջեյի տնտեսավորման ապարհղը չափազանց նեղ և (բյուջեյի ծախքի 75 տոկոսը սոցկուլտ պետքերն են):

Այն բոլորը, ինչ ասացինք շրջանային ողակի վիճակի մասին, տեղադրեն շաղկապված և մի այլ խոշոր ու կարեւորագույն խնդրի հետ, վոր այսպե՛ր դրված և մեր կենտրոնական ասարատի առաջ, մանավանդ գավառների լիկվիդացիայից հետո: Այդ՝ Կենտրոնական ասարատի վերահասուցումն և, յերեսը դեպի շրջան նշանարանով:

Մեր Կենտկոմն ունի մի շարք վորոշումներ, Անդր. Կվշ-ԲԳՏ 1931 թ. վեկոնկրետ ցուցումներ: Յեկ, վերջապես, Անդր. Կվշ կոնկրետ միջադատումներ են նշտրվարի 11-ի հայտնի վորոշման մեջ կոնկրետ միջադատումների հիմնական նպատակն և՛ ված այդ ուղղությամբ: Այդ միջոցառումների հիմնական նպատակն և՛ մեր կենտրոնական ասարատը այնպես վերահասուցել, վոր բարեբաղ-վի նրա ղեկավարությունը շրջանների նկատմամբ, կոնկրետացվի այդ ղեկավարությունը, համաձայն տարբեր շրջանների տնտեսական պայմանների:

Մակայն, ի՞նչ է արված այս ուղղութեամբ: Վորքանով է իրադրութեամբ կուսակցութեան կարեւորագույն այս դերակատիւը:

Վերջը նվաճումներ կան այս ուղղութեամբ: Մասնավորապէս պետք է նշել ատանձին հիմնարկութիւնների կենդանի կապի ուժեղացումը չրջանների հետ, կադրերով ապահովելը (Կոլտնակենտրոն), շրջանապէս հրահանգիչների հատուկ կազմի ստեղծումը կենտրոնական ապարատներում (Աշխատկոմատ): Մակայն ընդհանուր առմամբ դեռ նշմարվող բեկումն այդ ուղղութեամբ չի խորացել: Դեռևս կենտրոնական ապարատների գեկավարութիւնը շրջանների նկատմամբ հիմնականում հետու յե բախարար համարվելուց: Այդ տեսակետից չափազանց դանդաղ է վերահսկողութեամբ Հոգեփոխումատը, վորն իր հրահանգչական խումբը չի կադմակերպել այնպէս, վոր նրանք ամբողջաբար լինեն վորոշ, տնտեսապէս համամասն շրջանների: Հենց այդպիսի սխառնատիկ ու մշտական առումնասիրութեան միջոցով Հոգեփոխումատը պիտի դրսեվարի ու կազմի տվյալ շրջանի ոպերատիվ բնութագիրը, վորը պետք է հիմնականում արտացոլի շրջանի «դեմքը»: Այդ հրահանգչական խումբը չունի իր շրջագայութիւնների կամ հետադարձութիւնների ծրագիր, կամ, յեթե ունի էլ, նրանով չի ղեկավարվում: Ղեկավար կոլեգիան իր աշխատանքները չի վերադաստիարակել այնպէս, վոր ամէլի հաճախ ջննութեան առնի իր շրջանային մարմինների աշխատանքները, կադմակերպի իր նիստերը տեղերում՝ շրջանային ու գլուղական կադմակերպութիւնների մասնակցութեամբ, դեռ էս շարունակվում է դրագրութիւնը տեղերի հետ՝ նրանց համար անհասկանալի լեղուներով (ռուսերեն կամ թուրքերեն ու ռուսերենի հետ հայերեն) և այլն: Նույնը, ընդհանրապէս, այս կամ այն չափով կարելի յե սսել կենտրոնական մյուս մարմինների վերաբերյալ:

Վերջները հենց թեկուզ մեր դատական մարմինները:

Այս ուղղութեամբ Անդրյերկումը կոնկրետ միջոցառումներ ունի նշած իր վորոշումների մեջ՝ ընկ. Սոյլցի հանձնաժողովի գեկուցման ուղթիւ: Ինչ վիճակումն էն սակայն մեր դատական մարմիններն այս տալիս, վոր թեև վորոշ նվաճում ունենք դատաքննչական ու դատախազութիւնի կադմակերպի բնթացում, մասնավորապէս բարձրահասակութեամբ գոյութիւն ունեն վոչ միայն դատախազային գծի շեղումներ և «մախալան» թեքումներ դատարանների պատժական քաղաքականութեան մեջ, այլև բացահայտ կամայականութիւն, վորը վկայում է վարումը և անբավարար գեկավարութիւնն այդ դործում դատական ու դատախազական, վերագատ մարմինների կողմից:

Դրա ապացույցը մենք տեսնում ենք Վեդիի ժողդատարանի աշխատանքների պրակտիկայում: Այսպէս՝ Բեյուկ-Վեդի գլուղում չբավար գլղալով հրաժարվել եր այդ բանից, դատարանը նրան դատապարտել եր յերեք ամսվա պարտադիր աշխատանքների: Շիրու գլուղում քլուրդ Միտ Ման ողլին դատարանից 200 ու տուգանքի յեր յենթարկված նրա համար, վոր նա իր հիվանդ ձին չեր ներկայացրել ցուցակադրութեան, այլ ինքը անձամբ եր հայտնել պատճառի մասին:

Պալիսա գլուղի մի ծերուկ՝ Ալլահիբեդի Շիրալի ողլին իր ծերութեան պատճառով հրաժարվել եր գլուղիադոր ընտրվելուց, այդ բանի համար նրան տուգանել էլին 50 ու և այլն:

Դատախազային գծի ադավադումներից ու «մախ» քլալադրութիւններից գերծ չեն մնում իհարկէ և վերագատ դատական որդանները: Հենց Գերագույն դատարանի «մախական» գեկավարութեան նմուշներից մեկն է այն պարդարանումը, վոր նա տվել է տեղերին, քրեական պատասխանատվութեան յենթարկելու նրանց (գլուղացիներին) վորոնք շարքացան մեքենաների բացակայութեան պատճառով հրաժարվել էլին այդ շարքացանը ձեռքով անել: Կամ թե նույնպիսի քրեական պատասխանատվութեան յենթարկել կոտարակացիայի պայմաններ կենքուց հրաժարվողներին (միջակներին), այսպիսով, ներդրածան հասարակական բացատրական ձևերի փոխարեն կիրառելով վարչա-դատական միջոցներ:

Իհարկէ, եվ Հ այս փաստերի կողքից սանասիրտ կերպով չեր կարող անցնել, և վեդիի դատաքննչական ու դատախազական ամբողջ կադմը հեռացվեց և խիստ նկատողութեան արժանացավ: Գերագույն դատարանի գեկավարութեանը նույնպէս ի ցույց դրվեց այդ բոլորը: Մրա հետ միաժամանակ դործնական միջոցառումներ առաջարկվեցին գեկավարութեան բարեկամման ուղղութեամբ:

Այս բոլորը ցույց են տալիս, վոր մի շարք հիմնարկներ բարելաւման ու վերահսկողութեան աշխատանքին տալիս են կամայանիտ բնույթի: Յերը դեռ թարմ են կուսվորոշումներն այդ մասին, կամ թե մի անախորժ դեպք է տեղի ունենում, որինակ ինչպէս Դարալադայի գեկալները, սպա մեր հիմնարկներն իրար են խառնվում, գնում են շրջան ու գլուղ, սակայն վորոշ ժամանակ անցնելուց հետո հանդատում են ու մոտացութեան տալիս թե շրջանի և թե գլուղի խնդիրները:

Մինչդեռ, ընկերներ, պետապարտի բարեկամումը, նրա վերադատուցումը պետք է տեսական բնույթ կրի: Բարեկամման այդ աշխատանքի կարեւորագույն ձևերից մեկը՝ կադավարման ապարատի օացիտանալացումը՝ դեռևս չի հանդիսանում խորհրդային լավ ապարտի համար մղվող պայքարի հիմնական մեթոդը: Ռացիոնալացումը դեռևս չի դարձել յուրաքանչյուր հիմնարկութեան «պարտադիր ու մշակման փունցիան»: Մի շարք հիմնարկութիւններում (մոտ 359) կադմակերպութիւնն ունեն անվանապէս, թղթի վրա, չունեն անգամ աշխատանքի պլան: Տեղական կուս. և պրոֆկադմակերպութիւնները չեն հետաքրքրվում աշխատանքի այս կարեւորագույն բնագավառով, այս աշխատանքների շուրջը չի կադմակերպված տեղական հասարակայնութեան կադմիկ կարծիքը, հիմնարկութեան գեկավարները բացարձակապէս թեալանակատում են մեր կուս. համագումարները կարեւորագույն ցուցումներն այդ խնդրի առթիւ, պատճառարանելով կադրերի բացակայութեամբ:

Մասնավորապէս այս բնագավառի անհրաժեշտ կադրերի պակտը, ընկերներ, ճիշտ վոր խոշոր արգելք է հանդիսանում օացիոնալացման աշխատանքների ծավալմանը: Մակայն ի՞նչ վերաբերմունք են ցույց տալիս նույն այդ գեկավար ընկերներն այն դատաքննչացիներին, վոր ԲԳՏ կադմակերպութեամբ Որդարոյը բացում է: Մի կողմից՝ այդ ընկերներն արդարանում են թե կադրեր չունենք, իսկ մյուս կողմից՝ այդ դատաքննչացիներն

ձի, ինչպիսի խորհրդային պաշտոնում ել վոր նա գտնվելիս լինի, ասում են՝ նա ճշգրիտ պատասխանատվություն՝ վորոշակի, պարզ ու աներկրայա-
րեն սահմանադրված հանձնարարություններն ու դործնական աշխա-
տանքները կատարելու համար: Այդ կանոնի իրագործումը պետք է դառ-
նա աշուսհան առաջնությունը: Երաժշտական, քանի վոր առանց այն
անհնար է խեղիսյան վերահսկողության կիրառումը, յուրաքանչյուր
պաշտոնի ու յուրաքանչյուր աշխատանքի համար համապատասխան
անձնավորությունների ընտրությունը: Ահա ընկերներ, ինչպիսի կա-
րեւոր նշանակություն է տալիս լինելը կատարման ստուգման և ֆունկ-
ցիաների ճիշտ սահմանադրմանն ու անհատական պատասխանատվու-
թյունն սահմանելու՝ խորհրդային ապարատի ներսում: Իհարկէ, կա-
տարման վերահսկողության հարցերի լեւազանատուլթյան համար մի
շարք հիմնարկներ ղեկավարներ (Լուստովկոմատ, Կոնստիտուցիոն
և այլն) արժանացան ԿՎՀ համապատասխան տուգանքին: Սա յե, ըն-
կերներ, այն ձեռնարկումների ու միջոցառումների շարանը, վորոնցով
ԿՎՀ-ԲԳՏ աշխատել են ներգործել մեր պետական ապարատի բարե-
լավման վրա:

Սակայն դուք դիտեք, ընկերներ, վոր խորհրդային ապարատի վե-
րահսկողման, նրա բարելավման, ռացիոնալացման համար, բոլորո-
կրատիքի դեմ միջոց պայքարում խոշոր անելիքներ ունեն մեր կուս-
բիջները: Ինչու՞ն են կախացել նրանց դերը հիմնարկների վերահսկողու-
թյան մեջ: Անցած տարվա ընթացքում խորհրդային բիջներն անբավա-
րար են վերահսկողուցի իրենց աշխատանքներն այդ ուղղությամբ: 16-րդ
պլենումի վորոշումները, Համկոմկուսի ԿԿ և ԿՎՀ հուլիսյան
ները խորհրդային ապարատի բարելավման, նրա վերահսկողուցման, ռա-
ցիոնալացման, բյուրոկրատիզմի դեմ պայքարի մասին և այլն, շատ
տանքներում քիչ արտացոլում են գտել: Որինակ, Աշխտովկոմատի և
խատանքների կարեւորագույն հարցը և հսկողություն չի ունեցել այդ
պլանների կատարման, կարեւորագույն տնտեսական սոցիալ-քաղաքական
բը: Հայկոտույն ապարատի սարուկտուրայի վերակազմությունն ան-
ցել է բիջի կողքով: Նա մինչև անգամ այդ մասին ղեկուցում չի լսել:
Մինչդեռ Հայկոտույն ապարատը, բոլորս ել դիտենք, չի կարողանում
կատարել իր պլանները, նա դեռևս իր յերեսը չի դարձրել դեպի չրջանը:
Նրա հաշվետվությունը սխառնատիկաբար 5-6 ամսով հետ է մնում,
Բիջը չի վերացրել Հայկոտույն ապարատում յեղած բյուրոկրատիզմը,
անավարությունը, ապրանքների ինքնամատակարարումը, դիսցիպ-
լինայի անկումը: Ահա ձեզ մի ցայտուն որինակ Հայկոտույն թափթիվա-
նուլթյան ու բյուրոկրատական վերաբերմունքի: Մեղրու սպանկոպին
ուղարկվում է 10 թաշկինակ, հատը 4 ու 15 կ.: Հայկոտույն հաշվապա-
հությունն այդ թաշկինակների արժեքը պարտադրում է սխալմամբ
415 ու և զանազան վերադիրների ու հավելումների հետ միասին դուրս
է բերում 747 ու ու Մեղրու սպանկոպին ուղարկում այդ գումարի ավել-
դուն: Վերջինս, այդ հանգամանքը նկատելուն պես, գտնելով վոր
թյուրիմացություն է, խնդրում է այդ գումարը Մեղրու սպանկոպի

հաշվից պահանջարկել: Իսկ Հայկոտույն հաշվապահությունը փոխանակ
խորանայու այս դարձում, բյուրոկրատական դրուժյամբ պատասխանում
է մեղրու սպանկոպին, թե չենք կարող պահանջարկել, դիմեցիք ու պա-
հանջեցեք յերկաթուղուց: Թե ի՞նչ բան ունի այստեղ յերկաթուղիք,
դիտե միայն Հայկոտույն: Վերջապես, գրություններից բան դուրս չի գա-
լիս, մինչև վոր Մեղրու սպանկոպի վարչությունն նախագահն անձամբ
Յերեսում յեղած ժամանակ պարզում է այդ խնդիրը:

Պետպլանի բիջն ապարատի վերակառուցմամբ բոլորովին չի դրադ-
վել: Մայրուլթյան բիջը քարշ է յեկել վարչության պոչից: Նա վոչ մի
տնգամ չի քննել այն անորոշությունները, այն թափթիվածուլթյու-
նը, վորոնք գոյություն ունեն Մայրուլթյան ապարատում: Բիջի ու-
ղադրության կենտրոնից իսպառ վերել է սպանդանոցը, վորտեղ ան-
համար վնասների փաստեր կան: Մատովկոմատի բիջը, չնայած իր
պլանում նախատեսել եր ապարատի ռացիոնալացում, կատարման վե-
րահսկողություն, վարչա-կառավարչական ծախսերի տնտեսում, դիա-
ցիպլինայի վերականգնում, առաջ քաշվածների հետ աշխատանք և նման
շատ լավ բաներ, սակայն պլանը կատարելիս նա լիովին չի ընդգրկել
բոլոր այս հարցերը և ապարատի վերակառուցման ընդհուպ չի մո-
տեցել: Լուստովկոմատի բիջը չի դիտարկել դպրոցների պոլիտոմանի-
զացիայի աշխատանքը, չի մասսայականացրել ու պայքարել թշնամու-
այն փորձերի դեմ, վորով նա ուղեցել է այդ վերակառուցումը մեկնու-
թանել, վորպես վերադարձ դեպի հինը: Կոնստիտուցիոնի բիջն ա-
պարատի վերակառուցման խնդիրներում հայտարարել է սպորտունիո-
տական վերաբերմունք, բոլորովին չի դրադվել կոնստիտուցիոնալ ու կոյ-
տնտեսությունների, տնտեսական ու քաղաքական ամբապնդման հար-
ցերով: ԿՎՀ նախագահությունն անցյալ սեպտեմբերի իր վորոշումով
ցրեց այդ բիջի բյուրոն: Այս տեսակետից համեմատաբար լավ են աշ-
խատել Հոգտովկոմատի բիջը: Սակայն, Կոնդրատեականություն կոն-
կրետ կողմերին հայտարարելու դործում նա նույնպես թույլ է ծախա-
րել իր աշխատանքը և այդ հարցը քննության է առել միայն ՀԿ(Բ)ԿԿ
վորոշումից հետո: Մինչդեռ յերկար ժամանակ Հոգտովկոմատի ա-
պարատում բուն եյին դրել կոնդրատեականության պրակտիկայի այն-
պիսի ջատագովներ, ինչպես Սվզայրեկյանը, Սերբերյակովը, Շելիշնի-
կովը և այլն:

Ներկուսակցական աշխատանքների ասպարիդում խորհրդային բիջ-
ները վճռական պայքար չեյին մղել պլանները վիժեցնող սպորտունիոն-
ների դեմ: Ազգային փոքրամասնությունների մեջ նախապես ազգային
հատակ քաղաքականություն անցկացնելու խնդրով բիջները քիչ են
դրադվել: Սրա հետևանքով այսօր ազգային փոքրամասնությունների
չքաններում պարտադիր ուսման և անդրադիտության վերացման հար-
ցերը կանգնած են վիժելու առաջ: Ինքնաքննադատության, խորհրդային
ապարատի սուրբ թերությունների, կոնդրատեականության ու փնա-
սարարություն հայտարարման, դատակարգային դժի բոլոր տեսակի ա-
ղավաղումների վերացման ասպարիդում նույնպես պայքարը քիչ է ծա-
վալված: Պատի լրագրերը դեռևս չեն արտացոլում ապարատի, կուս-
կրմակի, սեկտորի, ցեխի աշխատանքներն ու բացերը:

Պետապարատի բարելավման ձեռնարկումներից մեկն էլ ստուգումն
ու գտումն է: Այդ գտումը վորոշ չափով լավացրեց մեր հիմնարկու-

թյունների աշխատանքները, թաղամասերի անձնակազմի կազմը և մի շարք թափ տվեց աշխատողներին: Մյուս կողմից՝ բավականաչափ անպետք տարրեր գտնվեցին մեր հիմնարկություններից, շատերն էլ գտման հանձնաժողովների կողմից զանազան տուժանքների յենթարկվեցին:

Ստուգման ու գտման ընթացքում յերևան հանվեցին հիմնարկու-թյունների բաց կողմերը, թերությունները, և կոնկրետ միջոցառում-ներ առաջադրվեցին դրանք վերացնելու համար: Ընդամենը մեր պետա-պարտաներից Յերևանում բոլոր կատեգորիաներով գտվել են 130 մարդ: Մրանցից 1-ին կարգով՝ 16 հոգի (5,18%), 2-րդ կարգով՝ 74 (23,8%), մնացածը՝ 3-րդ և կատեգորիայից դուրս: Վարչական զանազան պա-տիժների ու տուժանքների յեն յենթարկվել 180 մարդ (58,1%): Այս-ամբողջ թվից (310) միմիայն բյուրոկրատիզմի, վալակիտայի և անփու-թության համար՝ 196 մարդ (63%): Երջանների նկատմամբ գտման արդյունքները համապատասխան թվերով հետևյալներն են. ընդա-մենը գտված ու տուժանքների յեն յենթարկված 900 մարդ: Մրանցից 1-ին կարգով՝ 63 և 2-րդ կարգով՝ 185 հոգի: Բյուրոկրատիզմի, վա-լակիտայի ու անփութության համար չըջանների 800 հոգուց գտման կամ տուժանքի յեն յենթարկված 438 հոգի (48,7%):

Ում ենք հանել 1-ին կարգով:

1. Դաշնակների որոշ բանտի նախկին հակիչին, կոմունիստների սպանողին, վորը սերտ կապ էր ունեցել Իջևիանի բանդիտների հետ, խցվել էր խորհրդային դատարան և ծառայում էր ժողդատարանի քարտուղարի պաշտոնում:

2. Դաշնակցության նախկին կոմիսարին, վորն ակտիվ կռիվ է մղել բալչեիկներին դեմ, վորը մայիսյան ապստամբության ակտիվ բաղադր էր մղում կոմունիստների դեմ, իսկ վերջին չըջանում պալքա-նատեր և ձայնագուրկ էր, բայց տեղ էր գտել մանկական ուղղիչ-աշ-խատանքային գաղութում:

3. Յերևանի քաղմիլիցիայի կալանատան նախկին աշխատակցին, վորը սիստեմատիկ ծեծի յեր յենթարկում կարանավորներին, անթույ-նեցիղիվիստների հետ, բանեցնում էր սեփական կառք:

4. Յերբանկոտայի նախկին գործակատարին, վորն առաջներում յե-զել է խոչոր մանուֆակտուրիստ, սպեկուլյանտ, ձայնագուրկ ու խո-վելուց հետո, նա սեփական խանութ բացեց և մինչև որս էլ առևտուր է անում:

Զտմանը բանվորական և աշխատավորական մասսաները հակապա-կան ակտիվություն են ցուցաբերել: Յերևանում կենտրոնական ապա-րատների գտմանը մասնակցել և մոտ 100 հաղար մարդ, իսկ չըջանե-լիս յեն յենեցել 7-947 հոգի, իրենց այդ յերույթներով ոժանդակե-լով գտման հանձնաժողովների աշխատանքներին:

Պետք է ասել, վոր դրման ընթացքում մեր մի շարք գերտեսչական հանձնաժողովներ թույլ են տվել վորոշ չափի քաղաքական սխալ-ներ ու չեղումներ, վորոնք Հանրապետական Հանձնաժողովի ու ԲԳՏ

Գործիչայի միջոցով ժամանակին ու անմիջապես ուղղվել են: Մրանով է բացատրվում այն, վոր չըջաններում 1-ին կարգով գտված 63 հոգուց վերականգնվել են 53-ը և հաստատվել միմիայն 10 հոգու վճիռը: Այդ հանձնաժողովներում աշխատող ընկերներից վոմանք, սակայն, ինչպես յերեսում է, մինչև այժմ էլ չեն զգում իրենց սխալները և չեն ըմբռնում, վոր Հանրապետական Հանձնաժողովը կամ ԲԳՏ կոլեգիան գերտեսչա-կան հանձնաժողովների սխալները կարող է ուղղել: Այդ է պատճառը, վոր յերեսմն նրանք դեմագոգիկ, պանիկյորական յերույթներ են ունե-նում, հայտարարելով, թե իբր իրենց դատած անհարադատներին ԲԳՏ կամ Հանրապետական Հանձնաժողովը վերականգնել են և այլն: Մի յեր-կու փաստով ցույց տամ, թե վորոնց ենք մենք վերականգնել:

1. Մի գերասանի նկատմամբ, վորին գտման հանձնաժողովը գտել էր 1-ին կարգով, վորոշման մեջ ասված է. «Նկատի ունենալով նրա քաղաքական անդադարությունը, ծայրահեղ պատվությունը սոցիա-լիստական չինարարության գործում, այն, վոր նա չի ցանկանում պատ-րաստ գտնվել պաշտպանելու խորհուրդների յերկիրը իմպերիալիստների հարձակումից, նրա աջ ուղորտունիստական արամադրության ցուցաբե-րումը, սիստեմատիկ հարբեցողությունը՝ անհրաժեշտ համարել նրան գտել 1-ին կարգով: Սակայն, հալվի առնելով նրա յերխառաարդու-թյունը և բեմական աշխատանքը, պայմանական թողնել թատրոնում մի սեղոն ես, և յեթե չուղղվի, բոլորովին հանել խորհրդային ապարատից 1-ին կարգով»:

2. Հանրային դրաղարանի տեխնիկական աշխատակցուհուն, վորը ծնվել է 1914 թ., ավարտել է խորհրդային յոթնամյակը, գտող հանձ-նաժողովը հանել էր 1-ին կարգով նրա համար, վոր նա «թաղցրել է իր անցյալը», մինչդեռ Հոկտեմբերյան հեղափոխության որերին նա հա-ղիվ 3 տարեկան է յեղել:

Ահա որոնց է, վոր ընկ. ԴԶՆՈՒՆԻՆ կամ մի ուրիշը դասել են «անհարադատների» շարքը, իսկ մենք գտել ենք, վոր յեթե այդպես ա-նեյինք, այդ սխալ կլիներ:

Ասել, վոր գտումը կատարեցինք ամբողջովին, վոր մեր ապարատը մաքրեցինք բոլոր անհարադատ ու անպետք տարրերից, կամ թե ա-պարատի աշխատանքները միանգամից լավացրինք, է հարկե՝ սխալ կլի-նի: Պետապարատի այն բացերն ու թերությունները, վորոնց մասին յես փչ առաջ ասացի, գեուես իր դոյություն ունեն: Զտումը չարունակվե-լու յե: Բայց այն չարունակվելու յե նոր յեղանակով: Այն ձևերով, ինչ-պես մենք մինչև այժմ գտումը տարել ենք, արդեն վերջացրինք, կամ, ավելի ճիշտ՝ Համաժողովներական կվՀ նախադասության վորոշմամբ դադարեցրինք: Այսուհետև գտումը չարունակվելու յե, ավելի տեական է յենելու և ընթանալու յե մեր առորյա աշխատանքների ընթացքում պե-տապարատի նկատմամբ հակողությունն էլ ավելի ուժեղացնելու ուղ-ղությամբ: Պետք է ուժեղացնել պետապարատների ուսումնասիրության դործը, բարձրացնելով այդ ուսումնասիրության վորակը և այդպիսի ուսումնասիրության հիման վրա առաջարկել ապարատների պարզեց-ման, բարելավման ու եժանացման կոնկրետ միջոցառումներ: Դուք դիտեք, վոր մեր ապարատները շատ թանգ են նստում մեզ, վոր դեռ չատոները փրուն են, իսկ ապարատն եժանացնելով իրական խնայողու-թյուն ստանալու համար պետք է մեր հիմնարկների աշխատանքներն

ուսումնասիրել, լավ կադմակերպել, ուսցիոնարացման յենթարկել։ Այսուհետև դրոշմն ահա այդ ուղղութեամբ է ընթանալու։ Պետք է ավելի ուսումնասիրել հսկողութիւնն սահմանել պետապարտութիւն վրա, հատուկ ուղղութիւն նվիրել նրա առանձին ողակների աշխատանքներին, մասնաւոր վորտեղ ձեռքովածքներ են նկատուում, ստուգել աշխատողներին ու նրանց աշխատանքները, ոգնել նրանց ու թփանգակել աշխատանքները լավացնելու, անպետք ու վատ աշխատողներին դուրս չարտելով պետապարտութիւն։ Այդպէս ել դրել է խնդիրը Լենինը, վոր տակ է.

«Ստուգել մարդկանց և ստուգել դործի փաստացի կատարումը՝ այդ և, դարձյալ այդ և, միմիայն այդ և մեր ամբողջ աշխատանքի, ամբողջ քաղաքականութեան առանցքը»։

Մեր պետապարտութիւն բարելավումը պետք է հանդիսանա հիմնարկների կուսքիջներին, կոմյերիտմիութեան և պրոֆմիութեաններին հիմնական խնդիրը, պետք է կազմի նրանց աշխատանքների առանցքը։ Եւրոպայի աշխատանքներ են դրված պետապարտանքի վրա հնդամյակին այս չորրորդ տարում ավարտելու գործում։ Կարճ ժամանակից հետո մենք ավարտելու յենք մեր հնդամյա պլանի կատարումը։ Շուտով կսկսենք յերկրորդ հնդամյակի կենսագործումը, վորն, անկասկած, տեսութեան դարգացման և կուլտ-կենցաղային շինարարութեան բնադաւառներում։ Իրանով պետապարտութիւն առաջ ավելի բարդ, ավելի բարդալից կարգով, այն ել նրա ներկայիս վիճակով, շատ դժվար կլինի, յիւրակատուցենք աշխատանքների մեթոդը, յեթե չկիրառենք ուղղորդեցակցութիւնը, վորոնք վաղուց արդեն ծավալվել են մեր գործառնա պետք է ավելի շուտ, քան հիմա կադմակերպի ու ուղղործի աշխատավարձի լայն մասսաների յեռանդն ու խանդավառութիւնը և նրանց մասնակից դարձնի իր ամենորոյա աշխատանքներին։ Յեթե ահա բարձր աշխատանքները։ Իսկուս 1917 թ. Լենինը գրել է.

«...Մենք ունենք մի «հրաշալի միջոց» — միանդամից, միջոց, վորը յերբեք և վոչ մի կապիտալիստական պետութիւն չի վորներին ներգրավում և չբարձր ունենալ։ Այդ հրաշալի միջոցը՝ աշխատութեան կառարկամն ամենորոյա աշխատանքները, պետութեան կողմէն արդյոք բայիւնիկները պահել իրենց ձեռքում ու այնուհետև.

«Պետութեան այդ վոդով կառարկելու գործին մենք կարող ենք միանդամից ներգրավել պետական աղարատում մոտ տասը տեսնված չի և վոչ մի կապիտալիստական պետութեան մեջ» (նույն տեղը)։

Հենց խորհրդային իշխանութեան պատմական դասակարգային առանձնահատկութիւնն այն է, վոր միայն նա յե, վոր

լայն հնարավորութիւն է տալիս աշխատավորական մասսաներին մասնակից լինելու պետապարտութիւն պրակտիկ ղեկավարման գործին։

Մեր բոլոր մարմինները, կուսքիջները և պրոֆմիութեանները պետք է կադմակերպեն այդ մասսաներին և նրանց ակալութիւնն ուղղործեն պետապարտութիւն բարելավման ու թփանգման համար։

Կադմակերպելով բանվորական կոնտրոլը, ուժեղացնելով բանջեֆական աշխատանքները, բանվորական շեֆութեան բաղադի վրա ծավալելով սոցհամատեղութիւնը, բանվորական բրիգադներին մասնակից դարձնելով կատարման ստուգման աշխատանքներին, ապահովելով կուս. և կառավարական դիրեկտիւներին ժամանակին կատարումը, բարձրացնելով աշխատանքի կարգապահութիւնը, ծավալելով ինքնաշնորհատութիւնը, արմատախիլ անելով բոլոր կրատելիք մնացորդները, ավելի ուժեղացնելով պայքարը բոլոր տեսակի հակահեղափոխական տրամադրութեաններին ու դադարեցնելով իրանցիւթեան դեմ, — ահա այն ժամանակ անկասկած մեր պետապարտութիւն կատարած կլինի Լենինի պատգամները։

ՎԼԱԴԻՄԻՐ ԱՆՏԵԱՏԱՆԻՆԵՐԻ ՎԵՐԱԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ

Ինչ գիտեք, վոր ԲԳՏ աշխատանքների առանցքն են հանդիսանում այն խնդիրները, վոր իր ժամանակին դրել է Լենինը։ Այդ խնդիրներն են՝ պայքար բոլոր կրատելիք դեմ այն իմաստով, վոր պահպանվի և ավելի ուժեղացվի բանվոր դասակարգի և աշխատավոր դյուղաշխութեան կապը, պահպանվի Լենինյան միասնականութիւնը և յերկաթյա դիսցիպլինան կուսարքերում, կուսարքերի դուռմն անհարգատաւորութիւնը, պայքար պետապարտութիւն լավացման և պրոլետարիատի դիկտատուրայի ուժեղացման համար, աշխատավորական լայն մասսաներին պետապարտութիւն ղեկավարման մասնակից դարձնելու համար։ Ահա այն հիմնական խնդիրները, վորոնք դրված են ՎԼԱԴԻՄԻՐ վրա։ Բացի դրանից, խնդիրներ կրատելի կիրառումը և կիրառման ձևերը փոփոխվում են, հարմարեցվում առանձին ժամանակաշրջանների, յեղնելով կուսակցութեան առաջադրած նոր խնդիրներին։

Պայքարի ու շինարարութեան ներկա ետապում մեր խնդիրները հայտնական չափով բարդացել են, աշխատանքները բարդացել։ Այն հակադաս աշխատանքը, վոր կատարում է մեր կուսակցութիւնը ժողովրդական տնտեսութեան դարգացման բոլոր բնադաւառներում, խոշորագույն պատմական նշանակութիւն ունեցող նվաճումները թե արդյունաբերութեան և թե դյուղի սոցիալիստական վերակառուցման ասպարիզում, արտադրական ենտուլիզմը և աշխատանքի սոցիալիստական նոր ձևերը, վոր կիրառում է աշխատավոր մասսան, վերջապէս՝ ընկ. Ստալինի պատմական և ցուցումները՝ այս բոլորը բարդ խնդիրներ են հարուցում մեր առաջ։

Այս բոլորը պահանջում են, վոր ԲԳՏ աշխատանքների ձևերը և մեթոդները նույնպէս փոփոխվեն և հարմարեցվեն նոր պայմաններին։ Այս բոլորը բանդյուղտեսչութեան աշխատանքի մեջ մտցնում են նոր խնդիրներ, նոր հարցեր, նոր բնադաւառներ։

ԲԳՏ աշխատանքները պետք է ավելի վորակալ դարձնենք, ավելի

55

10 ձեռնարկությունների չեփոխյուն պետապարտութիւնը, վերոնց աշխատանքը հիմնականում այն է յեղել, վոր ձեռնարկությունների չեփոխյունները մասնակցել են յենթաշեփ ապարտութի ստուգման ու դատման, վարչա-կառավարչական ծախսերի կրճատման մի ամսյակի աշխատանքներին, մասնակցել են առանձին հետազոտման աշխատանքների և այլն:

Այժմ կազմակերպւած է 17 գործարան-ձեռնարկությունների չեփոխյուն: Կազմակերպման ընթացքում լայն բացատրական աշխատանքի միջոցով ստեղծելի է մասսայական կարծիք չեփոխյան շուրջը: Այս փորձը չըջան փոխադրելու նպատակով կազմաժողովներ ցուցումներ են տվել չըջաններին կազմակերպելու խորհուրդներին: Գործարաններ և չեփոխյուններ չըջանի խորհրդային ապարտութիւնը:

Չնայած այս փորձն էլ անպայմանորեն արդարացրել է իրեն, այնուամենայնիվ, աշխատանքի այս ձևը դեռ չի դարձել իսկական մասսայական կոնտրոլի դործնական ձև: Այս հանգամանքը բացատրւում է նրանով, վոր մինչև այսօր էլ կուսակցական բժիշկները և պրոֆիկազմակերպութիւններն անհրաժեշտ ուղղութիւն չեն դարձրել չեփաշխատանքներին, մամուլը համարյա չի լուսարանում չեփաշխատանքներին, մեղք ունենք և մենք: Հաճախ չեփոխյունները մասնակից չեն դարձրել մեր աշխատանքներին, իսկ յենթաշեփ հիմնարկները վոչ մի նախաձեռնութիւն չեն ցուցաբերել այս խնդրում:

ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԻԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՊԱՐԱՏՈՒՄ — Շեփոխյան հետ գոյութեան պայմանները և բանվորութիւնի մասնակցութիւնը մի նոր ձև՝ նույնպես պետութիւն կառավարման գործում: Այդ սոցիալ-դրութիւնն է միայն 4 ժողովուրդում: Հետո դրական արդյունքը տեսնելով, փորձը փոխադրվել է բոլոր չեփարկյալ հիմնարկները: Սոցիալական կոնտրոլի կարճ ժամանակամիջոցում յուրացրել են ապարտութի շեփոխյունները և յերևան են բերել մեծ հետաքրքրութիւն դեպի նրանց աշխատանքը: Որինակ՝ տարաբանի բանվորը, վորն աշխատում է վորպես Հողժողովուրդի համագործակցութիւն, այլև ամեն ոք 3-4 ժամ լինում է Հողժողովուրդում և կատարում է ուղեւորութիւն աշխատանք:

Սակայն, որտեղ հետ միատեղ կան նաև հետեւյալ բացերը. հիմնարկ-փորձնոցով պետք է զբաղվի սոցիալական կոնտրոլի խորապարտում, չեն սահմանադրել իրավունքներն ու պարտականութիւնները չեփոխյունները, չեն սահմանադրել միջին (սոցիալական) շեփոխյունները վարիչի և նրա տնօրէնի աշխատանքի կապակցութեան սոցիալական կոնտրոլի շեփոխյունները:

«Թ. 2.» ԱՇԽԱՏԱՆԻՔ. — ԿՎԶ-ԲԳՏ աշխատանքներին: Երանք մասնակից են արվել կուսակցութիւնն ու պետութիւնը հիմնական դերակատիւներ կատարման ստուգման, գործին: Բացի սրանից, «Թ. 2.» ջոկատներն իրենց նախաձեռնութիւնները կազմակերպել են.

ա) արշավ տնտեսական որդանների վրա՝ տնտեսաշխարհի կիրառման տարածման պարզելու.

բ) արշավ հայկոսպի խանութների վրա՝ դեղերի քաղաքականութիւնը կիրառումը պարզելու.

գ) պարզելու ֆարգործուների և ընդունելութիւնների մասին յենթաշեփ դերակատիւների կիրառումը և

դ) արշավ դեպի Յերևանի բոլոր ձեռնարկությունները՝ ընկ. Ստալինի 6 ցուցումների կատարումը պարզելու համար և այլն:

«Թ. 2.» ջոկատներ կազմակերպւած են նաև չըջաններում: Նրանք զգալի աջակցութիւն են ցույց տվել ԾՎԶ-ԲԳՏ-ներին: «Թ. 2.» արշաւների արդյունքների հիման վրա ԾՎԶ-ԲԳՏ-ները և ԿՎԶ-ԲԳՏ հանք են համապատասխան վորոշումներ:

Այնուամենայնիվ, «Թ. 2.» աշխատանքի կազմակերպման ապարտութիւնը դոյութիւնն ունեն մի շարք խոշոր բացեր ու թերութիւններ: Բացակայում է «Թ. 2.» քանակային հաշվառումը, նրանց աշխատանքի տված եփեկտի հաշվառումը, չեն վերահսկուցել բաւարար չափով «Թ. 2.»-ի շտաբների, ջոկատների աշխատանքները, անհամարժեք և ԾՎԶ-ԲԳՏ-ների և մասնավորապես կոմյունիստիկայի կազմակերպութիւնի դերակատիւները «Թ. 2.» վերաբերմամբ:

ՊԱՅԿԱՐԱՐ ԲԱՇԽԱՐԱՐԱՆԻ ԿՈՆՏՐՈԼԻ ԴԵՄ. — Հսկողութիւնն և հետազոտական աշխատանքների մեջ միատեղութիւն և պրահայնութիւն մտցնելու մեջ դոյութիւնն ունեցող գոյութիւնները վերացնելու նպատակով կազմաժողովներ՝ շահագործւած, կոնտրոլի և հետազոտութիւնի իրավունք ունեցող կազմակերպութիւնների հետ միասին ամեն ոք մի ժամանակ մեկ կազմակերպութիւնն ունենում է միատեղական պլան՝ արտադրական ձեռնարկական սկզբին կազմում է միատեղական պլան: Կատարւած ստուգումները նարկութիւններին հետազոտութիւն համար: Կատարւած ստուգումները ցույց են տվել, վոր այս կանխորոշւած կարգի շեփոխյուն վոչ մի արտադրական ձեռնարկութիւն չի հետազոտվել առանց ԲԳՏ թույլտւութիւն: ԿՎԶ-ԲԳՏ ՎՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ԿՍԱՐԱՐԱՆ ՍՈՒԳՈՒՄԸ. — Մեր աշխատանքների մեջ վերջին տարիների ընթացքում ամենաթուլը կողմը յեղել է ԿՎԶ-ԲԳՏ վորոշումների կատարման ստուգման և կուսակցական կոնտրոլի կատարման որդաններին արված հանձնարարութիւններին կուսակցական հսկողութիւնի բացակայութիւնը: 1931 թվից այս բացը հարթվում է հետզհետեւ և վերացվում է: Հսկողութիւնն ամբողջ գործը կենտրոնացած է կազմաժողովում: Կոնտրոլի յեն յենթարկվում:

1. ԿՎԶ-ԲԳՏ բոլոր այն վորոշումները, վորոնք յենթակա յեն կատարման հիմնարկ-ձեռնարկութիւնների կողմից (արտաքին կոնտրոլ) տարման հիմնարկ-ձեռնարկութիւններին կողմից (որենդրական մար-2. ԿՎԶ-ԲԳՏ արված բոլոր այն դերակատիւները (որենդրական յեն միջոցներից, հիմնարկ-ձեռնարկութիւններից), վորոնք յենթակա յեն կատարման ԲԳՏ ուղեւորութիւն կողմից (ներքին կոնտրոլ):

Վերահսկուցել մեր աշխատանքները, մասնաւորապէս ամեն կատարման կողմից մեր աշխատանքների մեջ—ահա այս կերպ միայն մենք կկարողանանք ԲԳՏ աշխատանքներն ամբողջ բարձր աստիճանի վրա դնել, ԲԳՏ ուղեւորութիւնները և կատարման համար լավ հիմքերի նրանց վորոշումների և դերակատիւներին կիրառումը և ամեն ոք յենթարկվելու ամբողջ սոցիալական շինարարութիւնն այն հսկայական տնտեսքը, պահովել սոցիալական շինարարութիւնն այն հսկայական տնտեսքը, վոր կենսագործում է մեր յերկրի պրոլետարիատն ու կոլտնտեսական մասսան կոմկուսակցութիւնն յեն յենթարկվում:

Յ Ա Ն Կ

	Գ
1. ԿՎՀ-ԲԳՏ հաշվետվությունը	3
2. Արդյունաբերություն և շինարարություն	16
3. Տրանսպորտը և կապը	23
4. Մատակարարում, պետական և կոոպերատիվ առևտուր	27
5. Գյուղատնտեսություն	31
6. Պետադարանի բարելավումը	39
7. ԿՎՀ-ԲԳՏ աշխատանքների վերակառուցումը	54

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0186519

ԳԻՆԸ 40 ԿՈՊ. (4 Վ.)

1472/189

Ա. ԴԱԼՅԱՆ

ՕՒՇԵՏ ԸԿԿ-ՐԿԻ
(Դոկլադ նա VIII սյօռԴե ԿՍ (Ծ) Ա.)

ԴոսիզԴատ ՏՏՐ Արմօնի
Քրիվան—1932